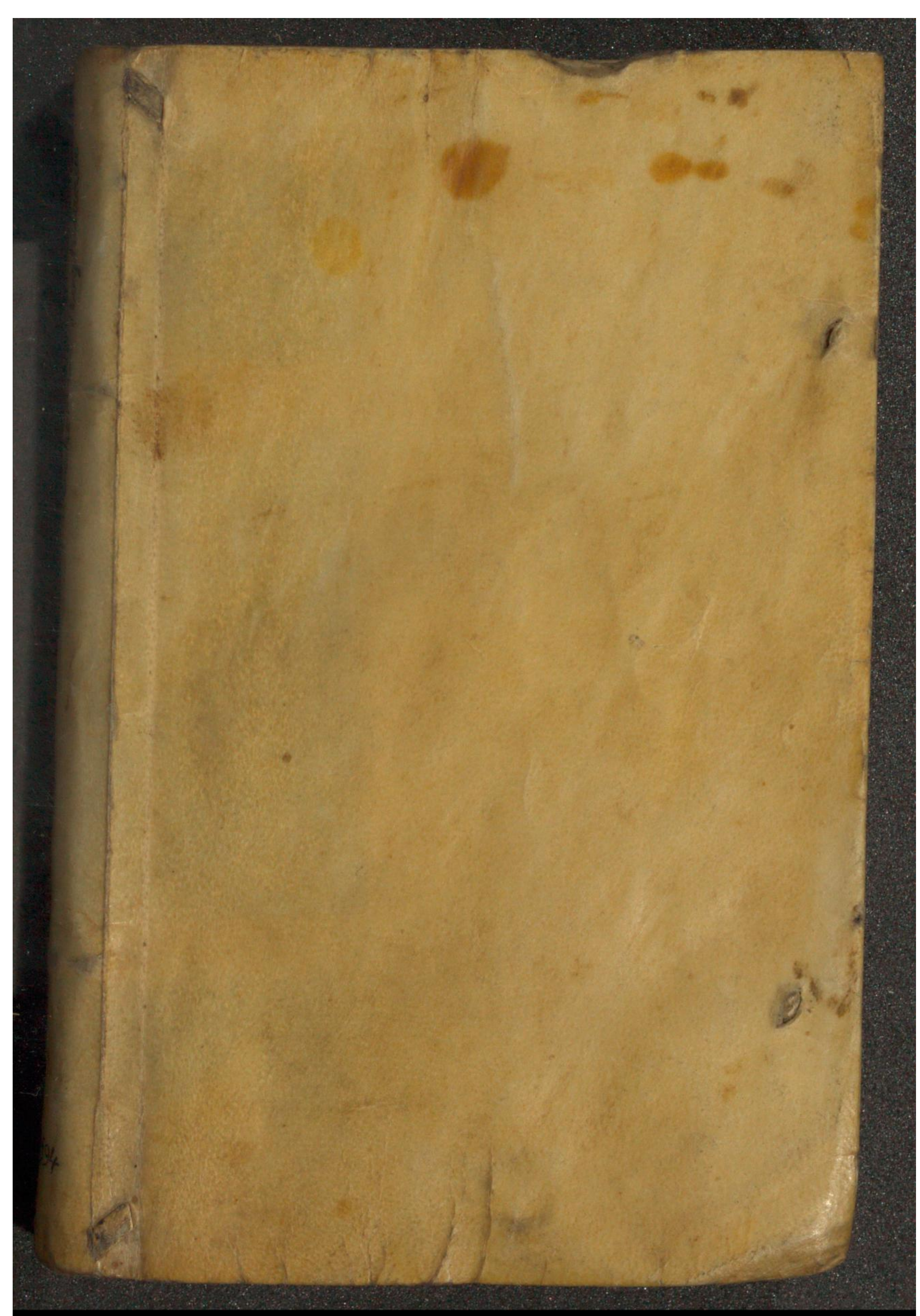

Alchemiæ Hoghelande

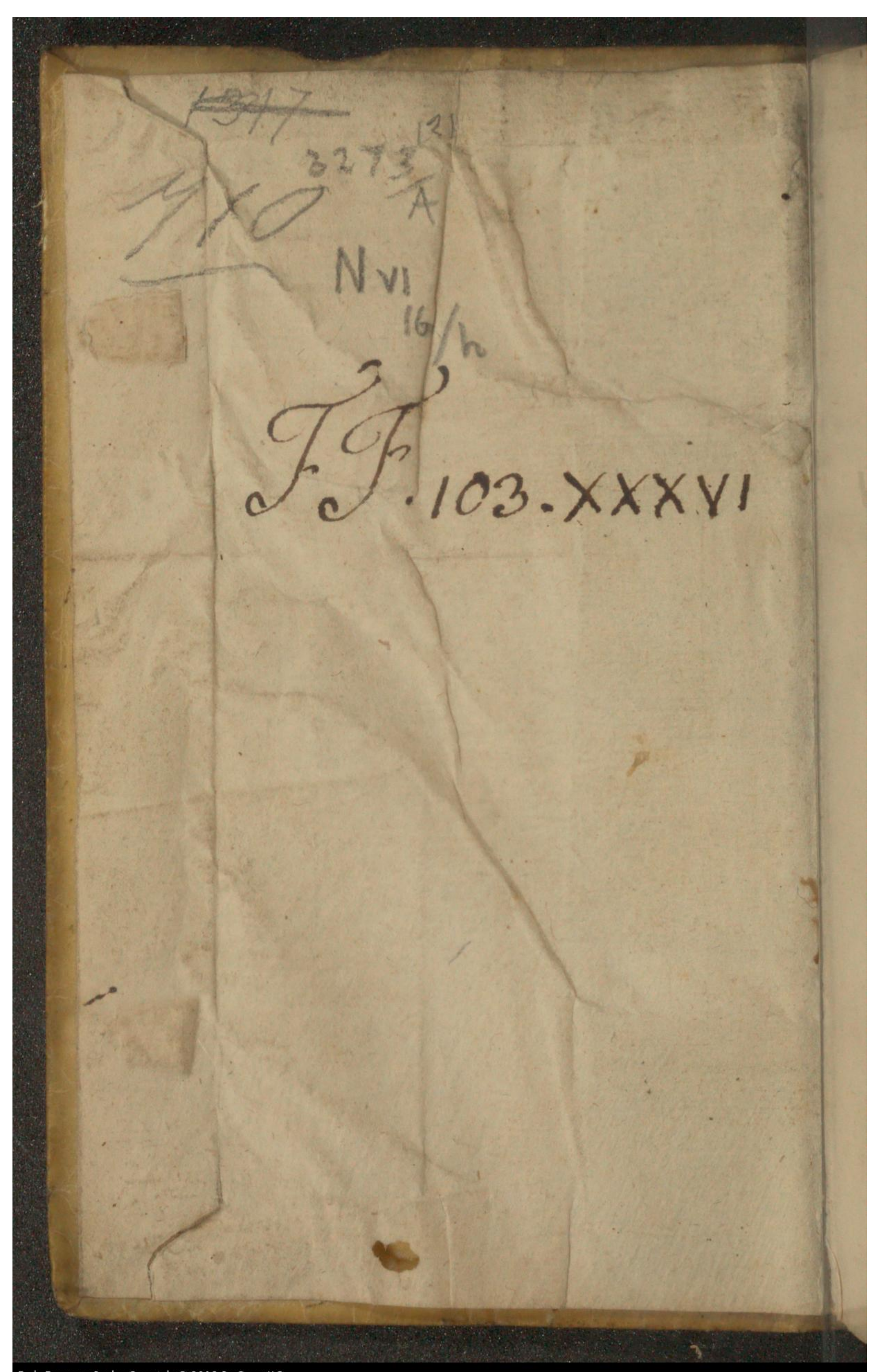
1594

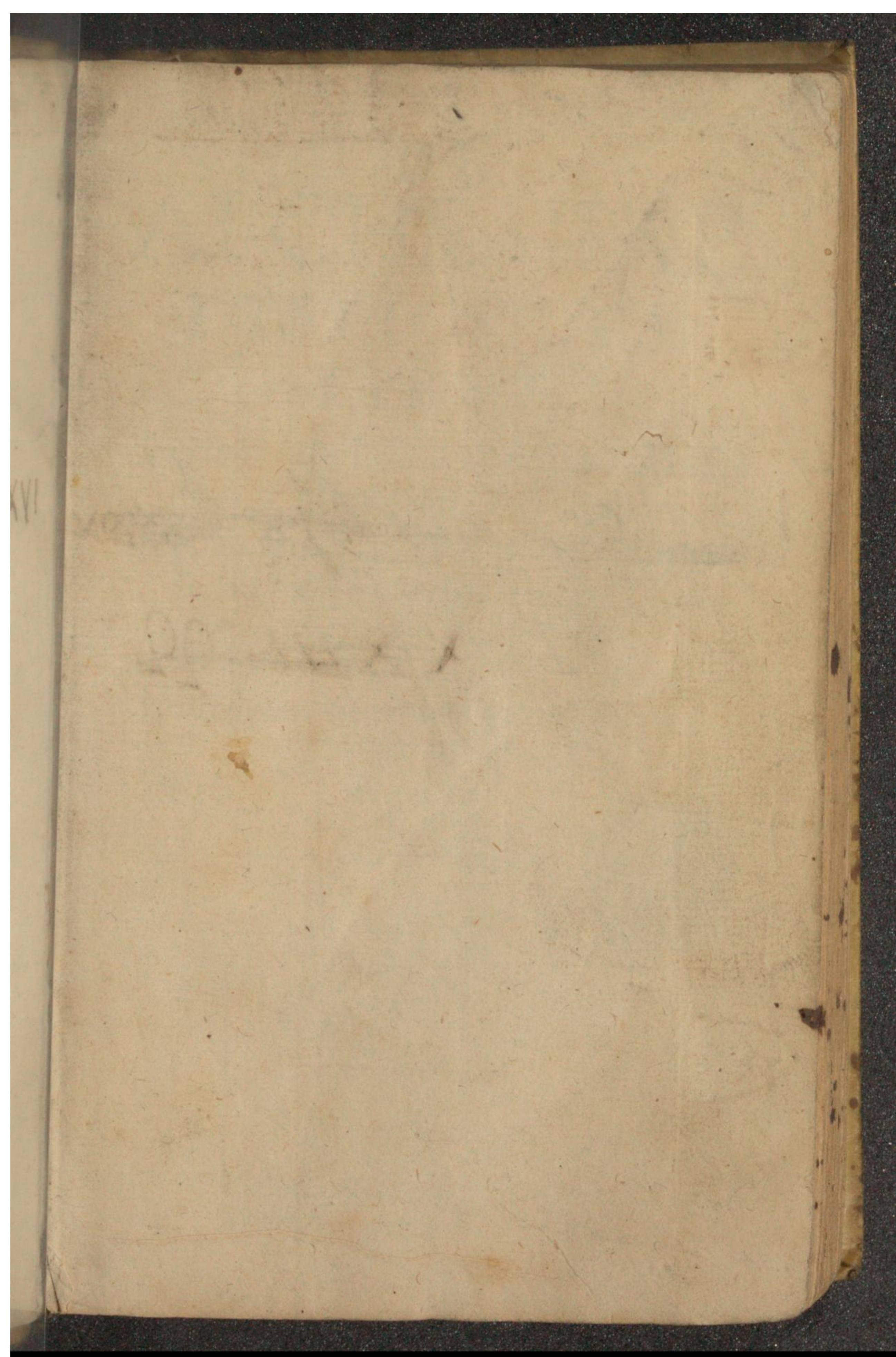

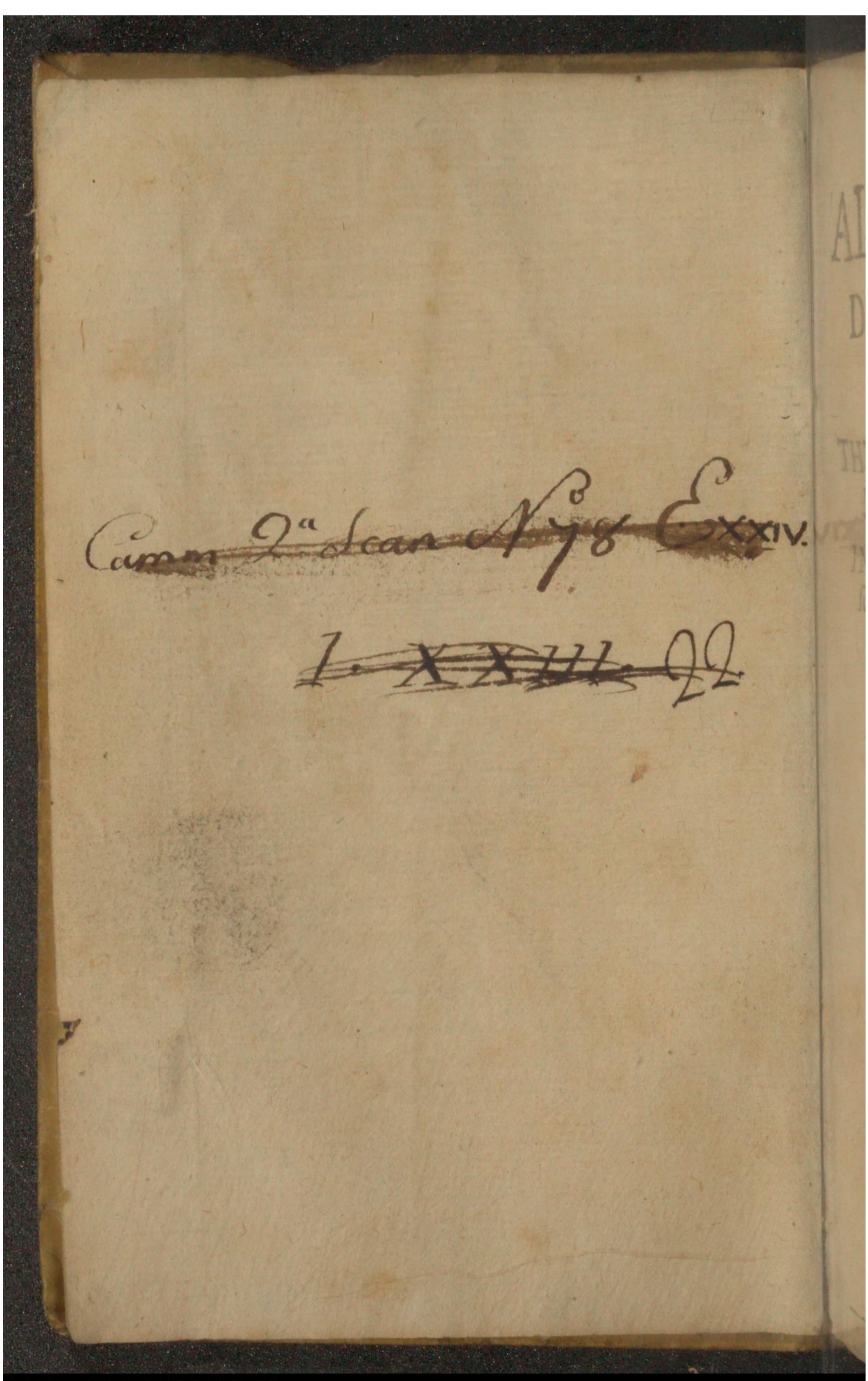

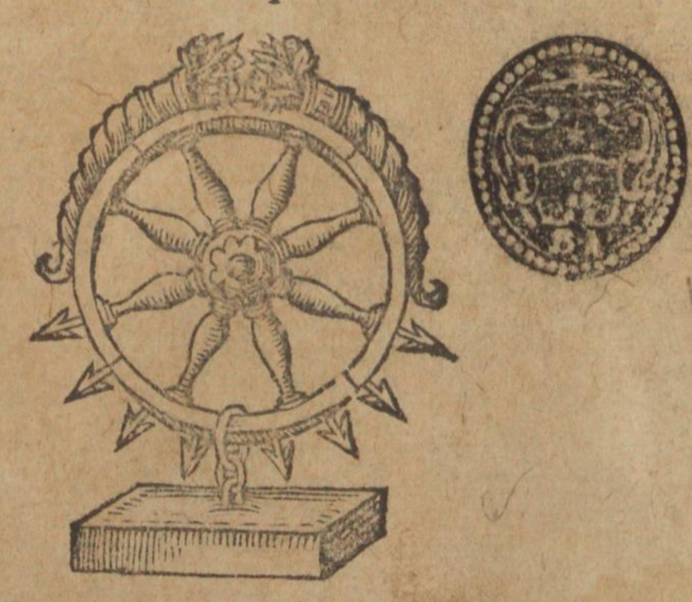

XXIV.

DE ALCHEMIAE DIFFICVLTA-TIBVS.

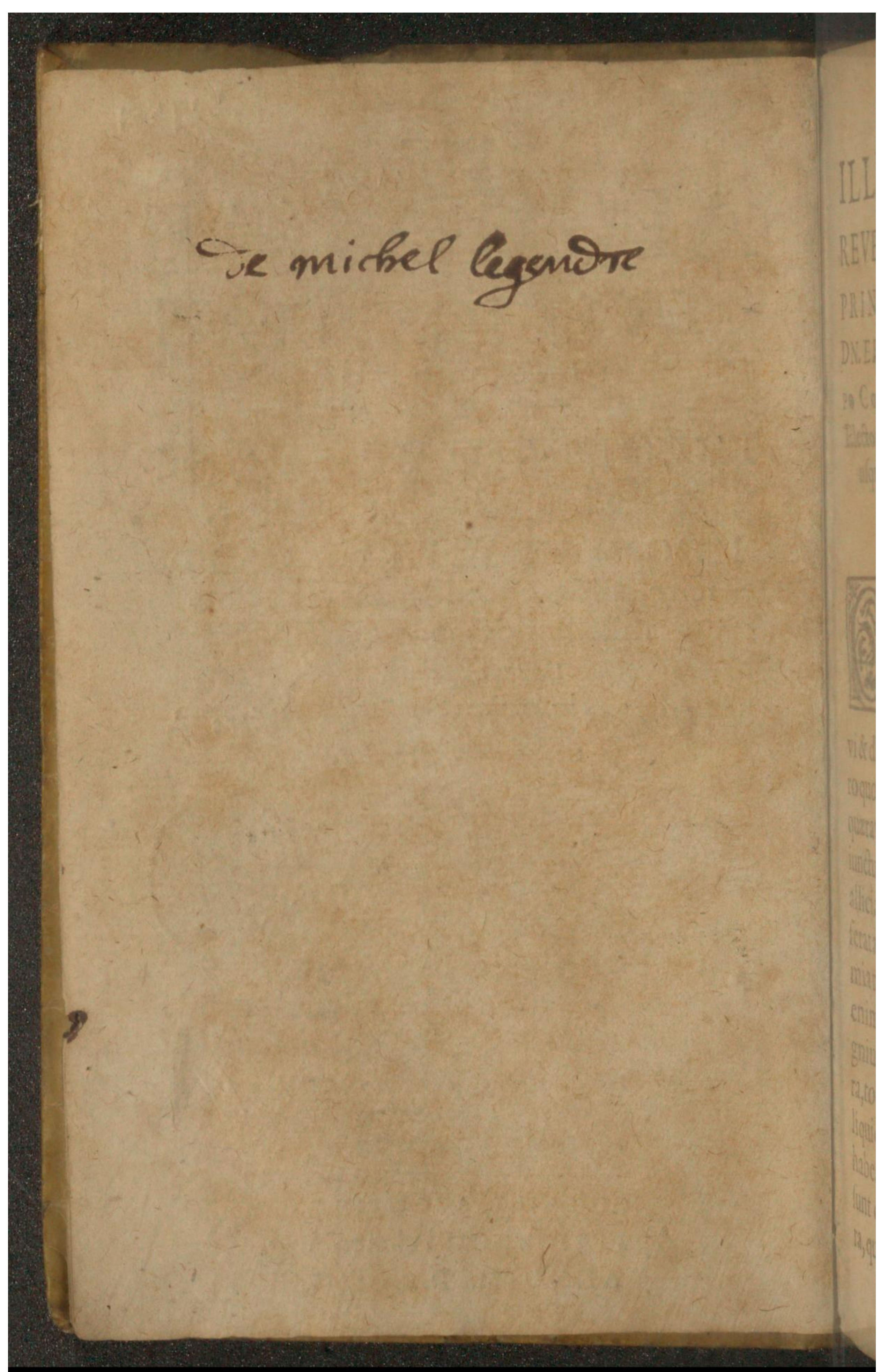
THEOBALDI DE HOGHE-lande Mittelburgensis Liber.

IN QVO DOCETVR QVID scire, quidq; vitare debeat veræ Chemiæ studiosus ad perfectionem aspirans:

Et multæ Philosophorum Propositiones obscuræ & difficiles explicantur.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud Henricum Falckenburg.
ANNO M. D. XCIIII.

De michel legendre

ILLVSTRISSIMO REVERENDISSIMOQVE PRINCIPI AC DOMINO, DN. ERNESTO ARCHIEPISCOPO COLONIENSI, ET S. ROM. IMP. Electori. Episcopo Leodiensi, Bauariæ vtriusque & Bulioni Duci, &c. Domino suo clementissimo felicitatem P.

CVM teste Cicerone tria sint expetendarum rerum genera Illustriss. Princeps, & Præsul Reuerendiss. vnum, quod sua vi & dignitate nos ad se trahat: aliud vero quod propter fructum & vtilitatem quæratur: tertium ex horum partibus iunctum & sua vi & dignitate nos ad se alliciat, & quo magis expetatur præ se ferat aliquam etiam vtilitatem, Alchemia merito tertij generis censebitur. Si enim dignitatem respiciamus, quid dignius ea scientia in qua tota pene natura, totaq; rerum vniuersitas tanquam in liquido speculo conspicitur, quum se habeat instar mundi minoris, in quo sunt quatuor elementa, & quinta natura, quam cœlum vocant? Si illi qui ani-

mantium naturas, arborum, herbarum, metallorum & lapidum pretiosorum virtutes literarum monumentis prodidere, philosophorum nomen sibi vsurparunt, quid hi qui nō solum naturam, sed ipsius naturæ arcanum, eiusq; penitiora adyta sagacissime atque subtilissime penetrarunt, qui ipsos naturæ effectus, & eorum causas non tantum generales, sed etiam speciales. nec solum accidentarias, sed etiam essentiales conspexere, nonne veriori vocabulo Philosophi, imo Sapientes dicentur? Deinde cum omne quod est eximium & propter se, magis sit expetendum, quam quod est propter aliud, & per accidēs, vt vocant, hanc scientiam omnibus tam theoreticis quam practicis excepta vna Theologia, cuius est circa Dei diuinarumque rerum contemplationem versari, animæq; saluti prospicere, dicimus esse prętantiorem. Aliæ enim fere scientiæ vel artes non propter seipsas, scilicet propter inquisitionē veritatis quæ rei inhæret, sed propter extrarium scilicet propter aurum & argentum acquirendum addiscuntur: hæc autē propter seipsam cognoscitur, quia in ea est res interna aurum & argentum, & non externa,

terna, & ſimul veritatis inquiſitio. Inſuper excellentiſſima eſt ratione ſubiecti, cui obediũt omnia, & quod omnia ſuppeditat. Præterea ſi modos eam tradendi figuratos & metaphoricos inſpiciamus, ſcientiam hanc diuinam potius quam humanã aſſeremus, cum ad eam niſi ſola Dei intellectum illuminantis gratia perueniri non poſſit. Adde quòd in hac reluceant Chriſtianæ fidei myſteria: ſi enim artis materiam conſideremus, videbimus ſimilitudinem quandam Sanctiſſimæ & indiuiduæ Triadis, (pace eiuſdem ſic loquar, neq; enim res creatas Creâtori comparare fas eſt) vnica enim eſt & trina, vna fuit, vnica eſt quamuis tripartita, & ad vnitatem redit. Hac ſcientia illuſtrati Sapientes, diem iudicij, & reſurrectionis mortuorũ præuiderunt, in qua vnaquæque anima ſuo proprio corpori coniungetur, & de cœtero à ſeſe non ſeparabuntur. In hac imago quædam depræhẽditur incarnanationis filij Dei Saluatoris noſtri, qui cœlo delapſus in vterum B. Mariæ Virginis carnẽ aſſumpſit, & pro nobis paſſus & mortuus, poſt reſurrectionẽ cum corpore in terris aſſumpto in cœlum remeauit. Tranſeo alia arcana, quæ non

 niſi

nisi filijs & hęredibus scientię repręsentantur, cum incredibilia sint Philosophorum scripta non intelligentibus. Quis igitur satis admiretur hæc tāta Naturæ miracula? quis eam contemnat scientiā, quæ totius Philosophiæ naturalis fons quodammodo dici potest & origo & à qua omnium pene rerū notitia dependeat? Porro si vtilitatē artis & emolumenta spectemus, cum ipsa iuxta Philosophos ingenium humanum acuat & nobilitet, memoriam, prudentiam, honestamque audaciam conciliet; corpus vero à morbis & à paupertate vindicet, quis ęam non expetendam, & totis viribus inuestigandam iudicaret? Et merito quidem, nisi ob difficultates maximas quib. vndiq; circumuallata est, & finem incertissimum, prorsus, abdicanda & reliquis scientijs postponenda videretur. At quis vnquam sine labore & periculo claritatē nominis consequutus est? quis mercator insigniter diues euasit, qui nihil fortunę commisit? Sane vt viris doctis & philosophis, ijsq; otiosis & vtcunque diuitibus artem hanc commendandam iudico, ita indoctis & negotiorum curarumq; mole oppressis, & mediocris fortunę hominibus omnibus modis fugien-

giendam censeo: imo alijs quibuscunq; qui lucri faciendi potius quam cognoscendi desiderio ad eam feruntur, Nisi enim natura ad hanc sciẽtiam assequendam apti sint, spe sua frustrabũtur. Quod affirmare videtur non ex inferioribus huius scientię professoribus Alphidius, his verbis. Fili scripturus sum tibi librũ, cuius verba si intellexeris, hanc artem inuenies, si tamen fueris de ijs qui illam inuenient. Quapropter Illustriss. & Reuerendiss. Antistes cum Celsit. T. naturali animi propensione (quod fere Amplissimæ familiæ Illustriss. Bauariæ Ducum proprium est) hanc scientiam semper excoluerit, amauerit, & summo studio inuestigandam curauerit, quinimo alios etiã iuuare, aliorumq; studia promouere conata sit, prout testãtur Theophrasti Paracelsi opera sumptibus Cels. T. edita, & collegia & gymnasia in ditionis suæ Vrbibus in pauperũ gratiam constituta, fundata, & reditibus annuis dotata, primum Deum Opt. Max. precor, vt votis Celsit. T. annuere dignetur, & eam tribuere fortunam quæ ad Dei sit gloriam, & subiectorum sibi populorum consolationem. Deinde Cels. T. supplex oro & obtestor, vt has clien-

tis

tis ſui primitias,& hoc qualecunq; opuſculum quod ipſius Nomini dico dedicoque, hilari ſerenoq; vultu ſuſcipiat,& aduerſus obtrectatorũ calumnias tueatur: quod fortaſſe paruum & exile quibuſdam videbitur, ſed ſi penitius introſpiciant plus in receſſu habere videbũt, quam fronte promittat. ſi cogitent præſertim, quanto magis arduum ſit & difficile de abſtruſiſſimis Naturę myſterijs oppido quam paucis intellectis, quam de vulgatis verba facere. Dicente etiam Philoſopho Decimo de Animalibus magis nos teneri deſiderio ſciendi parum de rebus excellentibus & ſublimibus. licet tropice illud ſciamus, quam multum certo cognoſcendi de reb. minus præſtantibus. Deus Celſit. T. plurimos in annos ſoſpitem & incolumem conſeruet. Datum Coloniæ Agrippinę. X. Kalen. Ianuar. Anno Salutis humanæ cIↄ. Iↄ. XCIIII.

Illuſtriſs. Reuerendiſs.q; Celſit. T.
Dedìtiſs. Cliens

Theob. de Hoghelande.

Auto-

Autoris de Alchemia Carmen.

NON tibi Lector opes Crœsi, non vellera Ponti
Aurea promitto, nec verbis fallere quenquam
Fucatis quæro, potius sed vera profari,
Chemiam vita, si mentis cura quietæ
Est tibi, namq; parum lucri, sed damna, reique
Proluuiem, morbosque adfert, nimiumque senectam
Accelerat tristem, nec famæ parcit honestæ.
Cultoresque suos sub inani nomine gazæ
Quærendæ ludit miseros, sanabile nunquam
Infligens vulnus, quo læsus pectoris imo
Suspirans, fluxas deplorat temporis horas.
Artis at hæc minime, qua non præstantior vlla,
Culpa sed artificum est, hæc qui misteria tentant
Prædari, & clausas Naturæ irrumpere portas.
Qualis sacrilegus, iuris contemptor & æqui
Periurus, latro, moechus, fraudator, auarus,
Stultus, & imprudens, & quos Ecclesia telo
Sancta petit crimen propter, scelus atque nefandum,
Fur, rapiens res alterius, quem cæca fatigat
Ambitio, cogitque insomnes ducere noctes,
Et sua profundens nimium, vulgusque profanum,
Hostes Naturæ cuncti, quos odit & arcet
Hæc ars non facilis, quamuis per vota vocetur.
Quin etiam blandè seductos ridet, & auro
Priuat, quo poterant felicem ducere vitam,
Contenti tantum propria si forte fuissent.
Fœdos substituens fumos, tetrosque vapores
Argenti viui, carbonum, & sulphuris vsti,
Queis inimica luant condignas corpora pœnas

Illorum, temerare manu qui Sacra parentis
Audent Naturæ turpi, digitisque nefandis.
Nec tamen his contenta malis: sed & insuper addit
Pauperiem cunctis vitatam, animique dolores
Perpetuos, stultæ nec non ludibria plebis.
Doctos atq; pios hæc contra amplectitur vltro,
Prudentesq; fouet gremio, portasq; patentes
Ostendit, ducitq; manu, penetralibus imis
Sepositum monstrans thesaurum, & sumere mandans
Quantumcunq; velint, ceu præmia grata laborum,
Et fructus studijs meritos, si fata Deusque
Annuerint: si non saluos permittit abire
Corpore nec rebus læsos, animique potentes,
Gaudentes Christo grates persoluere dignas,
Qui bonus auertit, poterant quæ forte nocere.

Studio, Labore, & patientia.

Beneuolo Lectori Autor S.

CVM mecum perpenderem Candide Lector quã breui momento vertantur res mortalium, vt qui iam ad inuidiam vsq; felix sit, statim aduersa fortuna confligetur, & qui hodie bene valet altera die efferatur, omittere non potui, quin hunc fœtum quamuis omnibus partibus suis nondum absolutum sed præproperum & abortiuo similem ederem, metuens ne vel negotijs impedito, vel morbis grauato, vel morte prærepto id postea nequaquam liceret. Qui enim mihi hactenus non profui scientiæ Chemicæ studio addictus, in qua meliorem ętatis partem absumpsisse me fateor, primo Autorum quorundam & præsertim Comitis Bernardi verbis inductus, deinde experientiæ falsis illecebris confirmatus, nunc vt alijs quam maxime vtilis sim laboro, optoque vt omnes ad quorum manus hic noster tractatus perueniet in deligendo vitę genere prudentiores sint, nec eo se scientes dimittant, vnde exitum videant nullum esse. Quanquam ego nunquam diuitiarum amore, aut ambitione, quod vere de me testari possum, sed tantum artis dignitate & miris virtutibus illectus eam prosequutus sim, & vt haberem vnde Naturæ arcana ad quæ totus naturali inclinatione ferebar, indagare possem. Nec erat studium à morib. meis alienum, qui natura quietus forensia negotia & turbas oderam, tranquillitatem & solitudinem amabam, cum præsertim res mihi satis lautæ essent, vt non multo plus optandum foret priuatam vitam agenti, nisi fato quodam & peccatis nostris ita merentib. publica Belgij quies cum mea aliorumque multorum calamitate turbata fuisset. Si quis vero miretur cur in principio statim libri artis veritatẽ asserere studeam, cum potius eam in dubium reuocare debuissem, vt alios absterrerem, quando id propositum meum fuisse videatur, sciat veritatis amorem maiorem esse, quam vt eam occultare aut silentio inuoluere potuerim aut debuerim. Et fortasse idem mihi accidit, licet in re dispari, quod Censori illi Romano, qui cum oratione pro rostris habita Populum horta-

retur

retur, vt vxores singuli ducerent, fateri non erubuit in nuptijs aliquid esse molestiæ. Deinde animus fuit artis difficultatem ostendere, non ἀδυνατὸν: absit enim vt Dei opera & miras Naturæ vires offuscare nitar, aut quod peius est calumniari, veluti multi faciunt, qui melius sibi & conscientiæ suæ tacendo consulerent, nec inscitiæ suæ testes aduocando. Quāuis enim apud rerum imperitos aliquid dicere videantur, tamen prudentioribus produnt iudicij sui imbecillitatem: illisque euenit, quod Phormioni græco rhetori, qui cum presente Hannibale magno illo Carthaginensium duce declamaret de Imperatoris officio deq; re militari, reliquis Antiochi Regis Satrapis applaudentibus, & laudantibus interrogatus quid de eo sentiret Hannibal, respondit, multos se deliros senes vidisse, sed qui magis quam Phormio deliraret vidisse neminem. Porro si quis queratur me verbis interdum non auditis & inusitatis vti, is sciat vnamquamque artem & scientiam formulas ac modos loquendi sibi congruentes habere: cum itaq; de Alchemia arcanorum naturæ indagatrice agam, necessarium fuit verbis etiam talibus vti, qualia ipsa exigere videtur materia. Elegantiam vero styli, & Ciceronianos lepôres qui requirit, rhetorum & oratorum scholas sectetur, neq; à me exigat de quo non magnopere sollicitus fui, cum mihi magis curæ fuerit rem quam verba inquirere, quæ sub humili sermone sæpe augustior est, quam sub exquisito & perelegantí. Neque in hoc à scientiæ huius scriptoribus degenerare omnino possum, quorum lectioni assuefactus, cogor quandoque eorum dicendi modos & phrasim non satis latinam imitari. Proinde Lector quicquid istud est quod damus boni consule, fruere, & vale, donec per otium hæc eadem forte accuratius aliquando elucubrauerimus.

THEO.

THEOB. DE HOGHELANDE MITTELBVRGENSIS IN LIbrum de Alchemię difficultatibus.

Procemium.

Aturalis philoſophiæ partem nobiliſsimam eſſe, qua metallorum tractantur principia, cauſæ, proprietates, paſsiones, & tranſmutationes, nemo niſi iniuria in dubium reuocabit. Addidi tranſmutationes, vt non videar de illa parte Phyſices peruulgata loqui tantum, quæ de metallorum materia & forma, generationis loco, ductibilitate, colore, ſapore, odore & ſimilibus determinat: ſed de ea potiſsimum, quæ metallum vnum in aliud conuertere docet. Hoc autem poſsibile eſſe demonſtratione non indiget, cum experientia fidem faciat, oculati teſtes vbiq; fere terrarum confirment, & grauiſsimi auctores aſſeuerent. Ferrum enim aquis ſponte è terra ſcaturientibus, & facili etiam artificio in æs tranſit, & hydrargirum cum ſulphure excoctum in argentum mutatur, quanquam abſq; lucro, niſi maior artificis ſolertia accedat. Superſunt in Gallia, Anglia, Germania, Bohemia, & Belgio, qui ſuis manibus puluere quodam minimæ quantitatis, quem tamen ab alijs præparatum accepiſſent, in argentum viuum igne excalefactum coniecto, argentum inde vel aurum omni examini ſubijciendum retulere. Narrat Cardanus coram Principe

Alchemia naturalis philoſophiæ pars.

Tranſmutationem metallorũ poſſibilẽ eſſe docetur.

Experiẽtia

Georg. Agric. libr. 9. de nat. foſſilium.

Teſtibus.

Auctoritate.

& am-

& amplis. Senatu Vrbis venetæ argentum viuum in aurum conuersum fuisse à pharmacopola Taruisino. Corn. Agrippa dicit spiritu auri, aut potius eiusdem forma aut parte puriore imperfecta metalla & arg. viuum in aurum verti posse, seque id vidisse & nouisse. Testatur Ioannes Andreas I. C. *suo tempore fuisse in curia Romana Arnaldum de villa noua, & fecisse virgas quasdam aureas, quas permisit submitti omni probationi. Sed quid mirum, si metalla inter se permutari posse, quisquam credat, quæ materia & essentia eadem, solummodo ex accidenti, generationis videlicet loco, & decoctione maiori vel minori distinguuntur, cum idem in arboribus, frugibus & plantis euenire videamus? & certum sit terras, ligna, virgulta, conchylia, animalium pelles & ossa in saxa & lapides conuerti aquarum naturalium & sponte profluentium vi, & lapidificandi virtute. At quid lapide & lignis aut animalium corijs ossibusque diuersius, cum toto genere & substantia discrepent.* De terra notius est quam vt *probare necesse sit: Adferam solum quædam relatu dignissima ex Alberto Magno, qui narrat suo tempore in Mari Danico iuxta ciuitatem Lubecensem inuentum fuisse ramum magnum arboris, & in eo nidum cum pullis auium qui vna cum arboris ramo & nido in lapidem versi fuerant.* Et Fredericum Imperatorem *cum audisset fontem esse cui omnia immersa in lapidem verterentur, misisse illuc explorandæ veritatis gratia chyrothecam sigillatam, cuius medietas quum aliquot diebus in fonte mersa fuisset cum parte sigilli, reliqua parte nihil mutata, medietatem aquis immersam*

Libr. 6. de subtilitate. Lib. 1. de occulta philos. cap. 14.

In addit. ad Specul Rubrica de crimine falsi.

Metalla omnia eiusdem esse essentiæ, sed accidentaliter differre.

Transmut. met. possibilem esse, probatur à simili.

In similia faciliorem esse transitum quam in dissimilia.

Li. 1. de mineral. ca. 7.

Mirabilis metamorphosis.

Georg. Agric. videtur innuere hūc fontem in Islādia esse, prope montem Heclam lib. 2. De Natura eorum quæ sponte profluunt è terra, vbi plura horum exempla. Et lib. sept. de Natura fossilium.

ſam in lapidem verſam fuiſſe. Sed tranſmutationem metallorum quidam fortaſſe admittent, teſtimonio & conſenſu Clariſſimorum virorum conuicti; ſed eandem cum lucro fieri, & augmentatione in infinitum negabunt. Iis ego hoc modo occurrendum puto. Si in iudicijs vbi de cenſu & capite, aut fama ſiue exiſtimatione reorum agitur, duobus aut tribus teſtibus tam lege diuina quam iure ciuili credendum ſit, id multo magis in arte Chemica vſu venire æquum erit, quæ rationibus, ſimilitudinibus, exemplis ac teſtibus non tribus aut quatuor, ſed propemodum innumeris vera eſſe conuincitur. Habemus enim doctiſſimorum & integerrimorum virorum ſcripta. D. Thomæ Aquin. Hermetis Triſmegiſti Raimundi Lullij, Io. de Rupeſciſſa, Marſilij ficini, Arnaldi de villa noua, quem I.C. Io. Andreas vocat Theologum, ſummum Medicum, & Alchimiſtum, Rhaſis præterea, & Auicennæ, & aliorum multorum, qui omni exceptione maiores artem veriſſimam teſtantur, & Naturæ genitricis ſuæ æmulam. Cur viris tam præclaris fidem detrahendam, & ſciolis quibuſdam potius credendum iudicabimus, qui peruerſo iudicio artem cauillantur vanam eſſe & adulteram, nec alia de cauſa ænigmatice & obſcure traditã, niſi vt exercerentur ocioſorum hominum ingenia. Abſit vt exiſtimemus antiquos illos venerandæ auctoritatis Philoſophos conſulto aliquid falſitatis memoriæ commendare voluiſſe, qui ſummam operam veritati inquirendæ ſemper nauarunt, famamque in poſteros non ex nugis & inanibus ſed arduis & ſublimibus, & vero ſtabiliq; fundamento innixis quæſiuerunt. Huc accedit etiam diuerſarum gentium conſenſus: nec enim Latinorum ſolum, ſed & Græcorum, Aegyptiorum, Arabum, Chaldæorum, Gallorum,

Teſtib. inculpatis credẽdum.

Loco ſuper allegato.

Philoſophum non ſcienter mentiri.

Alchimiã veram eſſe ex conſenſu gentium probatur.

lorum, Germanorum, Hispanorum & Anglorum de metallorum metamorphosi monumenta, quotidie curiosorum hominum manibus teruntur: qui omnes vno quasi ore (quanquam linguis dissonis) clamant, artem esse verissimam, nihilque, post legem diuinam, in qua est salus animæ à summo Deo in hoc mundo, homini, collatum fuisse magnificentius aut sublimius: & propterea summo studio inuestigandam, vigilique; labore quærendam prædicant. Forte in hoc falluntur qui artem negant, quod cum infiniti Chymicis vacent, neminem videant qui se scientiam adeptum esse glorietur: sed sapientibus & causas euentuum perscrutantibus nihil admiratione dignum contingit. Quotusquisq; enim in debita materia operatur? vnus vix è millibus, Quid igitur mirum si debito frustrentur fine? Quare non insulse Auicenna. Qui accipit quod debet, & miscet & operatur sicut debet, procedet inde quod debet procedere. Et plerique indocti plane sunt & ἄμουσοι, qui ne communem quidem latinum sermonem intelligunt, quanto minus metaphoras & sapientum analogias? Alij quamuis docti sint & ingenio perspicaci, tamen libros non habent, aut quia expendere & illorum pretia soluere non velint ob auaritiam, aut non possint ob paupertatem, aut quod exemplaria inuenire nequeant ijs in locis quibus commorantur, & à peregrinatione abhorreant. Illi vero qui libros & artem per Dei gratiam consequuti sunt, meminerunt dicti Salomonis. Sapiens abscondit scientiam, os autem stulti confusioni proximum est: neque enim desunt causæ quare scientes sese non manifestent. Sed si neganda sunt quæ rarissime aut nunquam videre contigit, Historiæ omnis tam sacræ quam prophanæ fides imminuetur. Quis enim pluui-

Nihil Alchimia sublimius exceptis sacris literis.

Cur arti cōtra dicatur.

Abusus aut operantium error aut ignorantia artē nō tollunt.

Libr. de Anima.

Quare rarissime artē quis adipiscatur.

Auaritiā & paupertatem multis obesse.

Secreta nō vulganda. Prouer. 10.

pluuiam de cœlo sulphuream & igneam cum Sodoma & Gomorrhæ excidio, quis robur Sāpsonis & alia quāplurima credat, quorum exempla similia nusquam nisi inter fabulas narrantur. Quis P. Cornel. Taciti annales percurrens non in risum prorumpat, cum legit incendium Coloniæ Iubonum non aqua, sed fustibus & detractis corpore tegminibus fuisse restinctum? Nonne fabulam narrare videtur? & tamen nos id tum accidere potuisse credimus, & etiamnum hodie sæpius euenire in Leodiensi agro certo scimus, dum fossores subterra carbones bituminosos, saxis similes colore nigro ad focum & ferrariorum fabrorum vsum exscindunt. Quis non mera mendacia proferri credat à Georg. Agricola cum dicit in Hecla Islandiæ monte, ignem esse qui aquam consumat, stupam vero non comburat? At causarum naturalium inquisitores sciunt bitumen vnde ignis ille excitatur, siccis extingui, aquis ali. Frustra sane Philosophi quam plurima de naturæ miraculis, frustra Medici de morbis rarissime aut nisi certis locis contingentibus, & eorundem curationibus scripsere, si cuiuscunque qui nihil eorum vidit nec nouit calumnia locum habeat. Quin tales non absurde à M. Petro Bonoferrariensi, pueris conferuntur à principio natiuitatis in domo quadam inclusis, qui non putant mundi latitudinem extendi vltra domum in qua conclusi sunt, vel vltra quam oculis suis possint conspicere. Quare non potius cum D. Augustino fatentur, rebus corporeis inesse quasdam occultas seminarias rationes, quæ cum data ijs fuerit oportunitas, prorumpant in causas debitas & species, suis modis & finibus. Cur non credunt D. Thomæ dicenti, nihil prohibere artem vbi naturalibus causis ad producendum naturales & veros effectus.

Lib. 13. in fine.

Non falsitatis arguenda, quorum causæ ignorātur aut raro cō tingentia.

De ortu & causis subterraneorū, lib. 2. & li. 4. De nat. eorum quę sponte effluunt è terra.

Quibus similes negantes raro contingentia, aut ipsis captu difficilia.

Super Genesim. & in lib. de Ciuitat. Dei. c. 31

In 2. 2. q. 77 artic. 2.

Cap 4. lib. de Alchimia, & lib. de vita cœlitus cōp. cap. 3.

Quamobrem pedibus in sententiam Marsilij ficini non eunt, qui viuentia omnia tam plantas quam animalia spiritu quodam suo se multiplicare affirmat: spiritum autem in metallis craßiori cohiberi materia, qui si aliquando rite secernatur, secretusq; in sua sede connaturali conseruetur præter omne falsum poßit sibi simile generare. Qui tantorum virorum & tot gentium consensui non cedit, rationibus imo ne ipsa quidem experientia victum se fatebitur, sed potius Diabolo & futilium Magorum nugamentis, quam Deo, & Naturæ potestati transmutationis effectum adscribet. Interrogaui aliquando virum nobilem & non illiteratum cum familiari sermone ille artem Chemicam vt vanam rideret, num poßibilem crediturus esset si coram ipso quispiam artis experimentum daret? Negabat. At quid agas cum huiusce modi hominibus præposteris, qui tantum vulgaria admirantur, nec admittunt nisi ea quæ suo palato maxime sapiunt; quibus Naturæ maiestas ludibrio est, rerum proprietates explorare, aut metallorum occultas operationes deprahendere tanquam deliramenta quædam risu excipiuntur. Sed à quibus arti potißimum contradicitur? Ab ijs nempe qui nihil vnquam in ea olfecerint, aut nunquam libros chemicos nisi raptim perlegerint, eo plane modo quo canes è Nilo aquam lambunt & fugiunt, qui cum non intelligant intima naturæ penetralia scrutantes philosophos, ingenij tarditate aut eorum quæ legunt neglectu, culpam philosophis & arti imponunt. At quid iniquius quam, vt oderint homines quod ignorant? quid magis temerarium, quam vt iudicium ferat rei imperitus? Vt dudum non frustra exclamauerit Comicus.

Obstinatus veritati nō cedit.

A quibus arti contra dicatur.

Scientia non habet inimicum nisi ignorantem.

Homine imperito nunquam quicquam iniustius,

Qui

Qui nisi quod ipse fecit, nil rectum putat.

His accedit aliud hominum genus, eorum videlicet qui aureo vno, aut altero summas diuitias subito consequi vellent, qui cum semel ab aliquo elusi fuerint, artem potius quam impostorem damnant, canum in eo naturam imitati, qui cum iudicio careant in lapidem quo percussi sunt, sæuiunt, eo qui illum iecit omisso. Calumniandi vero causam si quis penitius introspiciat in cœteris, nō satis demirari poterit multorum arrogantiam & tyrannidem, qui eo solum nomine artem vanam esse, & non nisi mera figmenta à Chemicis auctoribus tradi arbitrantur, quod ipsi tantorum mysteriorum quæ non nisi paucissimis, & statutis à Deo temporibus reuelantur, capaces non sint, cum alioqui obscurissima quæq; ingenij sui acumine penetrare se posse confidant: quasi eisdē omnia dedisset Deus. & nihil insuper sit in rerum natura, quod eos lateat, aut nihil sciri poßit, præter ea quæ ipsi norint. Sunt & qui vana cuiusdam gloriolæ cupiditate inducti artem vituperant, & apertis contumelijs lacerant, vt alijs paulo plus sapere, & non cum multis insanire videantur, eo enim morbi genere Naturæ arcana perquirentes laborare stulte & stolide nimium affirmant, sperantes placita sua experientia redargui non posse. Sed falluntur plurimum sua opinione, cum multi è plebe paßim, sciant illos delirare, qui naturæ & artis testes fuere, reiectis & posthabitis ijs qui scientiam hanc vilipendunt, tanquam indignis: cum enim Naturæ & artis vires aspernentur, & ipsi merito ab artis Naturæq; operibus excluduntur, & contrarium plane quam sperabant illis euenit, dum pro sapientibus & doctis, stulti & insipientes, qui artem rident, ab huius scientiæ Doctoribus appellentur; affirmante

Mulri ingenio suo plus tribuunt, quam par est.

Gloria ex aliorū contēptu quæsita, stulta & inanis.

Nemo sapiens artē negauit.

 etiam

etiam ipso Auicenna, neminem magisterium lapidis vnquam negasse, qui esset sapiens. Saltem sileant, & quæ ipsi ignorant non condamnent, & cum eodem Auicenna meditentur, hæc ars si sit, quomodo sit; & si non sit, quomodo non sit; aut tempus expectent, quo Deus ad Turcarum tyrannidem coërcendam aut aliam ob causam aliquem fortasse excitet aliquando, qui artem verißimam esse palam comprobabit, quamuis etiam absque ea potens sit Deus nominis sui hostes profligare, & euertere. Aut si tacere nolint, philosophico disputandi more & sine maledictis agant, & primum rationes Petri Boni Ferrariensis & aliorum conuellant. quanquam ars ista neq; rationibus satis probari, neq; etiam disputationibus labefactari poßit. Ideo Raymundus Lullius, qui exquisitißime alioquin omnium, quæ in arte fiunt, rationem reddidit, non curauit ipsius veritatem verbis aut argumentis asserere, sed tantum ait, Id quod experimento oculari videtur, probatione non indigere. Et Beatus Thomas de Aq. ad fratrem Reinaldum. Non cures, inquit, de verbis philosophorum modernorum & antiquorum de hac scientia differentium, cum in capacitate intellectus & in demonstratione experimentali Alchimia sedem sibi constituerit. Imo neque expedit sciri artem hanc esse veram & omnino certam, vt illud Plotini de dubijs Animæ differentis, hic maxime locum habeat, qui dicit: operæpretium esse considerare, vtrum omnes de anima dubitationes soluendæ sint, an potius in dubitationibus ipsis lucrum sit collocandum. Nemini itaque mirum esse debet, si D. Thomas, Lullius, & alij doctrina & ingenio præstantes, neglexerint artem verbis tueri, cum hominum dubitatio lucro potius quam damno illis & posteris omnibus cesserit. Ea enim ratione le-

Lib. de Anima cap. 2.

In pretiosa Margarita nouella.

Ars neque rationibus sufficiẽter probari, neque argumentis cõuelli potest.

In testamẽto.

Alchimiæ veritas in capacitate intellectus & experiẽtia cõsistit.

Lib. 1. ca. 1.

Non expedit sciri artem esse omnio verã & certã & quare.

ne legitime operantium securitati Deus prospicit, & eos ex inimicis suis vtilitatem non mediocrem capere docet. Nec putandum est quod verba ipsis aut rationes defuerint, sed forte non potuerunt nisi publicatis Naturæ arcanis, quæ si vulgarentur, non tam certum esset vllum mathematicum axioma, quam huius scientiæ demonstratio. Neque enim argumenta fere omnia quæ contra artem adducuntur aliunde procedunt, quam ex ignorantia eorum, quæ in arte fiunt. Sic de formis substantialibus, de miscibilium proportione, de vase Naturæ & artis, multi loquuntur, & de ignotis disputantes ignota concludunt. Quare omißis illis ad propositionis meæ scopum progredior.

De incognitis disputãtes nõ posse recte cõcludere.

Philosophorum huius artis intentio est, virtutẽ quandam mineralem è purißimo auri argentique semine artificialiter, naturæ tamen beneficio & iuuamine, in forma subtilißimi pulueris albi vel rubei producere, qui propagari poßit in infinitum, & potestatem habeat argentum viuum, & reliqua metalla vilia & impura in momento penetrandi, & ab omnibus impuritatibus mundandi, nec non ad perfectiorum statum auri videlicet & argenti perducendi: & corpus humanum infirmum restituendi, & ad verum temperamentum reuocandi, aut sanum ad terminum à Deo præfixum in sanitate conseruandi. Hunc puluerem tali tantaque virtute præditum Elixir Arabes, Medicinam, & Lapidem suum Latini nominant Philosophi. Iuniores tamen monitos velim Lapidis nomen late patere, & diuersimode vsurpari. Quandoq; enim materia artis rudis, quam Natura nobis subministrauit Lapis dicitur. Vnde Arnaldus & Lilium. Quamuis lapis noster tincturam in se naturaliter contineat, quoniam in corpore terræ perfe-

Quid sit philosophorum lapis.

Lapidis virtutes.

Lapis philosophorũ Elixir & Medicina, eadem.

Lapidis nomen late patens.

Cap. 10. rosarij part. 1.

cte creatus est, per se tamen motum non habet, vt fiat Elixir perfectum, nisi moueatur arte & operatione. Item Alphidius. Ex lapide procedit argentum viuum, nam aqua ex eo extrahitur, quæ arg. viuum nominatur. Principia item Elixir constituentia lapides vocantur, quæ sunt tria numero, videlicet Argentum viuum, Sulphur & Tinctura. Siue, Corpus, spiritus & Anima, vel, Terra, Aqua & Ignis, & ex prioribus duobus resultans quartum, quod est Aër. His enim nominibus illa donarũt huius artis Sapientes. De Argento viuo intelligẽdum est illud Auicennæ: Tertius gradus operis est reductio lapidis in terram naturalem. Quod exponens Arnaldus, Tertiũ regimen est, inquit, reducere aquam humidã supra terrã siccam. De Sulphure hoc Arnaldi; Ignis comminuit grossitudinem lapidis per calcinationẽ. De Tinctura, id Marsilij Ficini. Quem philosophi lapidem quærunt, est spiritus inuisibilis & impalpabilis, est tinctura, & spiritus tingens, quem alter spiritus visibilis atq; palpabilis penitissimis visceribus abdidit. Lapis etiam dicitur materia philosophorum perfecte ab omnibus superfluitatibus mundata, & à fæcibus terrestribus in sublime elata, tincturæ recipiendæ iam idonea. Auicenna. Lapidem exaltatum oportet terere super marmor. Lapis quoq; dicitur prima operis totius pars, quæ circa elementorum diuisionem & eorundem depurationem versatur. Vnde Lullius: Generatio tam lapidis, quã Medecinæ fit & completur ratione similitudinis & subtilitatis partium ad inuicem. Deniq; vt vnico verbo absoluam, quocunq; gradu Operis materia & materiæ partes iunctæ siue disiunctæ, Lapis & lapides dicuntur. imo ad alia, operi philosophico omnino extranea, lapidis appellatio etiã transfertur. Quæ in hunc locum conferre

In Claui philosophorum.

Lapidis principia tria.

In tract. impresso. Ca.14. ros. part.2.

Cap.6. ros. part.2. Cap. 10. Alch.

In tractatulo Basileæ impresso.

In Codicillo suo.

ferre

ferre placuit quia erunt dicendorum fundamenta, sine quorum cognitione vix sequentia intelligi poßint, cum & mihi indistincte lapidis voce sæpius vtendum sit.

Quare autem puluis perfectus siue Elixir, aut eiusdem materia lapis vocetur, has inuenio potißimum rationes apud philosophos, quorum monumenta ad manus meas peruenerunt. Auctor via vniuersalis.

Cur Elixir lapis vocetur.

cap. 15.

Ratio 1.

Philosophi vocant lapidem omne illud, à quo per artificium elementa possunt separari; quia separatione facta ex ipsis, per eorundem coniunctionem in hoc magisterio suscitatur quædam substantia ad modum lapidum, qui per admistionem humidi cum sicco generãtur. Idem. Compositum philosophorum vocatur lapis, ex eo, quod res ex quibus componitur habent similitudinem ad lapides, & ex eis creatur lapis benedictus. Et Arnal. Est lapis in similitudine & tactu, non autem in natura, & vocatur lapis siue compositum quoddam. Auctor Noui luminis. Materiam hanc voco lapidem, quia quamdiu durat albedo, & etiam assumpta rubedine per longum tempus stat durus, & in massæ fortis speciem residet, quousq; decoctionis continuatione per se ipsam incipit dirui. Et in Turba philos. Aes nostrũ cum primo coquitur, fit aqua, deinde quãto magis coquitur tanto magis spissatur, quousq; fiat lapis. Haly. Sunt lapides, & nõ sunt lapides, sed nominamus eos per similitudinẽ quam habent ad eos. Michaël Scotus aliam tradit rationem, quia videlicet hominum vias labiles reddit, Et Auctor operis aurei. Eo quod vias ignarorum lubricas facit, ad offensam animæ, corporis, & rerum. similitudine ducta ab eo, quod sicut impingens in lapidem læditur, ita qui inconsulte sese chemicis immiscet, iacturam facit bonorum suorum, & corpus & animum affligit.

Cap. 12.

In epist. ad Reg. Neapolit.

Cap. 4.

Ratio 2.

Lib. secre. Alch. c. 10.

In libr. de natura Solis & Lunę.

Artem

Artem vero negantibus & impoßibilem credentibus est lapis offensionis. Tertiam aßignat Vincentius dicens. Alchimistæ docent facere rem, quæ corpora, super quibus proijcitur transmutat. Hæc vocatur Elixir, & dicitur lapis & non lapis, Lapis quia teritur, non lapis quia funditur & currit absq; euaporatione. Quartam reddit Lacinius ex Rhasi si bene memini, quod philosophis lapis vocetur omne id quod ab igne non euaporat. Quinta fortasse etiam dari posset propter calcē quam philosophi in opere suo requirunt, eo quod calx plerumque ex lapide fiat. Unde in Allegorijs Sap. Calx est lapis igni incommiscibilis, ideoq; calx eorum est corpus spiritui mixtum. Aut quia metalla omnia in lapidibus fere generantur, & Elixir necessario ex metallis fieri debeat, si metalla conuertenda sint. Aut propter Salem mineralem vnde quidam, Sal metallorum est lapis philosophorum. Salem autem lapidem vocat Lullius, quia nimirum aßimilatur lapidi in sede sua existenti. Sed potest alia occultior subesse ratio, cur medecina hæc lapis vocetur, quam philosophi cœlarint: quamuis prima plurimorum consensu verisimilior sit. Hunc itaque Philosophorum lapidem siue Elixir, aut puluerem spiritualem, non quod natura sua inuisibilis sit & impalpabilis, sed quod tanquam spiritus corpora cum metallica tum humana vi sua spirituali celerrime peruadat ac penetret: Quoniam omnis generis & cuiuscunque conditionis homines, nobiles ignobiles, docti indocti, diuites & pauperes tanquam metam aliquam sibi proponunt, & ad illam anhelantes festinant, nec laboribus aut impensis quantumuis magnis deterrentur quominus id quod ardentibus votis concupiuerunt, totis viribus prosequantur, putantes se tum demum summam in

Ratio. 3.
In spe. nat.

Ratio 4.

5.

Distinct. 5.

6.

7.
Cap. 17. prax. Testamenti.

Quid auctorem mouerit cur hūc librum scriberet.

hac vita beatitudinem consequuturos, si expectatione sua frustrati non fuerint: operæpretium facturum me existimaui, si proposita rei quæsitæ difficultate, maiorem laborantium partē conatus fuero à proposito reuocare. Vesana quædam opinio multorum animos inuasit, lapidem philosophorum factu esse omnino facilem, leuiq; opera parari, & fortuna & casu quopiam contingere, modo inquirendi voluntas non desit, est enim, inquiunt, Donum Dei, is largitur cui vult, itaq; & mihi & mihi simili æque artis beneficium conferre potest atque aliis doctioribus. Vnde quod pudet referre, rustici etiamnum & imperitæ muliercula de arcano philosophorum garriunt, & experimenta captant, audentq; sibi polliceri eam fortunam quam ne doctissimi quidem viri & vigilantissimi possint sperare, nisi ex sola Dei misericordia. Error hic maxime detestandus partim ex philosophorum quorundam scriptis originem ducit, partim etiam ex meris maleferiatorū hominum fabulis. Nam in Turba philosophorum dicitur opus mulierum, & ludus puerorum. Et Rosinus citans Democritum, opus nostrum leue est, inquit, modicoq; eget subsidio. Auctor Tract. qui incipit omnis sapientia à Deo, Alberto Magno adscripti. Intendo scribere artem veram, leuem & infallibilem. Et versus vulgaris.

Falso sibi plurimi p̄suadent Elixir esse paratu facile.

Erroris causa.

Lib. ad Eutichiam.

Hæc ars est cara, breuis, atq; leuis, quoque rara:

Et Comes Bernard. Treuerensis, qui passim omnium manibus hodie teritur, & qui videri posset zelo quodam charitatis libellum suum de metallorum metamorphosi scripsisse, nisi constaret peritioribus ipsum diminute nimium scientiam tradidisse, artem ita facilem affirmat, vt si actu vel ipsa praxi ostenderetur, vix fidem inueniat. Cum Parisiis agerem adhuc iuuenis memini me au-

Fabula.

me audiuisse hortulanum quendam in vnum aceruum congestis herbis inutilibus, & sponte prouenientibus ignem iniecisse, vt illis in cinerem redactis lixiuium pararet: sed cum forte tubus plumbeus ad aquas corriuandas eo in loco fuisset vetustate oblitus aut non animaduersus, vi ignis plumbū defluxisse, & in aurum conuersum fuisse, virtute non dubia herbæ cuiusdam inter alias confusæ, quod postea ablatis cineribus inuenerit, & eo diuendito pretium retulerit. Profecto isti qui tam otiose fabulabantur si naturæ arcana aliqua ex parte degustassent, aut iudicio vsi fuissent, non ita facile mendacijs & imposturis falsißimorum hominum credidissent. Cogitassent vtiq; ex homine hominem, ex leone leonem, ex planta plantam generari, nec quærendam esse in natura quod in ea non est: quomodo enim planta tinget aut figet & ab adustione defendet, cum ipsamet neq; tincturā neq; fixionem in se contineat, & igne absumatur? Non defuerunt tamen neq; hodie desunt, qui summum Philosophorum arcanum tam in animalibus quam in vegetabilibus inquirant, & experiantur quælibet obuia, quæ vel in schedis, aut in libris male intellectis, aut impostorum fraude & auaritia compositis reperiunt, sperantes se fortuito inuenturos quod Philosophi labore summo & studio continuo quærendum, & precibus à Deo impetrandum censent. Sic non sine immenso periculo Salamandras viuas in ollam diligentissime obstructam conijciendas & vrendas asserunt nonnulli, sperantq; se aurū inde relaturos, vnde potius mortem timere deberent, cum id feliciter alijs ceßisse ex solo auditu credant, aut forte quia Philosophi lapidem suum qui igne perficitur Salamandræ nomine quādoq; vocarint, similitudine ducta à Salamandra quam veteres

Simile à suo simili generatur.

Error operantium.

Periculosum experimentum.

Cur lapis quādoque Salamādra vocetur, ratio duplex.

teres in igne viuere & eo nutriri credebant: aut quod varijs colorum maculis corpus insignitũ habeat, instar Lapidis qui de colore in colorem mutatur, & quandoq; etiam plures vno tempore colores demonstrat. Sed vt respondeam aliqua ex parte ad supra allegata, dico in Turba philosophorum non simpliciter dici artem esse opus mulierum & ludum puerorum, sed post absolutam lapidis mundationem, & ipsius dealbationem quia deinde sola coctione ad finem deducitur. Sic enim Socrates ibidem. Iam albi plumbi dispositionem vobis demonstraui, quo noto, nihil aliud sequitur quam opus mulierum, & ludus puerorum. Sed quantum difficultatis sit in lapidis elementis secernendis, depurandis & coniungendis, philosophorum libri & experientium frustrati labores testantur. Vnde Lilij auctor qui multa dicta Turbæ fidelißime interpretatur, hoc modo scribit. Lapide noto & eius operatione, nihil aliud est quam irrisio mulierum, & ludus puerorum. Et certe scientibus & expertis lapidem paratu leuem concedimus, inexpertis non item. Quod Comes Bernardus artem adeo facilem asserat, possumus præsumere illum de posteriore operis parte sentire, prout superius Socrates in Turba, præsertim cum toto suo tractatu de priore parte omnium difficillima ne mentionem quidem vllam faciat. aut admodum parce, sed parabola sua finem tantum decoctionis complectatur. Aut possumus dicere ipsi visam facilem, cum post tot expensas male collocatas & quadraginta annorum labores, duorum postea annorum spacio ex lectione librorum diuina adiuuante gratia scientiam consequutus sit, quam tot annorum curriculo frustra antea tentauerat. Experientiam autem ipsi non adeo facilem fuisse vel ex eo

Responsio ad allegata philosophorum dicta.

Cur Bernardus artẽ facilem dicat.

con-

conijcere possumus, quod scribat se biennio ante artem sciuisse, quam manum operi serio admoueret. Ab alijs leuis dici potuit respectu aliarum artium operatiuarũ, quæ multis & varijs egent instrumentis, & corporali exercitio & labore plurimo; cum hæc vnam materiam solam, vnum vas, vnamq; fornacem cum igne conuenienti requirat: deinde aliæ per totam vitam fere exercentur, hæc autem semel perfecte inuenta & exercita repetitione non indiget, cum operans ditatus sit, & voti sui compos factus. Quis etiam negare audeat philosophos talia protulisse, vt alia multa, ad fallendum imprudentes? Sed optarem, vt ij qui hanc artem ita leuem existimant, tritum illud adagium mente recolerent, difficilia esse quæ pulchra. Item illud Rocherij Bachonis. In quibus Deus magnam virtutem posuit, in ijsdem etiam magnam difficultatem collocauit. Vtinam meminissent Lapidem philosophorum dici, non rusticorum aut imperitorum, quo vel solo nomine quilibet non plane imprudens merito posset absterreri. Quin consulant Petrum Bonum Ferrariensem, & respondebit huius artis inquisitionem, veritatem & experientiam aliarum rerum omnium inquisitione fortiorem, difficiliorem, & occultiorem, & longioris temporis videri. Quod cum verißimum sit, seipsum quisque examinet, acremq; se & vitiorum & bonorum suorum iudicem præbeat, priusquam huius scientiæ adyta intrare conetur, & diligenter perpendat num ea quæ in Discipulis suis requirunt Philosophi, in semet ipso deprehendat, quæ multa sane sunt, & opinione vulgi maiora: quæ tãquam in tabula oculis omnium exponere pro viribus conabor. Sed vt dicendorum ordinem aliquẽ proponam, libellum istum in quatuor partes distinguam. In prima

Quare alijs ars leuis dicatur.

Philosophos multa dixisse adfallendũ imprudentes.

Lapidis preparationem difficilem esse.

In Marg. Nouell.

Qemlibet decet seipsum nosse.

Dicendorũ ordo.

impe-

impedimenta circa artificis personam occurrentia narrabo, & nonnullos euentus meos. In Secunda quam difficulter veritas ex Philosophorum scriptis eruatur ostendam. In tertia, quæ circa praxim difficultates oboriantur patefaciam, interiectis vbique quantum memoria patietur Sapientum in hac arte auctoritatibus, ne me quisquam difficultatis in maius quam par est augendæ studio quippiam dicere arbitretur, vel vt proposito meo inseruiam, & non magis legentium vtilitati. In quarta rationibus quibusdam & exemplis artem hanc cuiq; vitandam, quibus si minus profecero, vt saltem quam minimo dispendio exerceatur, commonstrabo.

DE IMPEDIMENTIS ARTIFICEM REmorantibus, quominus ad pretiosæ huius ſcientiæ notitiam & finem peruenire poſſit.

In Timeo.

IN omnibus ſiue maximis ſiue minimis diuinum implorari debere auxilium præcipit Plato. Cum itaq; hæc ſcientia teſte Gebro, Seniore, & alijs philoſophis non ſit niſi perfecta inſpiratio diuina, & arcanum Dei glorioſi, qui eam largitur & ſubtrahit cui vult, decet imprimis qui huic initiari cupit Deum Trinum & vnum ſupplici mente rogare, vt intellectum ipſius illuminare & ſapientiam ipſi conferre dignetur: neq; enim eſt ſapientia niſi à Deo, qui eam ſincero corde & bona intentione quærenti & petenti non negat. Sed quoniam peccatores non exaudit Dominus, neceſſe eſt ſi exaudiri cupiat, vt Deū à quo omne bonum expectat amet, reuereatur & timeat, Timor enim Domini principium

A Deo ſcientiam petendā eſſe.

Alchimia qualem artificem deſideret.

pium est sapiētiæ vt ait Regius propheta. Quare rectissime Alphidius. Fili prædico tibi timorem Domini pariter & amorem cum obedientia nō ficta. Et Senior. Tu qui in timore Dei studiosus fueris, lapidis huius secretum & apparentem virtutem videbis, & inuenies spiritu altissimi instruct⁹, vt cognoscas quoniam omnis sapientia à Deo est. Et Hermes. fili moneo ante omnia te Deum timere, in quo dispositionis tuæ nisus est. Animum præterea contritum habeat & à peccatis abhorrentem, quoniam vt inquit Sapiens in maleuolam animam non introibit Sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Vnde Alphidius. Hanc scientiam habere non potes, quousque mentem tuam Deo purifices, & sciat te Deus mentem habere contritam. Et D. Thomas. Cum Deo tuo pacem habendo finem ordinatum in opere tuo semper præfige. Et Geber. Filij nequitiæ & maliuolæ prauitatis ab hac scientia fugite, quoniam est vobis inimica & aduersa, & vos in miseriam paupertatis constituet. Humilis sit, nec hanc scientiam quærat, vt alios excedat, aut de possessionibus & diuitijs se iactet. Sic enim Hermes. Oportet tyronem scientiæ

In cla philosophorū.

Timentem Deum.

Tract. 2.

A peccatis abhorrentem.

Lib. Sap c. 1

In cl. philos.

Ad fratrem Reinald.

Sum. perfect. ca. 86.

Humilem.

Tract. 2.

3 arrogantiæ vitium à se repellere, pium ac probum esse. Et Alphidius. Si humilis fueris eius Sophia & sapientia perficietur; sin autem, eius dispositio penitus te latebit. Et Auctor dialogi Naturę & filij philsophię. Arrogantes & ambitiosi non solum à Deo, sed ab ipsa scientia & omni Dei dono reprobati, & indigni inuenti sunt.

In cl. phil.

Obiectio.

Sed posset quispiam supradicta in dubium reuocare, & hoc modo inferre. Tu Christianum requiris huius artis studiosum, & pium, neq; enim aliter tres in Deitate personas, & vnũ in Trinitate Deũ cognoscet & adorabit, neq; illũ poterit amare & timere. Desideras præterea animum contritũ & conscientiam à peccatis puram, & humilitatem, quæ virtutes propriè in Christianis requiruntur. Cõstat autem Gebrum, Rasim, Auicennam & alios Arabes qui de hac arte scripserunt, Sarracenos & Mahometistas fuisse, nec veri Dei notitiam habuisse, & tamen libri eorum attestantur eos huius scientiæ peritissimos fuisse, quam etiam ab ijs potissimum ad Latinos dimanasse fatemur. Itaq; neque pietas, aut Dei timor quicquam ad rem facere videntur, modo ingenium, libri & diuitiæ non desint. Respondeo Illis pieta-

Solutio.

pietatem, quamnis præposteram non defuisse, virtutibus maximis eos floruisse, & à sceleribns abhorruisse, prout ex Gebri libris, & loco supra allegato satis conspicuum est : cum sciamus etiam Turcas hodie plus deuotionis habere, & maiori cum reuerentia templa & ipsa sacra loca adire, plus etiam fraternæ charitatis egenis & miseris exhibere, quam multo maximā Christianorum partem. Itaq; mirandum nō est, si Deus qui intentiones hominum non secus atque opera ipsa inspicit, illos victorijs speciosissimis, & hac scientia omnium pretiosissima & alijs deniq; beneficijs & donis temporalibus remuneratus sit, quanquam verum Dei cultum ignorauerint; quæ omnia parua tamen sunt respectu æternæ felicitatis quam Christianæ fidei professores expectant, illis repudiatis. Deinde præstat falsum Deum habere quem vereatur quis, & colat, & cuius timore prauæ hominum voluntates & maleficia coërceantur, quam nullum, prout plurimum Sophistæ, neque enim Alchimistarum nomine digni sunt, qui hanc scientiam eo solum animo quærunt, vt cupiditates suas expleant, & non ad Dei gloriam, aut ad proximi solatium, aut inopiam subleuan-

 dam.

5 dam. Sed ad propositum reuertor.

Prudētem. Artifex præter iam dicta prudens sit & ingenium habeat naturaliter subtile & profundum, & iudicio egregio polleat, vt vera à falsis, naturæ potentiam ab operibus cōtra naturam distinguere sciat, cum sæpius vt incautos fallant philosophi rationes quasdam, dictorum suorum adducant, quæ specie & apparentia veræ videntur, & tamen sunt falsæ. Vnde Geber. Solum prudentes ad artem allicimus. Idem. Trademus artem tali sermone, quem prudentes latere non accidet, hic autem mediocribus profundissimus erit, fatuos autem irreserabiliter excludet. Et Haly. Non feci hunc librum ignoranti & nescienti, sed composui ipsum prudentibus & Sapientiam habentibus. Morienes, Prouidētia & ratio & firma expectatio ab artifice adhibeantur.

Philosophorum techna in occultanda scientia.

Cap. 13. De Inuestig. perfect. ca. 12 sum. perfect.

Lib. Secret. cap. 2.

Doctum Doctus sit, vt quod per ingenium naturale non adipiscitur huic defectui per doctrinam subueniatur. Hinc via vniuersalis. Abscondimus hanc rem absconditione forti, vt appræhendi non valeat ab indoctis. Latinæ linguæ imprimis peritus sit, quo enim pacto aliter intelligat quæ maxima ex parte latino sermone conscripta & vulgata sunt:

Latini sermonis peritum.

ſunt : nec enim putet quis libros chemicos ea facilitate aut veritate in aliam linguam transferri atque aliarum ſcientiarum libros. In philoſophia naturali & alijs ſcientijs verſatus ſit. Vnde Arnaldus. Quicunque vult ad hanc ſcientiam peruenire & non eſt philoſophus, fatuus eſt, quia hæc ſcientia non eſt niſi de occultis philoſophorum. Et Morienes. Quicunque hanc ſcientiam ſectatur, cæteras & præcipue Dialecticam ſcire conuenit, quoniam Philoſophi huius non niſi ſub inuolucro & figura loquuti ſunt. Et Alphidius. Nulli hunc librum compoſui niſi philoſopho.

Philoſophꝰ.

Artifex pręterea Naturæ & artis principia non ignoret, quia qui principium ignorat, finem non inueniet. Vnde Geber. Qui principia naturalia in ſeipſo ignorauerit, hic multum remotus eſt ab arte noſtra, quoniam nō habet radicem veram, ſupra quā intentionē ſuam fundet. Et D. Thomas, hortor ne aliqs pręſumat incipere opꝰ, niſi ſit multum peritus & expertus in principijs naturalibus. Auicenna. Cognoſce radices mineralium vt ex ipſis facias opus tuum. Inſuper induſtrius ſit & laborioſus, vt quod per ingenium naturale

In cl. philo.

Naturæ principia ſcientem.

Sum. perfect. in principio.

In Secret. Alch.

Induſtrium & laborioſum.

7 & doctrinā assequutus fuerit, industria sua & labore iuuare sciat, & si errare cōtingat, corrigere. Haly. Non est tibi datum hoc magisterium solum pro tua audacia & fortitudine & calliditate, sine omni labore; nam & laborant homines, & Deus tribuit fortunam hominibus. Geber. Et tu quidem exerciteris cum laboris instantia maxima, & cum diuturnitate meditationis immensæ, cum illa enim inuenies, & sine illa non. Requirunt etiam Philosophi artificem constantis voluntatis, qui non modo hoc, modo illud attentare præsumat, quia in rerum multitudine ars non consistit, sed vt incœpto semel operi ad cōsummationem insistat, nec opus imperfectum relinquat. Vnde Rosinus ex Rhasi. In hoc negotio si agendi difficultas & tædiosa fatigatio opificem negligentem efficiat, ipsum expectato gaudio priuat, spem suffocat, efficaciam interimit. Et Auctor Scalæ philos. Cum in opere fueris, adsit assiduitas cum patientia & expectatione congrua, cuius finis damnum & tristitia.

Sum. perfect. ca. 26

Cōnstātem.

Ne preceps sit in iram, ne si libros primo intuitu non intelligat, illos abijciat, aut si incœpta minus feliciter successerint, vasa, fornaces, & reliqua operi necessa-

Non iracundum.

necessaria impetu furoris dissipet & disturbet. Sed è contra, patiens sit & longanimis, naturæq; actionem quæ lentissima est æquo animo expectans. Vnde Arnald. Esto longanimis, nec festinanter aut velociter quæras perficere, quia primus error in hac arte est festinatio. Et Geber. Festinatio à parte Diaboli est, ideo qui patientiam non habet, manum ab opere suspendat. Ibidem huius operis fundamentum est patientia & mora. Artifex sit sui arbitrij & liber. Arnald. In magisterio tria sunt inquirenda, Ingenium subtile artificis, operatio manuum, & arbitrium liberæ potestatis. Otiosus sit nec vllis alijs curis aut negotijs occupatus, sed operi tãtum & philosophorum libris insistens, hæc enim ars totum requirit hominem. Vnde Geber. Sunt multi curiosi, varijs huius mundi curis & sollicitudinibus detenti, se omni negotio immiscentes, à quibus hæc sciẽtia refugit. Secreti item tenax sit, ne sibi periculum accersat, & alijs maleficij ansam præbeat. Vnde in Alleg. Sap. Cela hoc opus ab omnibus, velut verbum in lingua, siue ignis in oculo tuo, Noli loqui tibi ipsi, ne ventus verba tua ad alium deferat, & ad tuum fiant detrimentum. Ecce te cauere feci.

Patientem.

Rof. cap. 3. part. 2.

Cap. 12. de Inuest. perfect.

Liberum.

Rof. par. 2. cap. 5.

Otiosum.

Sum. perfect. cap. 6.

Secretum.

Distinct. 1.

9 Et via vniuerſ. Oportet artificem hanc ſcientiam ſubtili ingenio indagare, & caute & prudenter loco ac tempore in ſuis neceſſitatibus ea vti: quia qui Theſaurum publice portat cupit deprędari. Et Ariſtot. Diuina prouidentia iuuet te ad cœlandum propoſitum. Abſtineat ab operibus Sophiſticis & in vera artis indagatione tantum perſiſtat. Geber. Nemo adinuenire nitatur Sophiſticā operis metam, ſed ſoli complemento Elixeris ſit intētus. Forte enim Deus ex Sophiſtici operis vindicta tibi artē denegaret, & in deuium erroris te crudeliter detruderet, & ex errore in infelicitatem & miſeriā perpetuam. Non prodigus ſit, nec pecuniam ſuam præſumpta ſpe futurorum vane diſtribuat; ne ſi forte artem non inuenerit, relinquatur in miſeria, vel ne forte cum iam ad finem huius magiſterij per ſuā indagationem approximauerit, conſumpta ſint ipſius impendia, & verum finem ob paupertatem relinquere cogatur. Nec ſit auarus, nihil enim ſtudijs ſuis & laboribus proficiet, ſi diſpendia interponere timeat, & pecuniæ ſeruiat. Cautus ſit in diaboli illuſionibus dignoſcendis & præcauendis, qui ſe chemiſticis operationibus ſæpius immiſcet, vt operantes circa vana

Cap. 1.

In Secret. ſecret. ad Alexand.

Abſtinētem à Sophiſticis.

Sum. perfect. cap. 7.

Non prodigum.

Non auarum.

Cautum in diaboli illuſionibus dignoſcendis.

& in-

& inutilia detineat prætermissis naturæ operibus, prout mihi & cuidam amico meo accidisse infra narrabo. Sufficienter locuples sit, nec enim sufficit ingeniosum esse, doctum, industrium, & opera naturę non ignorare, si paupertate premente hanc sciētiam cogatur postponere alijs minus nobilibus sectandis, vt inopem vitam sustētet, & de victu & amictu securus sit. Vnde Lullius. Hæc ars diuitias requirit, sapientiam & libros. Et Philosoph⁹. Impossibile est indigētem philosophari. Quamuis enim vili pretio testantibus Philosophis ad artis cōplementum possit perueniri, dicit enim Arnald. pretium ipsarum medicinarū huius artis non excedere quinquaginta argenteos. Et Alius. Expensæ nostræ artis non excedunt pretium duorum aureorū in prima sui emptione, tamen cum necessario contingat operantem sæpius errare (rectū enim non nisi errore discernitur vt ait Baccen in Turba, Et Alphi. Qui nō errat nō peruenit, & qui nō corrūpit non emendat, & qui non tristatur nō lętatur) pauper iterato incipere & op⁹ sæpe repetere nō potest, prout necesse est. Sic enim Auctor lib. de perfecto magist. Cum de huius rei experientia nemo possit esse securus, tibi suadeo,

Locupletē.

Test. ca. 31.

Politic. 2.

Ros. par. 2. cap. 7.

Lapidis materiam vilem esse.

Cum multis errorib. ad artem perueniri.

 ſuadeo, vt actione incœpta ab ipſa non ceſſes. Si prima vice non recte fueris operatus, ſecundo, tertio, & etiam amplius ſi opus fuerit reitera, quouſque quod appetis perfectiſſime deprehendas. Neque te ab hac re labor manuum, rerúm ve impenſa dimoueat, quia cum inſtantia vinces, & de manuum labore mercedem, & lucrum de rerum ſumptibus rehabebis. Et Auctor viæ vniuerſ. oportet artificem cum multis laboribus & erroribus ad perfectionem peruenire. vix enim hoc opus excellentiſſimum ad finem ſine impedimento perducitur. Librorum magnam habeat copiam: neque enim perſuadeat ſibi quiſquam librum aliquem vnum inueniri, qui continuata orationis ſerie totam artem veraciter deſcribat, vt multi ſtolide opinantur. Id enim eſſet derogare naturæ maieſtati, meritoque vt proditor ſigilli cœleſtis talia auſus ab omnibus condamnaretur, illique aqua & igni interdicendum, ſcriptaq; eius tanquã orbi peſtifera & publicæ quieti aduerſa igne abolenda forent. Ideo non fruſtra ab vno eodemq; auctore plures vna de re libri ſunt compoſiti, vt videlicet quod in vno diminutum tradiderit, in alio compleat. Sic enim Geber. Non propo-

Librorum copiam habeat artifex.

Opinio ſtolida.

philoſophos ſparſim & per partes ſcientiam tradere.

proposuimus cuncta in vno monstrare volumine, cum liber librum aperiat & exponat. Idem alio loco. Sapiens artifex in nostris studeat voluminibus, colligendo nostrā dispersam opinionem, quam in diuersis locis proposuimus, ne malignis seu ignaris publicetur. Ea ratione permotus Lullius supra sexaginta in hac arte volumina conscripsit, alij sex, octo, aut pauciora. Aut si auctor quispiam vnum aliquem librū solum composuit, is vnam, quoque operis partem tantummodo cōplexus est, quod Philosophi nonnulli in tres, plures in quatuor, quidam etiam in quinq; & sex regimina distinxerunt, multi etiam in duo, eaq; inter se confuderunt, vt quod primum, quodue mediū aut vltimum sit ignoretur. Vel si plures partes operis simul comprehenderit, breuiter & plurima falsa paucissimis veris interponendo, id exequutus est. Sicut Arnald. de villa noua, cum volumen satis magnum de hac arte composuisset sub Rosarij nomine, tamen in fine ita concludit. Modos Elixeris completo sermone vobis superius dedi, non sub ęnigmate, sed sub plana sermonis serie discretionem vestram dilucide alloquendo, quoniam teste Deo nihil in hac arte

Auctores opus distinxisse pro libito.

Cap. vlt.

conti-

13 continetur melius nec perfectius quâm ista antedicta, breuitate tamen truncata, quamuis intelligẽtibus sint satis prolixa. Idem alibi. Sapientes denunciauerunt opus sub breuibus verbis, licet plura alia verba adiunxerint, vt non intelligeretur nisi per sapientes. Quocirca pluribus libris & diuersis auctoribus artifex opus habet, ad aperiendum, vt ait Lullius intellectum diuersum qui est in multis gentibus, quoniam compræhenditur per doctrinam vnius quod nunquam potuit compræhendi per doctrinam alterius fortassis datam per figuram, &c. Et Arnal. Liber librum aperit & sermo sermonem. Et profecto hoc vel solo impedimento multi viri docti maxime retardantur, ne votorum suorum compotes fiant. Libri enim de hac arte conscripti inuentu sunt difficiles, sed maiori aliquanto difficultate à dominis impetrantur: qui enim eos possident, tanquam Sibillina oracula custodiunt, quo nihil fieri potest absurdius aut intempestiuius, nec facile prece vel pretio nisi admodum magno alijs communicant. Impressi vero quos Doctori Medicinæ Guilielmo Gratarolo, & Petro Pernæ Typographo Basileensi maxima ex parte ferimus accc-

In libr. qui flos florum.

Cap. 31. Test.

Ros. cap. 1.

Libri chemici inuentu difficiles & rari.

ptos

ptos (quorum hæredibus mea quidem ſententia gratiam referri ęquum eſſet, ſi quis artē adipiſceretur) pauciſſimi ſunt, reſpectu eorū qui ad huc latent. Quinimo ſępenumero cōtingit vt huius artis tyrones libros falſos & adulteros omni ratione & doctrina vacuos pro veris & bonis coëmāt, cū ij plærunq; qui praxim præ ſe ferant inchoantibus magis placeant. Noui ego duos pręclaros alio qui viros & prudentes in cœteris, quorum alter cum magno pretio emiſſet Practicam Philippi de Rouillaſto Pedemontani manuſcriptam, ipſo tamen ignorante typis excuſam, alter vero cuiuſdam Io. Salinarij ſiue de Saulmur libellum Gallicum de Salis præparatione, exiſtimabat vterq; veram artis doctrinam & praxim ſuo libello contineri: nec aliud optabant quam artiſtam aliquem ſibi dari, cuius opera vti poſſent ad tantum theſaurum è libris eruendum, cum ipſi alijs negotijs occupati manus operi applicare non poſſent aut neſcirent. Qui quantumuis amice moniti à me eſſent nihil veritatis ijs libris contineri, proinde pecunię ſuæ parcerent, nec ſumptus vllos facerent, audiui nihilominus poſtea falſa ſpe lucri irretitos meo conſilio non paruiſſe, ſed

Cautio in libris chemicis emendis.

Exemplū.

Artificem studiosum esse debere.

alijs se deludendos & fallendos exposuisse. Non autem satis est libros habere plurimos, & magno comparatos, nisi illis lector diligens, assiduus, & diuturnus euenerit, neque enim mensium aliquot sed annorum spatijs opus est intelligendis auctorum parabolis, ænigmatibus, æquiuocationibus, tropis, figuris & transpositionibus. Idcirco rectissime Agadimon in Turba. Qui cito putat se ex libris nostris fructum capere posse, fallitur, satius enim fuerat non inspicere quidem, quam temere contigisse: Libri enim nostri magnam iniuriam inferunt his, qui solummodo semel, bis, vel ter scripta nostra perlegũt, cum intellectu omnique studio priuati, etiam quod pessimũ est, opes, labores, & tempus amittunt. Veruntamen qui curuat dorsum suum, ad libros nostros legendos, ijsque studiose vacat, memoriam animumque adhibet, nec est vanis implicitus cogitationibus, Deumque precatur, vt Salomon pro sapiẽtia nõ, pro opibus, is in regno regnabit indeficienter, quousque moriatur. Et Auctor perfecti magist. Rogo te fili, vt incessabili lectione philosophorum libros scruteris: qui enim in legendis libris deses extiterit, in præparandis rebus promptus

esse

esse non poterit, quia non potest de leui cius in practica manus assuescere, cuius mens in Theorica renuit desudare. Ille namque ad operationem securius accedet, in cuius mente plures operationum imagines varięque resultant.

Et Richard. Angl. Studium amouet ignorantiam, & reducit humanum intellectum ad veram scientiam, & cognitionem cuiuslibet rei. Ideo omnes huius artis beneficium diligentes, studijs insistere tenentur, & ex libris veritatem haurire, non ex fabulis fictis & operibus mendosis; cum hæc ars veraciter non inueniatur, nisi post terminum studij, & philosophorum dictorum cognitionem. Idem prorsus affirmant omnes passim huius artis sapientes, quorum auctoritatibus adducendis supersedeo. Post aliquot annorũ studia quantumuis felicia, desideratur etiamnum longa experientia, fundamẽtum enim artis experimentum est. Vnde Geber. Oportet operando, perscrutando & experiendo ad intẽtum peruenire. Idem. Exerceat se artifex, donec studendo & experimentando cum laboris instantia ad cognitionem peruenerit. Et Lilium. Heu vobis doctrinæ filij quilibet vestrum arbores inserens, non sperat

Correct. cap. 2.

Experiendum esse artifici.

De Inuestig. perf. cap. 2.

Ibid. c. vlt.

 fructus

17 fructus habere niſi poſt tempus, & ſemi-
na ſeminans nõ ſperat metere niſi poſt
meſſes, qualiter ergo vultis vos hãc ob-
lationem habere lecto ſemel libro, vel
primo regimine experto. Non ergo
vos tædeat procedere, ad ſecundam &
tertiam partem regiminis, donec Rex
diademate rubeo ſit coronatus. Nõ au-
tem falli velim quenquam Comitis
Bernardi auctoritate, qui menſibus no-
uem cum dimidio opus abſoluit, cum
is tantũmodo vt ſupra dixi poſteriorẽ
operis partem intelligat: Minus adhuc
alijs credẽdũ moneo, qui breuiori tem-
poris ſpacio opus perfici aſſeuerãt. Au-
diant potius Lullium dicentem. cur-
ſum naturæ completæ durare per ſpa-
tium duorum annorum, Vnde lapis eſt
vnius anni, & Elixir alterius omni no-
uo Artiſtæ, qui nunquam fecerit: ſed o-
mni bono artiſtę, & experto qui eſt ſub-
tilis, ſufficit vnus annus & tres menſes.
Vt autem hic Lullij locus melius intel-
ligatur, non pigebit in gratiam iunio-
rum explicare quid vocet lapidẽ, quid
Elixir. Lapidis, Elixiris, & Medicinę no
minibus Lullium & alios auctores pro-
miſcue vti pro opere omnimodo perfe
cto exempla paſſim occurrũt. Sic enim
de Lapide & Elixire Lullius. Iſte lapis
conuer-

Quanto tẽpore lapis compleri poßit. Cap. 42. Teſt.

Lapidis, Elixeris & Medicinæ nomina varie vſurpari.

conuertit omne corpus diminutum & imperfectũ in infinitum Solificũ & Lunificum, secundũ quod Elixir erit subtiliatum & præparatum. De Elixere solo Rog. Bacho. Elixir rubeũ citrinat in infinitum. De Medicina Arnal. Si metallum quod conuertere debes per medicinam non fuerit sufficientis coloris, addatur plus de medicina. Possem infinitas philosophorũ allegare hac de re auctoritates, si opus esset. Quib⁹ tamen nõ obstantib. Lapidis. Elixeris & Medecinę nominib. opus imperfectũ significari nonnunq̃, adductis exemplis demonstrabo. Sed quoniã de Lapidis appellatione supra abunde dixi, cũ ostẽdi magisteriũ in omni gradu operis lapidẽ vocari, de Elixire tantũ & medicina mentionem faciam. & primo quidẽ de Elixire. Arn. in Ros. Caue tibi in commistione elixiris, & operare ibi sapienter. Ibidẽ. Calx q̃ mittitur in elixir erit sublimãda vt sit omnino simplex & vna. De Medicina idẽ Arn. Medicinã calcinam⁹ vt citius soluatur, & eam soluim⁹, vt melius mundetur & fundatur. Sed loco præallegato cũ Lullius dicit lapidẽ esse vnius anni, & elixir alterius, nomine lapidis intelligit priorem operis partem in qua materia lapidis soluitur diuiditur,

In pract. test. cap. 2.

In Speculo Alch. cap. 2

Ros. par. 2 cap. 23.

In proœmio

Cap. 24. part. 2

Cap. 21.

Ros. cap. 23

mundatur, & denuo in vnum coniungitur, ac tandem à fœcibus corporalibus sursum in quintam essentiam euehitur, Elixeris vero voce posteriorem, quæ mundati fixionem & tincturã com plectitur, non in hoc solum loco, sed alijs passim. Sic enim in Codicillo, opus informare nihil aliud est quam debitam & naturalem formam sulphuri vel lapidi, & postea elixeri & medicinę tribuere. Idem in Testamento. Magisterium nostrum in duas partes est diuisum, scilicet in creando lapidem, & componendo medicinam. Alijs nonnullis au-ctoribus è contrario Elixir prior, lapidis posterior operis pars nuncupatur, prout Auctori vię vniuersalis. Elixir est primum & principale fundamentum & radicale lapidis pretiosi, quod postea per operationem secundam conuertitur in ipsum lapidem, vel medicinam. Bernardus etiam & Rich. Angl. & quidam alij opus distinguunt in tres partes. In Rebis videlicet, elixir, & tincturam, siue medicinã. Vt Rebis sit prima pars dicta à rebina seu duplici, dissoluente videlicet & dissoluendo, elixir vero secunda, in qua à corpore dissoluto anima extrahitur diuturna coctione (putabant enim elixir ab elixãdo nomen habere,

In pract. cap. 22.

Cap. 5.

bere, aut propter vocis affinitatem videri ita volebant. Vnde D. Thomas. Oportet in principio nostrę operationis, vt res in Elixir conuertendę primum elixentur antequam ad compositionem lapidis sit procedendum) Tinctura vero tertia pars, quam Lullius etiam medicinam vocat, priores vero duas in vnam contractas lapidem maluit nominare. Quibusdam etiã opus in quatuor partes diuiditur, qui inter tincturam & medicinam distinguũt, vt tinctura medicinam præcedat, quemadmodum etiam Auctor Consilij coniugij massæ Solis & Lunę, in Ir, Xir, Ixir, & Elixir. Quare attente & considerate admodum legendi sunt auctores chemici, cum sæpenumero voces has & alias multas confundant. Quod non ignorauit Auctor vię vniuers. dicens. Philosophi in libris suis elixir lapidem, & lapidem Elixir vocauerunt, nõ facientes differentiam nominum inter vtrumq;, vt fatuos excœcarent. Sed vt sermonem vnde digressus sum repetam. Experimenta tentantem artificem sanum esse oportet & firmis viribus, vt labori possit sufficere, qui non est exiguus, teste D. Thoma, qui tantũ se laborem & fœtorem, & corporis detrimẽtum perpessum adfirmat, vt

20

In cõment. super. tab. Herm.

Cap. 5.

Artificem experientia deditũ sanum esse oportere.

opus nullo modo nisi cogente necessitate iterum vellet attentare. Non cœcum, aut manibus mutilatũ. Si enim oculis capt⁹ fuerit, materiam vt oportet disponere & cõmiscere nõ poterit, neq; colores considerare in opere apparentes, pinde neq; ignem regere, cum ex colorũ apparitione ignis regimen dependeat, dicente Rosario, colores te docebunt, quomodo ignẽ administrare debeas. Si manibus caruerit, iam non iuuabitur à mẽbris, quibus mediantibus hęc ars perficitur tanquã naturæ ministrantibus. Dixi supra sufficiẽter locupletem esse debere artificẽ, vt videlicet libros necessarios huius artis emere, & relictis alijs negotijs illos euoluere, deinde vt experimẽtum doctrinæ suæ capere possit: experiri aũt nihil poterit, nisi domũ aptam, aut saltem tria quatuórve cubicula habeat, opus est ẽt vt sumptũ faciat in vasis, fornacibus, & igne noctu dieq; continuando, qui nunc carbonib⁹ nunc oleo, aliaue materia prout feret necessitas nutriendus erit. Seruus insuper quærendus aut socius, qui artifice dormiente, occupato aut ægrotante, ignẽ continuum & iugiter perseuerantẽ subministret, nec semen iam diu enutritũ emori aut refrigerari patiatur. Hæc omnia si in

Quibus artifex indigeat.

in vnũ conferantur, videbit artifex non modica sibi pecuniæ summa opus esse. Propterea non sine ratione à philosophis hæc ars pauperib. inimica dicitur, quia vult expẽsas multorum annorum; deinde omnio præcauendum est artifici, ne redigatur ad egestatem, & alijs ridiculo sit, si forte contingat in opere errare, vel tẽpus prolongari, vt in plurib. euenit. Cũ itaq; ex prænarratis iã pateat, qualẽ oporteat esse artificem, & difficillimum sit reperire aliquem, in quẽ tanta animi, corporis & fortunę bona Deus congesserit, merito tota ars difficilis & periculosa iudicabitur, & qlibet nõ imprudẽs tanq̃ maxime dãnosam vitabit.

Alchimia pauperibus inimica. Geb. Sum. perf. c. 7. & Alber. Magnus.

Sed insurget fortasse quispiam, & dicet. Tu cum in alijs timorem Domini, vitæ integritatem, ingenium subtile & & profundum, eruditionẽ, industriam, patientiam cõstantiam, otium, libros, diuitias & alia non pauca desideras, & te hoc ipso tractatu fatearis Alchimię studiosum, nũ tibi ea arrogas, q̃ in alijs tantopere requiris? Respondeo multa mihi deesse, ꝓfiteorq; ingenue, si ęque impedimẽta omnia & difficultates quę nunc oculis obseruantur quondã adolescens animo cõcipere & ruminare potuissem, aut si tã fortunatꝰ fuissem cui fi-

Digressio auctoris ad historiam euentuum suorum.

 dus

dus cõſiliator eueniſſet, q propoſitis omnibus huius artis remoris me ab incœpto reuocaſſet, prout, me facturũ ſpero hoc libello, nunq̃ me palęſtram hãc ingreſſurũ fuiſſe, doluiq; ſæpius dum temporis deperditi memoria ſubit, me libros chemicos vnquam vel per tranſennam aſpexiſſe. Sed idem mihi euenit, quod alijs non paucis: cum iuueni mihi ad naturæ ſecreta inueſtiganda natura prono & mediocriter fortunæ bonis dotato Comitis Bernardi libellus gallicus fortuito Pariſijs oblatus fuiſſet, miratus ſum primo magnificum operis titulum, deinde curioſitate motus inſpexi, legi, relegi, in quo cum pauca ambigua, obſcuritatis parum animaduerterem; quinimo auctor vltro exhortaretur ad ſtudium eius ſcientię cui nulla alia eſſet comparãda, deſcriptis eius virtutibus, cum præter diuitias immenſas, memoriam etiam & ſanitatem polliceretur ſerio illam inquirentibus, & adderet eſſe adeo facilem, vt vix credi poſſit, victus fui fateor, manus dedi. Maximo itaq; ſtudio confeſtim libros huius artis impreſſos aut manuſcriptos quotquot inuenire potui comparaui, & per aliquot menſes diligenter euolui. Sed cũ inter reliquos auctores Turbam

Magnifici librorum tituli multis imponunt.

Philo-

Philoſophorū maxime citaret, quam ſępius benedictam appellat, egoq; duos libellos Turbæ philoſophorum nomine inſcriptos haberem, vnum quidem gallico idiomate, alterum latino, qui poſtea opera Petri Pernæ Baſileæ impreſſus fuit, poſtpoſitis tandem cœteris vni præcipue Turbæ Gallicæ operā dedi, quam ab eodē Bernardo collectam ignorabam. Primum conſenſum vtriuſque libri cœpi admirari, deinde cum Pythagoram de materia lapidis loquētem introduceret hoc modo. Opus noſtrum nō indiget in principio niſi duabus naturis vnius eſſentiæ, quarum vna vilis eſt, altera cara, vna dura altera aquatica, vna rubea altera alba, vna fixa altera volatilis, vna corporalis altera ſpiritualis, vna frigida & humida, altera calida & ſicca. Cum amplius legerē Bernardū libellum ſuum de metallorum tranſmutatione cōcludentem in hanc ſententiam, opus noſtrum fit ex duabus ſubſtantijs mercurialibus vnius radicis, ſiue eſſentiæ, acceptis omnibus crudis, è minera tractis, mundis & depuratis, iunctis per ignem conuenientem, prout requirit materia, coctis continue donec duo vnum fiant: Et in hoc vno poſt illorum miſtionem corpus fit ſpiritua-

25 le,& spiritus corporis,&c. Insuper cum legerem in eodem libello, aurũ merum esse sulphur in mercurio. Item in epistola eiusdem ad Thomã de Bononia Caroli octaui Medicum. Philosophi aurũ in quo actiuiora sunt elementa tanquã semen masculinum cum Mercurio in quo passiua existunt elementa vt debite dissoluatur coniungi præceperunt, omni re extranea semota, præter calorem extrinsecum adhibitum, qui adiuuando excitat intrinsecum naturalem auri, ad digerendum & actiue maturandum mercurium. Cum item affirmaret Lullius non operandum esse ad aurum, nisi cum auro & mercurio, & ad Lunam nisi cum Luna & mercurio, & adderet rationem aurum nõ esse resolubile nisi cum natura sua. Et Arn. diceret Mercurium de natura sua cõuersiuũ fieri vnũquodq; cum singulis quos amplectitur ex planetis, si ergo cũ duobus iungatur radijs fieri Elixir perfectum. Et cũ idem in rosario suo iuberet lapidem grossum dissolui in argento viuo, eo quod ipsum solum haberet Solem & Lunã ad suam naturam vel materiam primã reducere: non potui aliter ratiocinari quã aurum & arg. viuum vulgaria constituere lapidis materiam. Quamuis autem legerem

Test. ca. 62

Rof. part. 1. cap. 10.

Part. 2. c. 2.

gerem apud eosdem auctores aut similes Mercurium philosophorũ non esse mercurium vulgi, tamen eodẽ Bernardo duce hęc sic interpretabar, verum esse, argentum viuum per se nõ posse prębere materiã lapidis philosophorum, nec etiam aurum solum, quamdiu singula seorsim remanẽt, sed si aurum per argentum viuum solutum sit, & in primam materiam redactũ hoc est in mercuriũ tunc merito posse & debere vocari mercuriũ philosophorũ, qui in se cõtineret vim sulphuris sui intrinseci, quo in argentum & aurũ & postea in Elixir conuerteretur. Exemplo ducto à maris & fœminæ spermatibus, quæ quamdiu seorsim locis suis asseruantur, non possent dici aut esse materia animalis, sed tum demum, si in matrice coniuncta fuerint, de potentia videlicet in actum iam deducta.

Error auctoris in delectu materia lapidis.

Cum præterea legerem in Turba, Miscẽ, coque, tere igne, non manibus. Et affirmarunt philosophi vno vase, vna fornace vnica dispositione seu decoctione opus totum perfici, & tantũ materiam semel in vas poni debere, ad instar fœtus qui in vtero foueretur vsq; ad suam perfectionẽ, & postea in lucẽ adit' nutriretur primum lacte & pauco cibo, deinde

Rosarius & alij.

deinde auctis viribus maiore & ſolidio
re. Dicente inſuper Morieno opus hoc
creationi hominis aſſimilari, non po-
tui non credere opus eſſe facillimum.
Securus itaque lapidis, non quærebam
niſi tempus & commoditatem vt ope-
ri poſſem vacare, iamque ſecretum pe-
tebam & ſolitudinem, fugiens amico-
rum & ſodalium conſortia: quod cum
diu ferre non poſſem, tandem iuuenili
feruore abreptus, & curioſus videndi &
audiendi extera, peregrinationem in-
ſtitui, & in Italiam profectus ſum. Vbi
cum licuiſſet multorum familiaritate
& conuerſatione vti, qui chemica tra-
ctarent, omnes tamen ſedulo vitandos
putabam, cum cēſerem me nihil à quo-
quam, alios è contra à me plurima di-
ſcere poſſe. Cum Italiam fere totam
quàm longe lateq; extenditur peragraſ
ſem, poſt biennium in patriam redij. v-
bi noua impedimenta aliquamdiu me
retardarunt, quominus praxi incumbe-
re poſſem. Tandem tamen incœpi, &
primo quidem quoniam materialium
purgationem deſiderari cogitabam, au
ri vnciam per antimonium probe te-
purgati in folia iuſſi deduci, Argentum
vero viuum initio à ſale cōmuni, mox
cum nihil proficere me viderem, à ſale
& vi-

Experimēta auctoris fruſtranea.

& vitriolo ſublimare, ſublimatum reuiuificare conatus ſum; ſed cum ne ſic quidem mercurius mundior efficeretur, cogitaui tandem nõ poſſe eum melius purgari aut ſublimari quam ab auro cum quo maximam habere affinitatem dignoſcitur, Dicente Gebro, Eligendam eſſe materiam cum qua maxime conueniunt ſpiritus ſublimandi, & cui permiſceantur profundius, quoniam illa materia cui magis vniuntur potentior eſt in retentione fœcum, quam cui non. Huc accedebat teſtimonium ipſius Bernardi cui plurimum deferebam. Is enim dicit quaſdam eſſe ſublimationes Mercurij ab eius proprijs corporib⁹, quæ ſibi per intima amalgamando coniuuguntur, & commiſcentur, à quibus pluries eleuatus & coniunctus ſuperfluitates amittit, & non confunditur in narura, poſtea autem operi philoſophico conuenit, & potens eſt in ſpeciebus metallicis ſoluendis. Propria ipſius corpora interpretabar aurum & argentum, quia maxime inter metalla arg. viuo abundant. Putabam etiam Lullium id velle, cum dicit nullã humiditatem conuerti magis proprie & prompte in ſubſtantiam ſulphuris quam illam, in qua qualitates ſuimet ſulphuris ſufficienter

Sum. perfect. ca. 41.

In epiſt. ad th. de bononia.

In teſt. & codicil.

 enter ſunt introductæ per ingenium naturale quod fit per artificium. Cum itaque ab auri puluere lima quæſito aliquoties argētum viuum ſublimaſſem, nec tamen id ſplendidius aut pulchrius, quinimo magis immundū inuenirem, tum primum cœpi nonnihil diffidere, & ſecuritatem in ſollicitudinem conuertere. Tādem reſumpto animo cum Turba philoſoph. præciperet, non accipiendam materiam niſi crudam, amœnam, ſinceram, Item dicente Bernardo opus fieri ex duabus ſubſtantijs mercurialibus crudis & tractis è minera, cœpi meditari, Si cruda materia accipienda ſit, nihil opus eſſe tempus terere & animum fatigare in ſublimationibus nihil omnino profuturis. Aurum itaq; in tenuiſſimas bracteolas diductum argēto viuo per coriū linteumq; expreſſo paulatim impoſui, proportionē præſcribēte Treuerēſi, recordatus verſus vulgati.

In parabola ſua.

Mercurius Solem foliatum deſtruit omnem,
Hunc ſoluit, mollit, animam de corpore tollit.

Putabam autem maxime ad rem facere, ſi non excalefacta ſed frigida omnia miſcerentur, nam cogitabam nihil ſtultius poſſe fieri quam vehementi igne in principio operis materiam adurere quam lentiſſimo igne regendā & ad inſtar

ſtat nutritionis ouorum fouendam docent Sapientes. iiſdem dicẽtibus, cauendum eſſe ne flores eius comburantur in initio; credebamq; in eo maxime ceſpitare huius eui artiſtas, qui ſumptib⁹ parcentes aut alijs non fidentes aurũ vulgato aurifabrorũ more amalgamant. Cõiunctis omnibus in vitro oblongo hermeticè ſigillato, & athanori impoſito incœpi lentum ſubminiſtrare ignem multis modis antea à me tentatũ. Quid referam? omnia pro votis ſuccedũt. Primum admiratus ſum vim mercurij attractiuam non vulgarem, recolebamq; dictum illud Pythagoræ in Turba. Res quam multifariam narrãt philoſophi ſuum abſque igne ſocium conſequitur quemadmodũ magnes ferrum: deinde in decoctione colores paulatim emergentes in ſuperficie mercurij apparere cœperunt, ita vt duas materias agere & pati inter ſe manifeſte conſpicere viderer. Tertio die maiorem ſuperficiei partem occupari vidi tribus coloribus, viridi imprimis, rubro & cinereo, nõ confuſis quidem ſed terminis ſuis diſtinctis & iridis alioqui coloribus non abſimilibus. Quoties eius diei recordor Virgilij verſus in mentem venit.

Ludibrium auctori oblatum à dæmone.

Vt vidi, vt perij, vt me malus abſtulit error.

Idq;

Idq; non ſine cauſa, cum error ille ſiue ludibriũ oculis oblatũ multorũ poſtea laborũ & ſumptuũ mihi cauſa fuerit. Si gaudio tunc tẽporis exultarẽ cuiuſmodi adſpectu nemo dubitet. cũ paulatim per medios iſtos colores ad nigredinẽ me peruenturum ſperarẽ, & vlterius decoquendo albedinẽ & poſtremo rubedinem conſequuturum. Sed gaudium iſtud non fuit mihi diuturnum, paucis enim poſt diebus igne fortuito caſu noctu extincto, & vaſe refrigerato, nullam amplius alterationem videre contigit. Atque tum occurrebat illud Augurelli

Lib. 3. Chryſopop.

cum primùm deſinet ignis,
Cuncta ruent, quæ non vlla reparaueris arte.

Auctor prohibetur à reiteratione operis.

Nihil tamen hoc damno commotus, quod id facile reſarciri poſſe ſperarem, cum multis premerer difficultatibus, præcipue vero rei nummariæ, propter bellum non expectatum in Belgio exortum, & præter opinionem diuturnum, & quod auri folia deeſſent, quæ præcluſis itineribus Antuerpia adferri non poterant, tum quidem ceſſandum mihi, & meliora tempora expectanda exiſtimabam. Sed varijs diſtricto mihi curis & negotijs ſeptẽnium elapſum eſt, quo nihil tentare licuit. Tum vero valetudine proſpera, in aduerſam commuta-

ta,

ta, cum nullum ex vulgari medicina auxilium ſentirem, me multa experto & peiora timente, celebrem illam & tantopere decantatam & omnium morborum profligatricem & vniuerſalem deſiderare cœpi, quam ſi modo adniti vellem mihi non incognitam & facilem credebam. Itaq; procuratione negotiorum meorum alijs demandata, ſecedens ab amicis, dum via ſuperius deſcripta procedo, primum attractiuam illam vim quam ante ſeptennium in argento͡ viuo admiratus fueram deeſſe cōſpicor, nullamque decoctione alterationē inuenio; repeto ter, quater, imo ſæpius, nunc aurum culpando, nunc aliud, ſed fruſtra. Tādem ſuſpicatus ſum argentū viuum quo prius vſus fuiſſem diuerſæ fuiſſe mineræ ab eo quod tunc haberem, dicente Morieno, huius operis radicem eſſe in inquiſitione ſpecierum, quę ſunt meliores ad hoc magiſterium, nam vnamquamque mineram multorum eſſe generum. Putabam itaque hydrargirum ab Hiſpaniæ mineris petitum cœteris præferendum, quod ſciebam aliquando in Belgium deportatum fuiſſe: præcipiente etiam D. Thoma recipere mercurium mineralem ſiue terram Hiſpanicam quæ nullo prius in ope-

Auctoris errores noui.

Ad frat. Reinal. c. 3.

in opere posita fuisset. Sed cum me imparem sumptibus futurum timerem, fortunis meis in hac publica calamitate afflictis, rem ad amicum quendam meum quem sciebam clam chemicis operationibus vacantem defero, acceptaque fide narro quæ mihi euenerint, dicoque rem nullius esse difficultatis, modo argentum viuum minerale Hispanicum haberi possit. Ille negotium suscipit se suis impensis id procuraturũ; & post aliquot menses quatuor libræ illi transmittuntur, pro duobus aureis cum dimidio singulæ, ita vt quatuor illę libræ decem aureis Hispanicis illi cõstarent, sed nihilo meliore euentu. Nõ tamen animo frangimur, nautis pluribus in diuersas orbis partes tendẽtibus negotium damus, vt vndecunque nobis libram vnam aut alteram adferant, dato pretio. Sed frustra tentatis omnibus per biennium, cum nihil proficeremus, eadem semper reperta arg. viui natura, ego ipse Germanię mineras adire, earumq; differentias præsens agnoscere, & si quid peculiare vna ab altera haberet inuestigare decreui. Sed cum Idriæ mineram in confinibus Carniæ vnius diei itinere à Goritia distantem à fertilitate & abundantia maxime commen-

Impensa male collocata.

Auctoris peregrinationes.

men-

mendaret Mathiolus, illam mihi ante alias adeundam iudicaui. Facto itaque per Lotharingiam, Elsatiam, Heluetiam & Lombardiam itinere Venetias vsque inde Aquilegiam & Goritiam profectus in Idriæ montana perueni, vbi fortuito tunc temporis argentum viuum quod sponte è minera profluxerat ex præterlabentis riuuli aquis colligebatur. Cuius quindecim libras Serenissimi Archiducis Caroli Piæ M. liberalitate gratis consequutus, lætus per Carniam Carinthiam & Bauariam domum repetebam, existimabam enim in eo si alio vllo inuenturum me quod desiderabam, ob cruditatem quę nullo igne labefactata fuisset. Sed cum ex itinere Sconbach Misniæ seu Voitlandiæ oppidum adire proposuissem, ob cinnabaris naturalis & rubicundissimi mineram illic celebrem, ac Norimbergam diuertissem, reperto ibidem eiusdem mineræ frusto cinnabarino duarum fere librarum, non processi vlterius, sed ad aliam mineram non procul à Cruisnach palatinatus oppido distantem iter meum conuerti, vnde superioribus annis maxima argenti viui quantitas in belgium delata fuerat, Atque cum ex singulis

In Coment. super Dioscoridem.

 locis

locis quæ adire contigerat, argentum viuum aut cinnabarim mineralem retulissem, Coloniæ Agrippinæ de omnibus experimentũ capere cõstitui transmissa ad amicum omnium mineralium parte. Ibi igitur fixa pro temporis ratione sede multa tentaui, sed vt breuibus absoluam, nihil profeci. Amicus tamen meus simili arte dæmonum, vt credi par est, ludificatus, prout ex literis ad me datis & in perpetuam rei memoriam reseruatis cuilibet non incurioso patere poterit, cum compositum suum multis diebus alterari, & de colore in colorem verti vidisset, non tamen eodem modo, neq; tam celeriter, aut tam manifeste atque ego quondam, & sperasset aurum iam ex parte magna solutum, post vigesimum primũ diem nullam amplius colorum varietate animaduersa, frigore vrgente opus dimisit, aurumq; suum liquefecit, sed nihil ponderes diminutum inuenit. Ne autẽ quis existimet colores imaginarios fuisse, & ex repercussu luminis aut vitri in Athanore conclusi repræsentatos, sciat vitrum tam amici quam meum fornaci exemptum & luci expositum eosdem colores retinuisse, nec disparuisse, nisi post vehementẽ materialium motum.

Socius auctoris pari arte dæmonum luditur.

Id

Id mirum, quod postea opus iterato repetere volenti nihil simile contigerit, aut alteratio vlla conspecta sit. Tamen cum adhuc toties facto periculo non saperemus, atque ille identidem Hungariam & Transiluaniam prædicaret, ego vt semel animum meum tam graui cura exoluerẽ, & certi aliquid statuerem, num artem vlterius prosequi vellem, an in totum abdicare, illuc proficisci constitui. Sed vix animi propositum amico perscripseram, cum is vita concedit. Nihilominus pergo, & per Austriam Hungariam peto, inde Transiluaniam, vbi benigne atque perhumane acceptus à Clariss. viro D. Simone Genga vrbinate quondam Inuictiss. Poloniæ Regis Stephani Bathorei, tunc vero Illustriss. Transiluaniæ Principis Sigismundi eiusdem ex fratre nepotis architecto, eiusq; opera adiutus in Transiluaniæ mineris perlustrãdis aliquamdiu hæsi; demum per Poloniam & Bohemiam Coloniam redij. consumpto in posteriori peregrinatione triennio, & ex eo tempore quo Belgio discessi fere sexennio. Tandem cum viderem argentum viuum vbiq; fere idem, incœpi ea quæ mihi euenerant attentius perpendere, & diaboli illusiones timere,

Auctoris alia peregrinatio.

Resipiscentia.

qui circa friuola & mendacia homines bonæ alioqui voluntatis detineri cupit vt relicta ſemita rectiori tempus inutiliter terant, nec aliter veritatem peruestigare curent, & tandē in deſperationis barathrum præcipitati opus Sophiſticum meditentur. Itaque cum ad libros meos recurriſſem quos à multis retro annis non videram aucto nonnihil tot experimentorum euentibus iudicio, & praxim qualemcunq; lectioni coniungerem, tandem diuina fauente gratia, ſulphur philoſophorum agnoſcere incœpi, & eorundē ſcripta de die in diem melius intelligere, vidique fruſtra me per tam longinqua & difficilia itinera quæſiuiſſe iamdudū, quod domi haberem. cum auri appellatione non aurum crudum & vulgare ſed ſuum intelligāt Philoſophi; eſt enim aurum vulgare, corpus mortuū & nihil operatur niſi quod induſtria hominis illi adminiſtratur: nihil etiam opus intrat quod digeſtum non ſit & cœlum aëris petierit. Quare Lullius *De Intent. Al. cap 1.* Quidam cum mercurio volunt ſoluere aurum & argentum, quæ res eſt inutilis, niſi eorum corpora ſint ex ſubtiliatione facta ſpiritualia ſicut eſt mercurius, & poſt coniungere & tenere ſuper ignem graduatum. Item Arnald.

Nullum

Nullum corpus in natura sua manens mercurium coagulat, nec etiam ipse mercurius medetur corporibus, quoniam in examinatione ab illis recedit, nã grossa simplicibus, & simplicia grossis minus conueniunt. Hæc etsi fortasse diffusius quam instituti operis labor breuitatis me admonens postulare videatur, non absurde tamen neque absque multorum commodo factum iudicaui, qui alieno edocti exemplo post hac cautiores erunt, cum non me solũ & amicum, sed etiam alios eiusmodi technis diabolicis illusos fuisse compertum habeam. qui quamuis circa inutilia operam impenderent, & experimenta tractarent etiam naturæ contraria, tamen principia aliquando felicia habuere, quæ fortuito intermissa nunquam restaurari aut ad eundem statum reduci potuerũt. Proinde consulo vt artem quisque dæmonis illusionibus adeo obnoxiam vitet vel saltem ne primis progressibus quos sibi animo proposuit nimium fidat, nisi ratio euidens appareat, & opus reiteratum feliciter succedat: Imo hunc casum inter difficultates artis primarias enumeret.

Ros. part. 1. cap. 6.

IN QVA DE DIFFICILI librorum intellectu agitur.

ABsoluta priori operis parte, quam de impedimentis artificem retardantibus inscripsi, ad secundam deuenio, quam difficultatis paulo plus habere cuilibet notum est. Si enim artificem quippiã remoretur, id forte perpetuum non est, aut aliqua ratione & modo cõpensari potest. At hic nihil simile; vna quæpiam porta aut ianua pateat necesse est, si quis in domum vndique muratam & clausam intrare cupiat, quæ nisi patuerit, frustra sibi ad interiora cõclauia aditum aut progressum pollicetur. Ita omnis luditur opera chemistis, qui nisi per philosophorum scripta bene examinata & intellecta ex hac arte fructum aliquem percipere sperant, nisi tam felici sydere nati sint, vt per vocẽ viuẽtis, aut per reuelationem diuinam eius scientiam adipiscantur. Qui aliter lapidem tentat, & casu se inuenturum cõfidit, eum insanire, & in Anticyram deportandum censeo. Quam autem arduum sit & operosum libros philosophorum de hac arte conscriptos intelligere, quis aptius declaret, quam ipsimet

Alchimiam non nisi per libros addisci aut vocem docentis.

Libri intellectu difficiles.

met Sapientes? qui illius difficultatem experti ad posteros more antiquorum recepto eandem transmiserunt. Audiamus quid dicant. Rosinus. Philosophi nil posteris suis de hac arte palam facere voluerunt, ita quod ea quæ in libris suis figuratiue posuerũt sciri nequeunt, nisi à Deo vel à docente ostẽdãtur. Geber. Artem inuentam non nisi solis nobis scripsimus, & non alijs, verissimam tamen & omnino certam. Lilium. Nostros libros non composuimus nisi nobis & filijs nostris: & qui ad intelligendum eos venerit, è nostris est; qui autem non intellexerit, nobis contrarius est. In eandem sententiam loquitur Morienes. Sunt libri sub figura de hac arte compositi, quorum pars maior multum obscura videtur nec nisi à suis compositoribus potest intelligi. Hortulanus dicit solum illum qui scit operationem lapidis, intelligere verba philosophorum. Sic enim ille. O lector charissime, si scis operationem lapidis, tibi dixi veritatem, si vero tu nescis eam, nihil tibi dixi. Sed si interroget quis, quare igitur scripserint, audiat auctorẽ viæ vniuersalis & Gebrum. Per hæc quæ dicemus, alliciemus te fili doctrinæ ad ipsam indagandã, & veraciter inueniẽdã.

Ad Eutichiam.

Sum. perfect. c. vlt.

In exposit. tab. hermetus.

Cap. vltim. Sum. perf.

Sed inquiramus occultandi modos, & causam difficilis intellectus librorum chemicorum inuestigemus. Ea magis innotescet, si rationem ob quam cœteræ scientiæ faciliores sint perpēdamus: cōtraria enim iuxta se posita magis elucescunt. Omnis igitur alia ars & scientia Rhetoricè & ordine quodam in scriptis suis ꝓcedit per capitula, principia & terminos cū definitione & expositione nominū & instrumentorū qb. peruenitur in cognitionē & notitiā conclusionū ipsi⁹ & sui operis, docet & explanat, quibuscūnq; potest modis. At hęc contrario plane modo absque vlla notitia principiorū artis, terminorū & instrumentorū, tradit opus suū, immiscendo falsa veris & vera falsis, nunc diminute nimiū, nūc super abundanter, & sine ordine, & sæpius præpostero ordine, & nititur omnia obscure tradere, & occultare quantū potest. Nec id ipsum diffitentur Philosophi. Sic enim Auctor viæ vniuers. Libri istius scientię non sunt scripti ad doctrinā ipsius, sicut libri aliarū scientiarū, sed sunt tantū quantum figuræ ipsius scientię. Rosinus. Scitote quod Philosophi nunq̃ verū verbum posuerunt, quin plurima cū eo falsa commiscerent, totūq; hoc secretū fictis nominibus

Artem occultandi varijs modi.

Ad Euthichiam.

nibus appellauerunt. Geber. Non tradidimus scientiam nostram sermonis cõtinuatione, sed eam sparsimus in diuersis capitulis & eam similiter occultauimus, vbi magis aperte loquuti sum⁹ nõ tamen sub ænigmate, sed sub plana sermonis serie. Et Pion in Turba. Mirũ est, cur inuidi finẽ ante principiũ posuere. Et Auctor Cons. coniug. Solis & Lunæ. Philosophi finẽ ante principiũ in suis tractatib. sæpius posuerũt, principiũ in fine intersеrentes. Vnde quandoq; suppresserunt, primũ opus, & locuti sunt de secundo, quandoq; primũ opus pertractauerũt demittentes secundũ: Quandoq; cũ radicib⁹ sciẽtię, quãdoq; sine numeris. Propter ꝙ Hermes in lib. radicũ qui est secundus de septẽ dicit, quod sapientia auctoris est maior suo libro; potest n. auferre principiũ vel finẽ cum radice vel sine radice, sicut primus inuentor. hæc ille. Nõ est itaq; mirãdum si in hac sciẽtia studentes & operantes errẽt valde. quia nemo asserere audet certam & determinatam fuisse intentionẽ philosophorum hanc vel illam, nisi cum actu iam illam habet, aut iuxta est.

Sum. perf. cap. vlt.

Quid autem mouerit philosophos, vt hanc artem per similitudines & allegorias obscuras describerent, vna traditur

Quare obscure scripserint philosophi rationes 12.

passim

passim ratio vniuersalis, ne insipientibus, indoctis, & impijs patefieret, & ne indigni in contemptu naturæ tanto thesauro potirentur. Particulatim vero inuenio causas duodecim. Primam adducit auctor viæ vniuers. Ne cognoscatur & sciatur quod hęc scientia sit vera & omnino certa. Et profecto nisi ea incertitudine & dubitatione hominum animi coërcerentur, multo plures sese nexibus indissolubilibus huius artis intricarent, auari præsertim & arrogantes, quique dominandi libidine æstuant. Secundam allegat Hamuel in Seniore. Vt attribuerent illam Deo glorioso, vt reuelaret illam cui vellet, & prohiberet à quo vellet. Hinc Geber. Ars nostra in potentia diuina seruatur & cui vult elargitur, & subtrahit. Et Morienes. Scire te conuenit, quod magisterium nihil aliud est, nisi secretum & arcanum Dei gloriosi. Tertia describitur ab Hermete, ne mali potentes fiant ad peccata perpetranda. Et à Rosino, ne quis malefactor hoc lapide habito illicita ageret, & ad suum esset detrimentum. Quarta inuenitur apud eundem hermetē, ne videlicet philosophi cogerentur reddere rationem illorum, quæ mali iniquè agerent huius artis fiducia. Quintam tradit Pytha-

Ratio 1.

2.

Sum. perf. cap. 7.

3.

Tract. 1.

4.

5.

Pythagoras in Turba. hoc Deus à populo cælauit, ne mundus deuaſtaretur. Et Alphidius. Quidam philoſophorum Deum timentes, non tam ſublime & pretioſum hoc arcanum habuerũt, imo opus ſuũ manifeſte ſcribere voluerunt, ſed expaueſcebant hoc agere, eo quod mundum deleret, & plantandi, ſerendi & arandi opus periret. Petierunt ergo à Deo, vt ex hoc mundo ſe extraheret impunitos, quos Deus docuit librum velatum componere & ſapientum tractatus in eo ſcribere. *Sextam reddit Rhaſis.* *Si omnia inquit prout ſe habent vellem enodare, nullus vltra prudentiæ locus eſſet, cum inſipiens ſapienti ęquaretur, & pauper diuiti, nec ſub circulo lunari quiſpiam mortalium inediarum defleret anguſtias.* Septima dari poteſt, vt vnuſquiſq; ſapiens cum ſumma diligentia & maximo ſtudio ſcientiam inuenerit, magis eam diligat, & caram habeat, & abſcondat, & immortales gratias agat Deo creatori. Sic enim Auctor Dialogi Naturæ & fil. phil. Multum obligamur philoſophis qui hanc ſcientiam taliter nobis tradiderunt, vt eam acquirendo cautos atque ſubtiles, imo & Deo magis deuotos redderent. Octaua, quod timerent maledictio-

6.
In lum. luminum.

7.

8.

dictiones & anathemata veterum. Sic n. Mireris: Philosophi hoc cœlauerũt, & nullo modo narrare presumpserunt, qui præceptis, maledictionibus, & anathemati rationibus id prohibuere, hoc itaq; patentissima demonstratione exponere prout creatura timeo. Et Io. Rupescissa. Philosophi quibus magisteriũ fuit reuelatum coniurati sunt horribili maledictione Dei, ne vlli hominũ hoc diuinũ opus apertis verbis declararent, ne ad manus prauorum deueniret. Et Lullius. Illud secretum nulli hominum carnali reuelare expedit, quia maledictus eris per tanti secreti manifestationem, quia nemini reuelare licet nisi soli deo. Ipse enim cui vult, & quibus interest reuelari, illis reuelabit. Nona inuenitur in fine Turbæ. Vbi sic ait. Nisi nomina multiplicarentur in hac arte, sapientiam nostram pueri deriderent. Decima traditur ibidẽ. si Reges & principes eam scirent. non permitterent ad pauperes deuenire. Vndecimam docet Mundus in eadem Turba. Si venditores hanc mineram agnoscerent, nõ venderent eam tam vili pretio. Duodecima est inuidia. Vnde Rosinus. Dei iudicium est hoc secretum inuenientes inuidiam inuenire. Idem. Nemo inue-

Lib. Lucis.

In Apertorio.

9.

10.

11.

12.

Ad Eutichiam.

niens hoc arcanum caret inuidia, nam factum vellet, quod nemo alius sciret. Non quod inuideant bonis & sapientibus, verum ignaris & vitiosis vt inquit Hermes. Et Geber. Si hanc scientiam palliauimus non miretur doctrinæ filius, non enim illi palliauimus, sed malis & improbis, eam tali sermone tradidimus, quem latere insipientem necessario accidet, & eodem ad illius inuentionis perquisitionem prudentes allicio. Alioquin nisi rationibus & iustis de causis philosophi deterrerentur, libēter & aperte opus lapidis describerent, cū sapientis propriū sit docere posse & velle. prout ex Alphidio supra allegato patet, Teste etiam Hebnebes Hamech in fine quarti 2. Platonis. Non est aliquid, inquit, ex voluptatibus huius mundi mihi dulcius, quam iuuare inquisitorem in qualibet specie huius scientię, in hoc quod q̄rit. Et Hamuel in Seniore. Si sim magnæ rationis in sciētia, & aperti mihi fuerint tropi eorū occulti & manifestū est mihi ꝙ occultauerunt, & hoc appręhēdi per sciētiā, debeo hoc recte appropinquare intellectui successorum meorū sermonibꝰ in aperto velatis, significātibꝰ intellectum occultum, &c. Et alio loco. Deus sit testis super nos,

Tract. 1. Sum. perf. cap. 86.

Philosophi proprium docere.

&non

& non prohibeatis eos qui sunt digni ex fratribus nostris, & non expandatis eos indignis. Non est itaq; mirandum, si libros suos de hac arte obscure scripserint, aut multis ambagibus velatos, cũ non nisi magna ratione id factum ab illis fuisse constet, & non euentu, aut vt multi opinantur, vt ipsi nimium creduli & decepti, alios vicissim deciperent, quod nõ cadit in virum probum & philosophum, qui sui memoriam nulla labe cõtaminatam ad posteros transmittere conatur. Neque vero hic scribendi modus nouus videri, aut improbari debet, nisi eadem ratione veterum omnium in philosophando consuetudinem damnamus. Aristoteles enim in quadam epist. ad Alexand. ita à se quædam ædita esse ait, vt quasi non ędita videantur. Et Plato in epist. ad Dionisium. Caue inquit ne excidant hæc vnquam in aures hominum disciplinæ eruditionisque expertium. Extat etiam Lysidis ad Hipparchum epistola, ex qua paucula in hunc locum transferam. Meminisse inquit diuinorum præceptorum illius (Pythagorã intelligit) pium est, nec bona philosophiæ cum illis communia facere qui ne somniare quidem animi purificationem potuere: nec fas est

Philosophorum non esse decipere alios.

Philosophi antiquiores cauerunt ne scientia in vulgus di manaret.

ea

ea omnibus porrigere, quę nos cum tot laboribus adepti sumus, quemadmodũ nec prophanis hominib[s] Eleusinarum dearum licet arcana patefacere. æque enim vtrique ista facientes iniusti atq; impij habebuntur. Et infra. Multi te publice philosophari nobis retulerũt, quod Pythagoras vetuit. Porphyrius quoque cum omnibus scripta sua communicari vetat. Tu caue inquit ne aut lucri aut inanis gloriæ gratia scelestis & indignis hominibus hæc tradas, non enim paruum tam tibi qui ædes, quam mihi qui tibi credidi periculum imminet. His autem solummodo hæc communicanda sunt qui vitam ad animæ salutem dixerunt. nam & ipsi Dij non aperte sed ænigmatice hominibus ista tradiderunt. Meminisse etiam verborum, Saluaroris nostri æquũ est, margaritas ante porcos non proijciendas, & sanctum non esse dandum canibus. Sed vt vnde digressus sum reuertar. Cum philosophi consulto nunc ordinem interuertendo, nunc falsa veris commiscendo, nunc addendo, nũc minuendo obscuritatem affectarint, illã per ænigmata, tropos seu figuras, allegorias & similitudines sic auxerunt, vt Thesei filo opus habeat, qui se inextricabilibus

Initio l. b. de responsis philos.

Matth. 7.

Aenigmata artis obscuritatem augent.

huius labirinthi ambagibus educi desideret. De ænigmatibus quidem hoc Aristotelis chemici exemplum esto. Fac de masculo & fœmina circulum rotundũ, & de eo extrahe quadrangulum, & de quadrangulo triangulum, & de triangulo fac circulum rotundum, & habebis magisterium. Item illud Lullij. Res cuius caput est rubeum, oculi nigri, & pedes albi est magisterium: & mille alia vbiq; occurrentia. Tropũ licet animaduertere in hoc Senioris. Accipite res à mineris suis, & exaltate eas ad cacumina montium suorum, & reducite ad radices suas. Allegoriæ passim apud auctores sunt obuiæ, qualis est Arislæi visio, Comitis Bernardi de rege & fonte, Senioris de venatione leonis. Merlini de Rege expediente se ad bellum contra hostes suos, & Anthonij de Viuapetra de virgine dominandi cupida, & aliorum multorũ figmenta, quæ in hunc locum cõferre longum esset, & cum legentium tædio potius quam aliqua vtilitate. In similitudinibus & cõparationibus vt diutius paulo immorer ratio suadet, cum ex earum infœlici intellectu tot errores, & tot imposturæ originem ducant, tantorumq; sumptuum & quod maximum est tam pretiosi temporis

Test. cap. 5.

Tropi.

Allegoriæ.

Similitudines.

poris iactura fiat. Philosophi itaq; vt ab arte excluderent indignos, eandẽq; manifeste traderẽt doctis & prudentib. lapidẽ suum cõparauerunt omnib. reb. elementatis siue eæ sint corporales siue incorporales visibiles aut inuisibiles, cœlestes & terrestres. Vnde Mireris. Si spirituale nuncupes probabile qd agis, si corporale verum dicis, si cœleste non mentiris, si terrenum verum refers: in ipso etiam sunt cœli, terræ, æstatis, autumni, hyemis & veris figuræ, & masculinitas & fœmininitas. Item Alph. Scito fili quod in sapientum libris sunt quatuor elementa, & cuiuslibet vegetabilis figura, & cuiuslibet animalis, & cuiuslibet lapidis; in quo etiam maris, montium, fluminum, cœlorum terrarumq́;, & omniũ segetum, corporũ & spirituum, substantiarum & colorum similitudo. Si quis autem à me expectet omniũ quę dixerunt philosophi rationes, is fallitur, neq; n. huius id est instituti neq; laboris, cũ singulari volumine indigeat, & difficile admodũ sit mentẽ cuiusq; sapientis semper assequi, cũ non solũ formas manifestas & proprietates rerũ extrinsecas quæ sensibus subiectę sunt, sed etiã intrinsecas & occultas, donec arte manifestentur, sępenumero intelligãt.

Philosophi lapidem cõparant omnibus rebus elementatis.

Omne manifestũ suo occulto contrarium.

Dicunt enim omne extrinsecum suo intrinseco contrarium esse: vnde quod in manifesto frigidum & humidum est, in occulto calidum esse & siccum. Eodem modo de rerum coloribus iudicãdum, sicut videre est in plumbo quod extrinsecus liuidum & nigrum, intrinsecus est rubeum, quod patet ex calcinatione eiusdem, dum in minium transit. Idem quoque conspicitur in vitriolo, quod in manifesto cæruleum, vel viride aut ad viriditatem declinans per assationẽ in colchotar rubeum transmutatur atque ita eius profundum & intrinsecum visui patefit antea occultum, & è cõtra, quod antea manifestum erat, occultatur. Quare cum à formis & rerum proprietatibus tam manifestis quam occultis, & similiter à coloribus, & sæpius, à statu & conditione operis aut à loco vbi generatur lapis, imo ab omnibus rebus elemẽtatis, nomina mutuarint philosophi, mirum non est si varient valde, & diuersis nominibus eandem rem vocent: nec enim curant de verbis, ait Rosarius, sed de natura & proprietatibus rerum descriptarum, & nomine vnius sępe intelligunt aliud, nam res non sunt verbis subiectæ, sed è contra verba rebus. Et sic semper de virtute intentio-

Sapientes semper verum dicere vtcunque lapidem nominent.

nis

nis verum dixerunt, sed de virtute sermonis non item, Vnde Senior. Sapientes vsi sunt diuersis tropis in assimilatione, & sunt diuersi in nominibus, sed intellectus in quę innuunt est idem. Et Alphid. Corda brutorũ animalium, & fel, & succos herbarum, & omne quod est in terra & super terram multiplicauerunt sapientes in hoc opere, parabolas, nomina & actiones, vt ab insipientibus tollerent, & intelligentibus demonstrarent. Scito quod non eges illis nominibus, sed vno tantum nomine quod est aqua, & vna actione quod est coquere. Et Mireris. Quilibet sapiens eam proprio nomine nuncupauit, quodlibet tamen nomen verũ est & directum. Hanc enim artem dicunt esse ad instar cœli & stellarum, & verũ dixerunt: in eo namque sunt septem planetæ. Huius autem rei quod sursum eleuatur cælis asserunt esse simile; quod vero deorsum descendit, terram dicunt: quod vero calidum, igni referunt; quod aëreum, vẽto: quod humidum, marium nuncupant & aquarum nominibus, ac maris animalium: quod de colore suæ viriditatis, vegetabilibus referunt & arboribus: quod coniunctum & siccum, lapidibus; quod vero sequestratum, arenæ referũt, & cine-

 rem esse dicunt; quod mobile volatilibus, quod fluxibile & liquabile oleo comparant, quare eius nomina multiplicata sunt. Et Anastratus in Turba. hoc secretum Inuidi assimilauerunt arboribus, metallis; volatilibus & reptilibus, & quanto plus potuerunt nomina variarunt. Hæc sapientum dicta quanquam sufficere deberent, tamen ad maiorem legentium vtilitatem exempla quædam in medium adducere non pigebit, & ab homine quidem incipientes, ad animalia, vegetabilia, metalla, media mineralia, colores, distinctionem humidi & sicci, & si quæ sunt similia progrediemur. Primum itaque Lapis homini comparatur, quia non nisi ratione & scientia humana ad eum peruenitur, & quia non nisi ab homine perficitur: aut propter animam lapidis quam hominis animæ compararunt. Vnde Auctor Coniugij Solis & Lunæ ex Turba maiori ni fallor. Accipe hominem & tunde eum super lapidem, trahendo donec moriatur, & corpus spirituale fiat, postea redde ei animam suam. Mirum est profecto idiotas & indoctos qui verborum sonum & non intellectum occultum attendunt, cum istiusmodi legant, non eadem trahere

Lapis homini aßimilatur, & quare.

here ad simi[illegible]a. Quis enim ita insani-
at vt iuxta literam hominem capien-
dum putaret, tundendum & occiden-
dum, vt philosophorum lapis ex eo
producatur, & tandem anima semel
exempta in eum denuo refundatur? Sic
non maiore pollent iudicio, qui philo-
sophorum verbis insistentes, ex anima-
libus, vegetabilibus, medijs minera-
libus, & lapidibus Elixir constitui
posse credunt. Quos merito subsan-
nat Hamuel in Seniore. Hi inquit di-
xerunt quod pater auri & argenti sit a-
nimal terræ & maris, vel homo, vel
pars hominis, vt capilli, sanguis,
menstruum, secundina, & quidam
dixerunt in arboribus, plantis & her-
bis, & quidam in lapidibus, arsenicis &
alijs mineralibus, & alienati sunt à ve-
ritate scientiæ. Sed pergamus vlteri-
us. Interdum lapis homo galeatus &
altus dicitur, cum nimirum humiditas
eius per cucurbitam & alembicum di-
stillatione excipitur. Sic etiam lapidis
compositum Rex & Regina dicuntur,
Vnde in Turba legimus. Veneramini re
gem & eius vxorem quoniam nescitis
quando indigetis his quæ regē & suam
vxorē emendant. Sic vir et mulier dicū-
tur, mascul⁹ et fœmina propter copulā

Lapis quando que dicitur Homo galeatus altus.

Rex regina

Vir & mulier, mas & fœmina.

 vide-

videlicet, & actionem & passionem. Rosinus. Artis auri arcanum ex mare & fœmina consistit. Pater item & mater, & filius, respectu generãtium & generati. Hermes. Pater eius est Sol, mater Luna. Et Rosarius. Ipsa vt pia mater fouet filium suum. Quandoque solum de muliere loquuntur subtracto nomine masculi, Sicut Theophilus in Turba. Mulier suos fugiens generos illis per se quamuis coacta domestica fit. vbi mulier pro lapidis humiditate, quia instabilis & inconstans fugiens ab igne. Quandoque solum de viro. Non opus est de singulis exempla adducere, cum vbique apud auctores occurrant. Sufficiat monuisse hæc omnia diuerso dici respectu, & nunc eos de lapidis principijs terra videlicet, aqua, & igne, seu corpore, spiritu, & anima singulis & separatis, nunc de omnibus & coniunctis loqui. Senem etiam & iuuenem lapidem dixere. Vnde Rhasis, Lapis noster primo senex, vltimo iuuenis, quia albedo est initio, rubedo in fine. Et in Turba. Accipe arborem & impone ei magnæ ætatis hominem, &c. Cum vero terra paulatim aquam suam ebibit, dicitur puer lactans. Vnde Eminganus in Turba. Inspicite lactantem puerum, & non impe-

Pater & mater filius.

Senex. Iuuenis.

Puer lactans.

impediatis eum, in eo enim manet arcanum. vocãtur eadem frater, & soror, patruus auunculus, socer, gener, fratres vterini, socij; seruus rubicundus, virgo, puella, vir indutus pulcherrimis vestimentis, Rex diademate rubeo coronatus, &c. Eodem modo animalibus lapidem assimilauerunt propter sanguinem quo viuunt, nam amica cuiusque animalis in sanguine, Tincturam enim suam sanguini comparauerunt propter rubedinem, & quia colorem & vitam dat corpori sicut sanguis animali, quo priuatum priuatur & vita. Lilium. Si animalia lento igne regantur, compositum suaue fit. Et Acsubuson in Turba. Accipite animal quod dicitur kenkel, & eius humiditatem quam eiecit. Sed non solum nomine animalis generali vsi sunt, sed etiam ad species descenderunt, sic Leonem vocarunt, gryffum, camelum, equum, canem, vitulum, propter rationem supradictã, aut proprietatem aliquam quam habent prædicta animalia & similia communem cum lapide. Vnde in Alleg. Sap. Hermes. Si camelorum tuorum tertiam partẽ consumas, duab⁹ tertijs residuis iam ad propositum perueniſti. quæ similitudo desumpta videtur à longitudine colli ca-

Animalibus comparatur lapis.

melorum quod est instar cucurbitæ per quam ascendit spiritus, de quo loquitur Haly in secretis. Accipe Canē corascenem masculū, & caniculum Armeniæ, & iunge simul, & parient canem coloris cœli. Auium etiā & insectorum omniumq; volatiliū nomina lapidi donarūt eo ꝙ sursum eleuetur & quasi volet, quā uis etiā ꝓpter alias rationes Sic gallum, gallinā, corruū, aquilā dixere. Alphid. Nulla aqua fit quelles, nisi illa quę fit de scarabeis aquæ nostræ. Piscibus item assimilarunt, vnde Mundus in Turba. Recipe partem de felle piscis, & de vrina vituli partem, &c. Et in ænigmatibus Sapientum. Est in mari nostro piscicu-lus rotundus, ossibus & cruribus carens, &c. Animalium etiam partibus, Cordi, hepati, stomacho, capiti, cerebro oculis, ventri, mammis, neruis & venis. Humoribus quoq; eorundem, bili, sanguini, pituitæ, melancholiæ. Vnde Morienes Accipite phlegmaticum, & cholericum, & terite sanguineum cum eis. Omnibus etiam ex animalibus ortum habentibus. velut sunt capilli, secundinæ, vngues; menstruo item, semini & lacti, qa sicut animalia ex seminibꝰ maris & fœminę generātur, & menstrui accessione crescunt & augentur, & lacte ꝙ nihil

Lib. secret. Alch. cap. 8.

Lapis auibus & volatilibus omnibus assimilatus.

Piscibus.

Animalium partibus.

Humorib.

nihil aliud est quã menstruum aut sanguis bis coctus nutriuntur, ita & lapis. Hinc Arnal. Nutritur aũt lacte suo id est spermate ex quo fuit ab initio. Excrementis itẽ animalium, stercori, vrinæ, & sudori, propter fæces lapidis, & puri ab impuro separationem, aut malum odorem, & euaporationem humiditatis suæ superfluæ, quę vrina infantis Lullio vocatur. Possem hic & inpluribus alijs rationes assignare ab his diuersas ex stollicis Platonis & cõmentatore eiusdem Hebuebes Hamech, sed nolo esse longior. Ouo etiam lapidem compararunt, quia sicut in ouo est album & rubeum, videlicet albumẽ & vitellus, & cortex qui est loco terrę, ita & in lapide. Vnde Mireris. Nonne vides quod nutritionis gallinæ calore fit ex ouo gallus volatilis? similiter huius putrefactionis calore, fit ex ouo nostro gallus volans. Et Hermes. Inquisita à philosophis dispositio vna est, in vno nostro ouo. Vocarunt etiam lapidem venenum, & compararunt basilisco, draconi, Viperæ, salamandræ, serpenti, lacertis & alijs reptilibus & bufoni. Vnde in ænig. Sap. legimus. Accipe viperam & priua eam capite & cauda, in ijs enim locis latet eius venenum. Et Hermer. Tunc

In libro qui flos florum inscribitur.

Excrementis.

Ouo.

Tract. 2.

Venenatis & reptilib.

fit draco alas suas comedens, seq; mortificans. Et Rosarius. Aquila volans in cœlum, & bufo gradiēs super terram est magisterium. Ratio hæc potest reddi, quia sicut basiliscus, & vipera & similia venenata interimūt animantia suo afflatu & contactu aut morsu, & venena naturam humanam peruertunt, ita & sulphur philosophorum mercurium viuum vapore suo & tactu mortificat, & naturā eius immutat. E diuerso dicitur quoq; lapis theriaca, antidotū, medicina medicamentū, quia sicut theriaca & medicamētis arcetur à corde venenū, aut retunditur vis eiusdē, & corpora ægrota ad sanitatem reducuntur, ita per Elixir mercurio venenum suum aufertur & dum in aurum transit salubre temperamentum ei conciliatur & alia metallorum corpora leprosa & impura mundantur, & in aurum vel argentum transmutantur. Idcirco Auctor perfecti magisterij, siue Rhasis is fuerit, siue alius. Elixir est compositum ex speciebus limpidis antidotum, medicina & purgamentum omnium corporū purgandorum & curandorum & conuertendorum in Lunificum & Solificum verum. Arboribus etiam, fruticibus, plantis, herbis, radicibus, floribus omnibus

Theriacæ & medicinæ.

Vegetabilibus.

nibus

nibus vegetabilibus lapidem assimilarunt. Vnde Balgus in Turba. Quidam fructus exeunt à perfectissima arbore primo vere & in exitus initio florent. Et Hermes vitis sapientum succus in 150. diebus extrahitur. In ænig. quoq; Sap. Radix est quæ cum suo stipite & succo teratur, &c. Sic passim legimus de rosis albis & rubeis, de Lunaria, mercuriali, portulaca marina, chelidonia & geldo alijsq; compluribus. Et hoc quidem propter viridem colorem qui est proprie vegetabilium. Quare Mireris Nullum vegetabile nec fructus vllus apparet germinando, quin sit ibi viridis color, similiter huius rei germinatio viridis est, quãuis in quibusdam aut nomen claturã aut succi colorẽ sequuti videantur philosophi. Sed quoniã de reptilib. & vegetabilibus egi, potuerunt etiã præter rationes iã dictas lapidi nomina quędã imposita fuisse propter mirabilẽ varietatem figurarum quæ in ipso opere apparent, colorib. aliquot simul emergẽtibus, sicut in nubibus aut in igne formas miras animalium, reptilium aut arborum quandoque imaginamur, prout in fragmento quodam libri Moysi adscripti inueni in hunc modum. Cum corpus fuerit solutum, apparebunt ali-

Tract. 1.

Imaginibus & figuris in opere apparentibus.

uando

quando rami duo, aliquando rami tres, aliquando plures, aliquando formæ reptilium, aliquando ac si sederet homo super cathedram cum capite & omnibus alijs membris, &c. Gummis etiam, resinis & alijs liquoribus ex arboribus, fruticibus, aut plantis defluentibus lapidem compararunt. Vnde Mundus in Turba. Gumma nostra fortior est auro. Et Maria. Matrimonifica gummi cum gummi vero matrimonio. Partibus item arborum & plantarum, vtpote, folijs, radicibus, corticibus & lignis siccis. Metallis quoq; tam imperfectis quam perfectis, partim quia omnia metalla sunt in lapide virtute & potentia, partim etiam ob alias diuersas rationes. In principio enim decoctionis dum lapis niger est & crud⁹ admodum, plumbum nominatur, cum vero aliquantulum nigredinem dimittit, & dealbari incipit, stannum dicitur: item cum corpus calcinatum priuatum est humiditate sua vt fluere non possit quemadmodum solebat, ferrum vocauerunt, quod nisi difficulter admodum fluit. Vnde Anastratus in Turba. Sumite ferrum & facite inde laminas tenues, & aspergite illas veneno. Similiter æs & latonem lapidem appellarunt. Vnde in Turba.

Gummis & resinis. *Metallis.* *Plumbo.* *Stanno.* *Ferro.* *Æri.*

Turba. Non fit tinctura vera nisi ex ære
stro, ꝓpter eandē cum ferro rationem,
vel colorē æri simile. Mireris. AEs phi-
losophorum non est æs, sed propter co-
lorem ęs dixerunt. Argento quoq; com
parauerunt lapidē cum iam perfecte de
albatus est, & nō eget nisi fermento Lu-
nari, Auro vero cum perfecte rubet. Ar
gento viuo cum lapis iam solutus est, &
in argentum viuum conuersus. Lapidē
suum etiam dixerunt nummos, pecuni-
niam, domum thesaurariam. Astratus
in Turba. Accipite ex ære philosopho-
rum partem, & nummis miscete. Ad
prædictorum intellectum confert illud
Rosini. Philosophi quando dicunt æs
nostrum, pecuniam nostrā, aurum no-
strum, magnesiam nostrā, æs sibi ipsis re
latum dicere voluerunt, similiter de au
ro, plumbo, magnesia, pecunia ipsis re-
lata Medijs itē mineralib. auripigmen-
to, arsenico, sulphuri, marchasitis, ma-
gnesiæ, thutiæ lapidē assimilauerūt, vel
ob adstrictionē, vel pondus, vel scintil-
las auri & argēti quib⁹ micant, cum idē
cōtingat in opere philosophico, iuxta
illud Morieni. Terra fœtida cito recipit
scintillas aureas, vel ratione vnctuosita
tis, aut sulphuris ꝙ in se cōtinent, siue a-
lias ob causas quę multę sunt: Exēpli lo-
co pau-

Argento.

Auro.

Arg. viuo.

Nummis.

Medijs mineralibus.

In claui Sap. ma.

co paucula erunt. Parmenides in Turba. Accipite argentum viuum & in magnesię corpore coagulatę, vel in sulphure quod non comburitur. Senior. Nisi in auripigmento virtus esset congelandi mercurium; nunquam perficeretur magisterium. Et D. Thomas. Recipe Antimonium nostrum, vel terram nigram oculosam, &c. Salibus itē omnib. aluminibus, atramentis. Et salibus quidem, quia aperiunt, incidunt, extenuāt, corrodunt, humectant, soluunt, & metalla calcinant, & eadem fluere faciunt. Et quoniam eorum quædam volatilia sunt, ea spiritui, fixa vero corpori compararunt. Alumina & atramenta adstringunt, & cruda humore abundant, calcinata vero sicca magis sunt, & ignea, coloremque rubeum assumunt, instar lapidis qui primum solutus humiditate superflua laborat, quæ diuturna coctione perit, & tādem in rubedinem conuertitur. Aquis etiam corrosiuis spiritum suum comparant philosophi, quia sicut aquæ compositæ ex salibus, atramentis & alumine corrodūt & soluunt metalla & eadem diuidunt & separant ab inuicem, ita etiam spiritus seu aqua philosophorum corpus suum soluit, & tincturam ab eo separat.

Ad frat. Rei nald. cap. 3.

Salibus.

Aluminib.

Atramentis.

Aquis fortibus.

Auctor

Auctor Ros. minoris aquę fortis laudes & opera describit. Resoluit inquit solidum, & reddit liquidum, mundat immundum, corrodit superfluum, omnia penetrat, durum mollificat, & est clauis totius artis, &c. Lullius etiam frequenter aquis fortibus vtitur. Sed quoniam de medijs mineralibus, salibus item & atramentis necnon aluminibus in tertia huius libri parte aliquid etiā dicendum est, ad colores transibo, à quib. nomina infinita mutuarunt Philosophi, A viridi enim omnium vegetabilium appellatione lapidem dictum fuisse superius demonstraui; Sed cum præter illum & alios intermedios tres præcipuos enumerent philosophi, nigrum videlicet album & rubeum, ab illis potissimum lapidem denominarunt. Propter ingredinem enim ab omnium nigrarum rerum appellationibus nomina desumpserūt. Sic antimonium, pix, carbo, coruus, caput corni, plumbum, æs, vstum, ebur vstum dicitur. Hermes. Caput corni artis est origo, id est, nigredo. Et Socrates in Turba. Absq; plumbo nulla fit tinctura vera quę vim habeat, id est, absq; nigredine. Propter albedinem omnium alborum denominationes acceperunt, quare lapis dealba-

Coloribus.

tus, talcum dicitur, marmor, argentum, ebur, flos ſalis, oſſa, chriſtallus, lumina chriſtallina, margaritæ, calx, cortices ouorum, luna calcinata, nix, grando, cineres clauellati, terra alba, lapis candidus, puluis albus ſtellatus, ſplendidus. Item ab omnibus rubeis, rubificātibus, & per artem rubificatis. Propterea lapis rubeus, crocus, cinnabrium, minium, lapis hæmathitos rubeus, ſanguis humanus combuſtus, vitellus ouorū, alumen calcinatum, coralli, aurum vocatur. Exempla non adduxi, quia infinita vbiq; occurrunt. Similiter quia in opere duabus egemus naturis ſeu qualitalibus, humidi videlicet & ſicci, Aquam ſuam omnis humidi nomine vocarunt, aceti, vrinæ, ſudoris, lactis, ſyrupi, brodij & aliorum innumerorum. Baccen in Turba. Reddite ei ſudorem ſuum. Et Borates ibidem. Regite lapidem granatorū ſyrupo. Maris etiam & marium fluminumque; hinc Mireris tria maria nominauit tria argēta viua ſiue tres aquas quibus in opere ſuo egent philoſophi mare nempe Aegypti, meridiei, & Indorum. Et Ariſthenes in Turba. Accipite corpus, & maris noſtri æquæ impo-nite. Senior. Sapientes nominauerunt lapidem ſuū mare, quia ex eo aſcendunt nubes

Humido omni.

Mari.

In libr. de fig. & ima.

nubes eorum & pluuiæ. Vnde Lucas in Turba. Sumite nubem & cum suo coquite corpore donec stannum fiat. Fellis etiam & fellium nomine vsi sunt. Hinc Rosin. Fella de quibus loquuti sunt philosophi, nihil aliud sunt quam aqua Sulphuris. Forte propter colorem bilis flauum, aut quia amara, quæ calida sunt & acuta & pungentia. Olei etiam, butyri, pinguedinis & vnguenti appellationibus, tincturam suam intelligi volunt, quia sicuti pinguia omnia tenacius adhærent, nec facile eluuntur è panno & vestibus, aut alijs rebus quibus inciderunt, ita nec tinctura philosophorum, cum semel corpus suũ introiuerit. Hinc illud Arnaldi. Aqua abluit & mundificat, oleum vero tingit & colorat. Hermes, Terræ nostræ vnguentum est sulphur. Senior. Pinguedo & pinguedines sunt nomina aquæ diuinæ. Eodem modo terram suam omnis sicci appellatione intelligũt, lapidis, arenę, calcis, cineris, &c. Vnde Attamanus in Turba. Accipite lapides marinos veteres. Et Dardaris ibidem. Accipite album humidum, coque arenam imbuite.

Oleo.

Rof. part. 2. cap. 11.

Sicco omni

Nominibus itẽ omniũ siccantiũ, constringẽtiũ, coagulantiũ, aggregantium,

 attrahentium. Vnde etiam assimilatur magneti & ferro, spermati & matrici. Hinc Pythagoras in Turba. Scitote quod res quam multipliciter narrauerunt philosophi, suum absque igne socium cõsequitur, sicut magnes ferrum, nec sine causa confertur spermati & vuluæ. Sic è diuerso aqua vocatur nominibus omnium rerum quę soluunt, humectant, emolliunt, laxant, rarefaciunt, purgant, lauent, mundificant. Hinc illud. Aqua nostra est sapo sapientum omnia immunda abluens. Sic eadem dicitur culter, incisorium, spata, gladius, quia diuidit purum ab impuro, & separat animam à corpore. A terrestribus ascenderunt ad cœlestia philosophi, & res suas cõparant cœlo. Vnde Hermes. Cœlum mas est fœminæ, terra vero fœmina masculi. Et Planetis, sicut in Alleg. Sap. Opus nostrum fit ex septem planetis, Primo ex Saturno, secundo ex Ioue, tertio ex Marte, quarto ex Sole, quinto ex venere, sexto ex mercurio, septimo ex Luna. Loquuntur etiam de coniunctionibus Planetarum suorum, & oppositionibus, & eclipsibus lumina rium, de cauda & capite draconis. quēadmodum Lullius in testamento suo. Et Anastratus in Turba. Luna Solis lumini

Cœlo.
Terra.
Planetis.
Cap 42.

mini

mini iungitur. Et Alius, Mercurius radijs Solis occurrit. Similiter res suos resolutas, fumo, vento, aëri, vapori comparauerunt. Hermes. Portauit eum ventus in ventre suo. Et Morienes. Si fumus albus non esset, aurum ethees non perageretur. Et Pythag. in Turba. Huius artis scientia nihil est quam vapor & aqua. Imo & ad ea quæ non sunt transierunt, & lactis virginis & lactis volatilium meminerunt. Hermes. Occulta apparebunt, & lac virginis dealbabitur, apud eundem etiam, & in Turba legimus de lacte volatilium. Et hactenus quidem de nominibus ipsius lapidis, siue lapidem componentium, sed ex diuersitate operis & regiminis eiusdem non minor oritur varietas. Testis mihi erit Rosinus, cuius vnicum exemplum adducam. Scias inquit quod contritio & dealbatio est necessaria, vnde quibuscunq; modis res dealbantur & cõterun tur, vel subtiliantur, vel diuiduntur, vel separãtur, vel quib⁹ operationibus hęc fiũt, vel per quas res, ab illis modis, ope rationib⁹ & rebus receperunt similitudines. Et quia quædam res purificantur per distillationẽ, vt per alembicũ aquę: quędã per sublimationẽ, vt spiritus; quędam per solutionem vt sales; quædam

Vento. Vapori.

Ex operis diuersitate nomina variari.

Lib. de diuinis interpretationibus.

per ablutionem, vt panni: quædam per combuſtionem vt calx, quædam per diuiſionem, vt metalla ab inuicem per cineritium; quædam per colationem, vt per pannum & filtrum: cum dicitur ſublima vel aliquid iſtorũ, intellige quod debes tunc dealbare, &c. Opus etiam comparant quatuor anni temporibus. Solutionem namq; lapidis hyemi conferunt, quia hyems frigida, humida & pluuioſa. Coagulationẽ veri, quod calidum & humidum flores producit & germinare facit cuncta vegetabilia. Rubefactionem æſtati, quæ calida eſt & ſicca, Fixionem Autumno, quo fructus colliguntur. Sed vt his ſimilitudinibus finem imponam, breuiter concludo, omnia quæ dici aut tractari poſſunt de elementis, & eorum qualitatibus, de eorum confuſione in materia prima, & eorum diſtinctione, & eorum proprietatibus & paſſionibus, de mundi creatione & eius principio & fine, de corruptione & generatione, de materia & forma, de actu & potentia, de virtutibus & vitijs, pace & bello, victore & victo, perſequente & fugiente, amore & odio, de forti & debili, de ſano & ægro, de comburentibus & aduſtionem impedientibus, de vnitate & multitudine,

Opus lapidis quatuor anni temporibus aßimilatur.

ne, de conceptione & partu, de vita, morte, & resurrectione, de paradiso, eius celsitudine & gloria, de inferno & abysso & alia multo plura, de hoc lapide venerando dici. Hinc Senior. Lapis iste est diuersus ab omnibus lapidibus in naturis suis & perfectione sua, & susceptione nutrimenti, & augmenti in præparationibus suis, quibus nihil nostrarum operationum assimilatur, quia est de semine mundi (al. mundo) multam habens benedictionem. Et si esset vt opinantur de lapidibus siue terris, aut vegetabilibus, non nominaretur sapientia, cum nec mors, nec vita in ipsis sit, nec desponsatio, nec conceptio, nec generatio prolis, nec nutritio, cum nostræ præparationes quas nouimus ex animalib. nostris & lapidibus nostris quos vidimus & fecimus super eis, non ex vanitatibus & præparationibus illorum sint. Hic itaque est lapis ille mirabilis, cui nulla alia res totius mundi comparari potest, & in quem impingunt imprudentes. Hæc sunt vincula plus quam vulcania quibus inuoluti tenentur qui sonum verborum sequuntur, & non intellectum occultum sub illis velatum. Vnde idem Senior.

Nihil in mundo lapidi posse assimilari.

Excœcata sunt corda & oculi, & surdæ factæ sunt aures ab his similitudinibus & iudicijs in omnibus hominibus: Legunt & non intelligunt, student & non percipiunt, ignorant veritatem & proijciunt illam: Qui autem errauerit à veritate, præcipitabitur in vanitate. Et alio loco. Homines non intelligunt verba sapientum, nec percipiunt quod intenditur, vnde falsificant veridicos, & rectificant falsidicos opinionib. suis, & sibi debent imponere culpam, non sapientibus. Error enim eorum est ex ignorantia intentionis eorum, quando audiunt diuersa verba, sed ignota intellectui eorum, cum sint in intellecta occulto: ipsi vero saltem prout est litera & assignatio intelligũt, & sic falluntur, cum sit sepultum in occulto.

In libr. de fig. & imaginibus.

Error operantiũ vnde procedat.

ÆEquiuoca

Declaratis similitudinibus lapidis, & obscuritate inde orta, transeamus ad æquiuoca, quæ sola si nulla alia obscuritatis causa subesset non satis constãtem animum à proposito auertere possent. Est autem hæc occultandi ratio, superiori contraria; ibi siquidem vna res pluribus & infinitis nominib. appellatur, at hic plures res & diuersæ sub vno nomine compræhenduntur. Qui sane tradendi modus altero multo obscurior

est,

eſt, & difficultatis plus habet, cum tanta & tam inuſitata nominum varietas non omnino imprudenti ſcrupulum aliquem & ſuſpicionem laquei facile iniiciat; at in æquiuocis diſcernendis nemo niſi admodum in ſcriptis philoſophorum verſatus ſatis ingenij aut prudentiæ adferre poſſit. Exempla duo in medium adducam, nec longius progredior quam ad lapidis materiam, quam argento viuo & ſulphure conſtare omnes indifferenter aſſerunt, eaque potiſſimum aſſumam, vt tyrones aſſueſcant libris philoſophorum intelligēdis, cum ſint principia artis & totius operis fundamenta. Quotupliciter igitur philoſophis dicantur expendamus. Sed primum de Sulphure. quod pro butyrino & vulgari illo aduſtibili vſurpari notius eſt quam vt exemplo indigeat. Accipitur item pro terra philoſophica. Vnde Lullius. Proprium argenti viui noſtri eſt, quod ex vapore ſulphuris ſui congeletur. Idem Sulphur noſtrum eſt terra ſubtilis vel aqua ſicca, in ventre cuius ignis naturæ fortiter multiplicatus eſt. Pro argento viuo etiā altera lapidis parte. Morienes. Quando Laton cum ſulphure comburitur, & mollicies ſuper cum frequēter funditur, tūc omnis eius

Sulphuris æquiuocationes.

1.

2.

In Codicillo.

In practica Teſt. ca. 22.

3.

 obſcuritas atq; nigredo ab eo auſertur. Hoc eſt, quando terra philoſophica aqua ſua ſeu argento viuo irrigatur. Et Roſinus. Nihil agit in Solem quam noſtrum ſulphur, quod Solem denigrat & conſumit. Hinc etiam aqua ſulphuris nominatur argentum viuum. Vnde Belus in Turba. Omnibus in argentum viuum verſis, ſulphuris aquã nominãt. Et Alius. Aqua ſulphuris eſt aqua viua ab ære extracta, quæ poſtquam extrahitur, potens eſt in decoctione ſoluere & congelare omnia. Capitur item pro anima

4. & tinctura. Lullius. Anima ipſa eſt

In codicillo ſulphur ac virtus formans & ſigillans ſpecies rerum. Et Hermes. Anima eſt

Tract. 2. vnguentum & ſulphur occultum. Idem tria ſupradicta, ſulphur videlicet, argentum viuum, & tincturam, vnius ſulphuris appellatione complexus eſt. Qui

Tract. 6. non diſcernit, inquit, duo ſulphura à

5. ſulphure, nihil nouit. Et pro Elixeris

Roſ. part. 2. cap. 16. materia immediata, lapide à ſordibus & fœcibus repurgato. Arnaldus. Puluis aſcendens ſuperius eſt terra alba foliata, & ſulphur album. Pro lapide etiam perfecto, ſed nondum fixo. Arnaldus. Quartum operis regimen eſt figere ſulphur album & rubeum ſuper corpus fixum. Item pro lapide perfecto & fixo.

fixo. Rosarius. Sulphur album & rubeum cōgelat argentum viuum in aurum & argentum. Pro auro etiam quandoq; & argento. Vnde Plato, omne aurum sulphur. Et Arist. Spiritus cum soluerit corpus sulphureum non figitur, nisi occupaueris ipsum cum sulphure nouo de quo præparatum erat in principio, scilicet auro vel argento. Lullius etiam voce sulphuris puluerē intelligit dum ait. Per hanc intentionem potes habere verum pondus virtutum nostri lapidis, nam quando dimittit argentum viuum in forma sulphuris, tunc ostendit quod magnæ ignitionis est. Quotupliciter sulphur philosophis dicatur ostēdi, restat demonstrandum totidē fere modis argenti viui appellationem vsurpari. Primo quidem pro vulgari & vbique venali omnib. cognito, deinde pro altera parte materiam lapidis constituente videlicet humiditate lapidis vel aqua philosophorum. Arnaldus. Aquam distillatam serua ad partem, quoniam ipsa est Mercurius. Idem. Contere calcem & imbibe cum mercurio, & decoque donec corpus vnum fiat. Pro sulphure item & terra philosophica, Constans in Turba, Nihil aliud curate quam hæc duo

73 7. 8. 9. *In pract. test. cap. 28* *Arg viui æquiuocationes.* 1. 2. *Rof. par. 2. cap. 8.* *Ibid. ca. 18.* 3.

duo argenta viua, videlicet fixum in ære, & volatile fugiens in mercurio, vnum namq; retinet aliud & à fuga cohibet. Hermes. Hoc est argentum viuum quod dicitur terra residua, quæ aquam ad se trahit & ebibit. Pro anima siue tinctura lapidis. Hermes. Oportet nos duo argenta viua simul mortificare; nempe argentũ viuum auripigmenti, & argenti viuum orientale, id est, oportet humiditatem lapidis & tincturam in spiritu deportatam simul figere in corpore. Pro proxima lapidis materia omnimode purificata. Lullius. Collige quod in medio sublimatũ inuenies, quoniam illud est quæsitum bonum, lapis noster, & mercurius. Pro fermento etiam auri & argenti. Iximedrus in Turba. Sulphura tingunt & fugiunt, nisi argento viuo sui generis iuncta sint. Possem hoc loco multo plura adducere similium exempla, nisi breuitatis causa omittẽda iudicarem. Progrediamur itaque vlterius, & alias quoque occultandi rationes enumeremus, inter quas est Diuersitas; sed quoniam de illa in tertia huius tractatus parte diffusius agetur, vbi de materiæ, & regiminum artis diuersitate sermo erit, hic tantum de contradictione ei cognata & vicina aliquid

4. Tract. 3.

5. In codicillo.

6,

Contradictio.

cuid effari visum fuit, quæ in alijs scientijs probrosa foret, & vituperio digna, & earum veritatem in dubium vocare posset: in hac autem Philosophi id sibi vitio non vertunt, imo consulto non alijs tantum sed sibi ipsis contradicunt, vt videlicet legentem exerceant, & iudicium ipsis explorent, num in delectu naturalium erret, & ea quę contra naturam sunt potius quam naturæ amica accipiat, an è conuerso: ad firmante id ipsum Rhasi. In Alchimicorum, inquit, libro perfectum insinuani fermentum annotatione planum, in inquirendo facile, quod non esse fermentū in eodem asserui: sed qui discretione viget, & sapiētia floret, si nostri sermonis interiora perscrutari voluerit, tam ipsius locū, quam exordium se inuenisse gaudebit. Auctores alios citemus, & quid de Sulphure dicant recenseamus; quod marem fœminæ scilicet argenti viui quidam, alij è contra fœminam maris appellant. Et marem quidem Lullius in practi.testam.in hunc modum. Sulphur nostrum habet virtutem sigillandi & formandi simile sibi, & ideo dicimus quod est pater & semen mascul. Item Beatus Thomas Aqu Purissima & subtilissima substantia sulphuris in ipsis

In lumine luminum.

Sulphur mas dicitur.

Cap 22.

In cōment. super. Tab. Hermetis.

cor-

 corporibus contenti est quasi semen paternum, actiuum & formatiuum. Et Rosarius. Quamdiu durat nigredo, obscura dominatur fœmina, quæ quidē prior vis est lapidis, quæ etiam acetum acerrimum nominatur. Per Acetum autem significari aquam lapidis & argen. viuū supra demōstratum, quod cum dicatur fœmina, necessario terra siue sulphur lapidis mas erit. Atq; hi quidem consensu quodam sulphur loco maris habent, alij ècontra loco fœminæ: inter quos est Arnaldus. Sic enim ait. Dum terra incipit aliquātulū retinere mercurium secum, tūc agit masculus in fœminam, id est mercurius in terram. Et Lilium. Per lenem decoctionem masculus, id est argentum viuum, à fœmina, id est, à sulphure tingentem accipit spiritum. Cerus quoque in Turba. Accipite argentum viuum in quo est masculina virtus. Quātum autem referat supradictorum notitia, scit diligens librorum lector, cui vbiq; maris & fœminæ, viri & vxoris, agentis & patientis nomina occurrunt, quæ si distinguere nesciat frustra laborat. Sed posset quis dicere sulphur & argentum viuum vicissim agere & pati, proinde mirum non esse, si nunc maris nunc fœminæ nomen sortiantur iuxta

Sulphur fœmina.

In lib. qui flos fl.

illud

illud Lilij. Quod prius egit scilicet fœmina, tunc incipit pati à mare, & quod primo trahebat scilicet fœmina, siue sulphur, tunc trahitur à mare siue ab argento viuo, Adducam in medium alia exempla, in quæ non cadit istiusmodi suspicio, nempe de lapidis materia, quã vnicam esse complures affirmãt, prout Arnal. ad Reg. Neapoli. Omnia inquit quæ sunt in lapide sunt ei necessaria, & nullo alio indiget, est enim lapis vnius naturæ & vna res. Et Liliũ. Plurib. rebus non indigetis sed tantum vna re, quæ in vnoquoq; gradu operum nostrorum in in aliam vertitur naturam. Et Rosinus. Certum habe quod vna res sit ex qua omne quod petis fit. Atq; hi quidem vnitatem, alij è contra pluralitatem commendant. Et imprimis Geb. Quærimus ait substantiam vnam facere, tamen ex pluribus aggregatam. Idem. Vnus lapis philosophorum nuncupatur, quamuis à multis extrahatur corporibus siue rebus. Et in Alleg. Sap. Labem aufer à corporibus, id autem non fit nisi in duabus aut tribus speciebus, & in pluribus rebus, in vna enim & simplici re minime fit. Et Philotis in Turba. Prima compositio ex pluribus fit rebus. Ostendi contradictionem diuersorum

Aliud exẽplum de materia lapidis.

Ad Eutichiam.

De Inuestig. per c. 3.

Ibid. ca. 12.

aucto-

auctorum, nunc quomodo idem auctor in eodem libro, & quandoq; in eodem capitulo sibi contradicat restat indicandum. Et primum quidem occurrit illud Pythagoræ in Turba. Aqua munda ex solo est sulphure, & statim in sequenti sermone eiusdem libri Belus contrarium asserit dicens. Aqua munda non est ex solo sulphure, verum ex pluribus cõposita rebus, quæ vnum sulphur facta sunt, ex pluribus sulphuribus. Similiter Bacsem in Turba Philosophi, inquit, opus varijs nominibus diuiserunt, dixerũt enim Commiscere, coquere, sublimare, dealbare, terere, assare, coagulare, rubiginem facere & tingere, hæc plura sunt nomina, regimen tamen vnum est. Et statim cum videatur vnam actionem continuam prætẽdere, scilicet decoctionem, subdit oppositum in hanc sententiam. Et si scirent philosophi vnam decoctionem & cõtritionem sufficere, non tantum eorum dicta reiterarent; quod ideo fecerunt, vt teratur cõpositum & coquatur iugiter, neq; laboris vos tædeat. Arnaldus quoq; cum dicat in rosario suo. Quod facis in albo, facias in rubeo, quoniam hæc medecina in essentia est vna, & in modo agendi similirer vna. Item alio loco. Vnus est lapis

Aliud.

Aliud.

pis ad album & ad rubeum ſimul & ſemel faciendum. Item. Vnũ eſt opus ad album & rubeum, & repetat cap. decimo, in principio opus auri & argẽti per omnia conuenire, Tamen eodem cap. quaſi omnium ante dictorum oblitus. Opus inquit albi eſt ad albificandum, & opus rubei ad rubificandum: non ergo miſceas opus vnius lapidis cum opere alterius, quia vehementer errares ſi ſecus faceres. Aliud exemplũ ex eodem. Indiges quod in ſubtiliatione & ſolutione corporum labores, ſunt enim fortia, & indigẽt præparatione longinqua & operatione continua, vt primo calcinentur, & poſtea ſoluantur, quoniam cum calcinata fuerint facilius ſoluuntur, eo quod calor ignis penetrans partes corporis, facit aquam ingredi poſt ipſum, & ſic eſt magis ſolutionis ſuſceptiuum. Eodem capite quaſi oſcitans & à ſomno expergefactus dicit expedire corpora ſolui per aquam ſolam ſine calcinatione. Num cogitandum eſt tantum doctorem, & in alijs ſcientijs præclare verſatum memoria lapſum fuiſſe? nihil minus, imo ſtudio & quidem data opera id fecit, non hoc in loco ſolum, ſed multis præterea alijs, prout etiam Lullius & cæteri, quorum

Roſ. part. 1.

Aliud.

Roſ part. 2. cap. 3.

 exem-

exempla non dissimilia passim occurrunt, quæ huc conferre non est necesse, cum ad aliam velandæ doctrinæ artem mihi sit transeundum. Ea est vt vtantur nominibus inusitatis & incognitis, aut si nota sint ad aliam prorsus significationem detortis, ita vt peculiari idiomate quo se mutuo intelligant loqui videantur. Sic præter metalla quæ planetarum nominibus insigniuere, vt videlicet aurum Sol, Argentum Luna, æs Venus, ferrum Mars, stannum Iupiter, plumbum Saturnus, argentum viuum Mercurius dicatur, infinita alia introduxere, veluti sunt laton, Azoc, anima, Leo, Draco, terra foliata, Cambar, marteck, kuhul, alkibric, boritis, zandarich, muchal, Corsuphle, fermentum, menstruum, coagulum, venenum & similia innumera. Præcipue vero auri & argenti appellationibus ita omnia intricarunt, vt vix multorum annorum studio huiusmodi vocabulorum significatio erui possit. Sic Morienes, auri fermentum aurum est, Hermes, Seminate aurum vestrum in terram foliatam. Rosinus, Nisi aurum in aurum ponas nihil habes, quoniam magnum non est in paruo. Item in Turba, Non tingit Sol nisi tingatur.

Nomina inusitata.

Et

Et Lullius. Scientia hæc elegit aurũ prò patre, & argentũ pro matre, quia de istis duob. corporib. in eorũ sulphure & arsenico præparatis nostra medecina elicita est. Difficultatẽ ex vocibus incognitis aut nõ vulgaribus ortam, nõ mediocriter augent, incogniti characteres, cũ præter planetarum omnib. fere notos, sulphuri, salibus, atramentis, aluminib. & medijs mineralibus imo elementis ipsis & calcinationi & sublimationi alijsq; artis operationibus peculiares donarint; Aut literarum transpositione, aut numeris & notis occultis vsi sint plurimi in libris suis scribendis. Sed nihil æque studentibus obest atq; imperitia eorum qui libros transcribunt, dum voces non intellectas, & vt ipsi existimant absurdas omittunt, aut quod peius est, emendare volentes sensum omnem & auctoris sententiam peruertunt, glossas etiam sæpe imperitorum hominum in textum transferunt. Nec dissimili vitio carent qui libros aliena lingua æditos in aliam transferunt, vt in posteriore æditione latina Comitis Bernardi nonnullis locis videre licet, & in Morieno qui ex Arabico in latinum sermonem conuersus à Roberto Castrensi

Characteres.

Transcriptio.

Translatio.

 tan-

tantum ab alia translatione differt, vt multis locis alius plane auctor videatur. Stilus etiam auctorum huius scientiæ multiplex & varius non leue impedimentum legentibus adfert. Quidam enim physice seu naturaliter & secundum naturæ progresium sermones suos instituũt, alij medicorum tradendi morem sequuntur, nonnulli arithmetice edisserunt, quidam etiam Astronomiæ & Geometriæ normas sectantur. Naturaliter & philosophicè de corruptione & generatione. de actione & passione, de elementis & eorum qualitatibus, de materia & forma de facultatibus & potentijs animæ, de quatuor anni temporibus, de vaporibus & pluuijs, de Iride, & eius causa, de viro & muliere, de conceptione & partu, de fœtu & alijs multis loquuntur. Medicorum vero stilum sequuti de sano & ægro disserunt, de mutatione complexionum, videlicet à frigida & humida in calidam & siccam, & è contra, de cruditate & digestione, de vrinæ inspectione, de Crisi natiuitatis & ortus lapidis, quam crisibus acutorum morborum putridarumq; febrium cõparant, vt videlicet viso motu primo super finem attestari quis possit. Arithmetici quoq; hanc scientiam suis numero-

Stili varietas.

Stilus physicus.

Medicus.

Arithmeticus.

rum diſtinctionibus in parte & in toto obſcurarūt, nam terminos & finem totius operis in numerorum diuiſionibus occultarunt, quemadmodum & pondera, cum addant & diminuant ſummam radicis pro libito, integrātes interdum ipſum totum per partes, ne indocti capere poſſint. Exempli loco erit illud Senioris. Intellige principium numeri, primum & ſecundum, & dicis duo, & illa ſunt tria in numero, deinde dicis tria quæ ſunt numero ſex, deinde dicis quatuor & fiunt in numero decem numeri manifeſti, occulti autem quatuor. Et illud Eximeni in Turba. Iubeo vos argentum viuum coagulare vt duo tria fiant, & quatuor vnum, & duo vnum. Auctor etiam trium verborum dicit, quod à tribus oportet extrahere duo, nam à duobus non extrahuntur tria, ſed à tribus intelliguntur duo & ſeptem. Et Hermes in ſeptem tractatibus. Aqua eſt quę diuidit ipſam in alias quatuor, vna ſcilicet duabus & tria vni, quarum colori tertia pars eſt, humori vero duæ tertiæ, quæ aquæ ſunt pondera ſapientum. Aſtronomicè vero loquuntur philoſophi de zodiaco & ſignis zodiaci, de polis, de domibus planetarum, de eorundem exaltatione & caſu, de coniunctio-

Cap. 4.

Aſtronomicus.

nibus & oppositionibus & eclypsibus luminarium, de infusione luminis Solaris in Lunam & stellas, de Mercurij natura versipelli qui cũ bonis planetis bon⁹ est, & fortunatus, cũ malis malus, & infortunatus, & de planetarum operationib⁹ in hæc inferiora & similibus.

Geometricus. Geometrice vero de terminis & angulis, de quadrato, triangulo & circulo, quomodo item quadratum & triangulum fieri debeat rotundum & è contra. Hinc illud Rosarij: conuerte quadrangulum in rotundum, & habebis magisterium. Ad furni item fabricam Geometriæ regulas necessarias ait Haly.

Lib. Secret. Alch. in præfat. Qui hunc librum inquit habuerit, legat aliquid Geometriæ, & eius mensuras addiscat, vt clibanorum fabricam recte componat, nec modum excedat.

Impoßibilitas. His ad postremum adde quod Philosophi impossibilia videantur præcipere. vnde non solum difficilis, sed omnino fallax & impostorius videri posset de arte tractatus omnis, Iubent enim distillari elementa, ablui & mundari, & demum quod ridiculum videatur, certo pondere coniungi. Haly. Oportet vt

Lib. Secret. cap. 9. accipias lapidem, & separes eius naturas, id est, quatuor elementa, terram, aquam, aërem, & ignem. Arnlad. Cum

habue,

habueris elementa diuiſa, ablue ea, ſcilicet aquam & aërem diſtillãdo, ignem vero & terram fortiter calcinando. Si vero quis ſimilitudinarie hic putet vocari elementa, veluti, exempli gratia, in ceræ aut mellis diſtillatione, vt quod primo egreditur phlegma, aqua vocetur, quod ſecundo loco oleum flauum, aëris nomen obtineat, tertio vero loco oleum rubrum ignis, fæces vero in fundo remanẽtes terræ nomen ſortiantur, is haud dubie errat, cum dicat prællegato loco Arnald. ignem calcinari debere, quod in oleo rubeo & facile inflãmabili locum habere non poteſt. Dein de philoſophi non curant de elementis tangenti adhærentibus, vt dicitur in Turba. De pondere autem elementorum, idem Arnaldus. Caue tibi in commiſtioue. Elixeris, & operare ibi ſapienter, vt ſcias quantum debeas apponere de aqua, de aëre, de terra & de igne, alioqui ſi ſecus feceris, opus non valebit. At quis mathematicus ita ſubtilis vnquam inuentus fuit, qui elementa inuiſibilia, aërem dico & ignem, & impalpabilia menſura aut pondere complexus ſit? dicente præſertim. Eximeno in Turba. Elementorum duo videntur, &

Roſ. par. 2. cap. 8.

Roſ. part. 2. cap. 24.

corum virtus & opus ſcitur, alia autem duo nec tanguntur nec videntur. Nec minus abſurdum videtur quod dicant conuertenda eſſe elementa, cum id videatur ſolius Dei & naturæ opus. Vnde Ariſtot. Chemicus. Conuerte elementa, & quod quæris inuenies. Et ſane hac elementorum traditione philoſophi artem ita obſcurarunt, vt plurimi hac difficultate inſpecta cum ipſorum mentem non capiant, à ſtudio librorum reſiliant, aut credant hæc omnia mera eſſe figmēta ad artis occultationē inuenta, dicentibus præſertim philoſophis, vna re, vnica diſpoſitione totum opus terminari. E quorum numero me fuiſſe quondam non inſiciabor, quanquam immerito, quando nunc cum Raimundo Lullio fatear ex elementorum diuiſione & mundatione totam artem dependere. Sic enim Ille. Totum magiſterium eſt diuidere elementa à metallis, & ea purificare, & à metallis ſulphur naturæ diuidere: Nam totus labor eſt in hoc, & tota magiſterij fatigatio in elementorum & ſulphuris diuiſione. Et Arnald. Si non diuidis elementa lapidis, non poteſt coniungi anima cum corpore. Et Aſtanus in Turba. Spiritus non coniungitur cum corporibus, donec

Elementorum doctrina obſcuriſſima.

Totum magiſterium dependere ab elementorum diuiſione, & mūdatione.

donec à ſuis immunditijs perfecte fue-
rint denudata. Sunt & aliæ ſapientum
technæ quibus artem obuelant, quæ in
progreſſu operis manifeſtabuntur, eas
hic volēs prætereo. Detexi etiam quaſ-
dam in præcedenti huius tractatus par-
te, quas repetere & in hunc locum con-
gerere opus non eſt, ſufficiat hic præci-
puas & difficillimas enumeraſſe, quum
aliquid relinquendum quoq; ſit ſtudio-
ſorum inueſtigationi & labori.

PARS TERTIA.

IN QVA DE DIFFICVL-
tate praxeos agitur.

HActenus de impedimentis quæ ex
parte artificis aut ex difficili libro
rum intellectu oriuntur dixi, conſequēs
eſt, vt de tertia huius tractatus parte quę
circa praxim verſabitur ſermonem in-
ſtituam. Quę quamuis tota ex intellectu
librorum dependere videatur, cum in-
tellectis libris materia, operis regimen
& reliqua quę ſequuntur cognoſci poſſe
videantur, tamen cum aliud ſit artis ra-
tionem inueſtigare, quam attentare &
manum operi adhibere, & multa ipſa
experientia depræhendantur, quæ per

solam theoriam compræhendi nō poterant, plurima etiam quæ prima fronte facilia apparent, cum quis praxim aggreditur difficillima reperiantur, & è contra, singulatim de ea agere potius visum. Ego sane cuilibet certo affirmare possum me nunquam philosophos de elementorum diuisione ratiocinantes intellecturum fuisse, nisi operando & experiendo sulphur naturæ & artis depræhendissem. Neq; tamen propterea me scientiæ huius notitiam profiteri quisquam existimet, cum tentantē sæpius luserit experientia, & multorū cognitionem adhuc desiderem, quam ne sperare quidem audeo cū ob librorum defectum, quorum tamen exēplaria supra centū habeo, tum ob impedimenta plurima quibus non nego me distineri.

Experimentis multa deprǣhēdi, quæ falsa aut impossibilia putantur.

Sed tertium hunc tractatum aggressuro imprimis occurrit materia, quæ totius operis philosophici basis est & fundamentū, quo temere iacto, nihil quod solidum sit superstrui potest: Hanc cum vnam dicant Philosophi, plusquā mille legionum nominibus, vt ait Rosinus, nuncupauerunt nomine videlicet omnis rei quæ vel in terra vel in mari vel aëre reperitur. Hanc omnibus rebus assimilauerunt, hāc monstrū Hermaphroditum,

Materia lap. omniū rerum nominibus appellata. Lib. ad Euticbiam.

ditum, masculum & fœminam, cœlum & terram, corpoream & spiritualem, chaos, microcosmum, massam confusam, continentem in se omnes colores, & omnia metalla in potentia, & qua nihil sit in mundo mirabilius, cũ impregnet seipsam, concipiat seipsam, & parturiet se ipsam. Hanc maxime occultãt, nec nomine proprio nuncupant. Vnde Rosar. Lapidem per descriptionẽ suarum radicum nominauimus, nec enim aliter nominare eũ possumus. Et Alph. Hic lapis à loco gloriosissimo sublimi maximi terroris ꝓcedit, qui multos sapientes neci dedit, qui cuilibet est similis, cuius nomen dici nõ potest. Et alius. Qui lapidem nominat eius virtutẽ ignorat, nam qui virtutem nouit, eum non nominat. Imo nec nomen propriũ habere affirmant quidam. Sic enim Alph. Si lapis proprium nomen haberet, lapis esset nomen eius. Aut si proprium nomen habet, vulgare non audent propter rationes ab ipsis traditas. Hinc Rosin. Non parum timui ne Deus amoueret à me gratiam suam, pro eo quod tibi de hac summa sapiẽtia exposui, cũ cuncti philosophi citius mori vellẽt, q̃ ꝓprijs nominib. eam nuncupare. Et Innominatus. Nomen lapidis patefacere

Materia lap. maxime occultatur.

In cla. Phil.

Lapis nomen proprium non habet.

Nomen lapidis non vulgandũ.

In tract. de lap. philos.

nemo

 nemo poteſt ſub animæ ſuæ condemnatione, quia coram Deo rationē reddere non poſſet.

Alius. Totius mundi periret ſtatus, ſi noſter in libris nominaretur lapis, vel ſi quandoque proprio nomine vocant, occulte id faciunt, & ſæpe eius nomini aliquid ficti addunt. Vnde Agmon in Turba. Vbi non prodeſt, ibi magnifice & ſignificāter nominatur, vbi prodeſt, ibi maxime cœlatur. Hanc inueniri in omni re, in omni loco, & tempore, quidam philoſophorum aſſeruere. Vnde plurimi deluſi illam in vegetabilibus & animalibus, aut ortum & originē ex illis trahentibus, vnde elementa ſeparari poſſe diiudicarent, quæſiuerunt, ſed fruſtra, cum ſingula non proferant niſi ſibi ſimilia. Hos deridens Senior, Si talibus inquit diceretur, Ouis peperit hominem, aut volatilia parturiunt piſces, aut palma portauit mala granata, reſponderent vtique. Fabulam narraſti, nō generant res niſi ſibi ſimilia, & non fert vnaquæque arbor niſi fructus ſuos. Et tamen iſti ſtultis ſtultiores præparāt quod non habet tincturam in ſe, ex omni re quæ tendit ad nihilum, & credunt bene facere, ſed nihil acquirunt præter laborem, quia in impoſſibilitate excœcati

In Vegetabilibus & animalibus artem ſupponentium error.

cati

cati ſunt à veritate. Naturaliſſimum vero & perſectiſſimum opus eſt vnũquodque generare tale quale ipſum eſt, vt plãta plàntam, capra capram, vt ait Philoſophus: Cum autem materialia iſta ſint à natura metallorũ aliena, impoſſibile eſt ex eis fieri generationẽ in metallis, quia metalla non generantur niſi ex ſuis proprijs ſpermatibus. Ideo non ſine ratione perquirendum monet Arnald. quid ſit ſperma metallorum, quia non inuenitur in re quod in ea non eſt, non ſunt autem metalla in animalibus & vegetabilib⁹, ſanguine, capillis, menſtruis & ſimilibus, quanquam philoſophi huiuſmodi nominibus aliquando ſimilitudinarie vſi ſint, prout ſupra eſt declaratum. Ad generationem certe hominis vel animalis, non fit alicuius rei permiſtio niſi ſpermatis maſculi & fœminæ in vaſe naturali nempe matrice, vbi conuertitur de re in rem pręparatione naturali, donec formetur inde homo vel animal, ſine ingreſſione alterius rei niſi ſanguinis menſtruorũ ei conſimilis. Et in vegetabilibus ſemen proprium cuiuſque arboris vel plantæ terræ committitur abſq; additione rei alterius, vbi ſuæ naturæ alimento enutritum & ſolis calore euocatum germinat

2. de anima.

Metalla ex ꝑprijs ſpermatib. generari.

In fl. florũ.

Naturam imitandam à ſimili.

& augmentatur. Ita & magiſterium philoſophorum commiſtione alicuius nõ eget extranei, ſed ex proprio ſemine metallico terræ philoſophicæ per artẽ præparatæ immiſſo, producit lapidem multiplicabilem in infinitũ, ſi ſuo proprio menſtruo & humore connaturali alatur, & calore Solis philoſophorum de potentia ad actum excitetur. Alij in ſalibus, aluminibus, atramẽtis, & bauracibus lapidem philpſophorum inueniri crediderunt, aut per ea perfectiora metalla deduci poſſe ad eum ſtatum vt tingant in infinitum, eo quod per illorum cementationes ab alijs metallis impuris illa expurgari, & colorem vegetiorem & magis ſplendidum ijs conciliari viderent, & ſcirent inde aquas vi ignis prolectari, quas fortes, graduales, & regias vocant, quibus aurum & argentum ſolui putant, aut ad altiorem coloris gradum promoueri. Sed de ſolutione iſtiuſmodi non curant philoſophi, cũ potius ſit corroſio & diſſipatio quædam totius in partes minutiſſimas, quæ denuo in argentum & aurum liquefactione redire poſſunt. Et ſi quis metallis perfectis color accedit, is reiterationibus fuſionum & attractatione diuturna euaneſcit. quia non alterant intrinſece,

In ſalibus, aluminibus & atramẽtũ artem ſupponentium error.

ſed

ſed tantùm ſuperficialiter, nec ingrediuntur, cum incommiſcibilia ſint cum metallis, nec fuſionem metallicā præſtent, nec in ſe habeant alias proprietatum differētias quas in lapide ſuo requirunt philoſophi. Merito itaq; à nō omnino inſulſis & fatuis reijciuntur. Decipiūtur autem forte ex eo quidam, quod Sapientes aquam ſiccam quandoq; nominent, quod nullis rebus melius conuenire arbitrantur quam ſalibus, aluminibus, & atramentis, quę reſoluta facile in aquam tranſeunt, & modico calore denuo ad priſtinam formam redeunt. Sed philoſophi per aquam ſiccā nihil aliud intelligunt quam argentū viuum ea nempe de cauſa quod tangentem nō madefaciat, cum tamen liquidum ſit & fluidum inſtar aquę. Credant Gebro qui lib. fornacum ſit ait. Studeas Solem & Lunam reſoluere in aquā ſuam ſiccam quam vulgus mercurium vocat. Falluntur etiā in eo quod Philoſophi paſſim de ſale loquantur. Veluti auctor ſoliloquij. Qui ſine ſale operatur, eſt velut is qui cum arcu ſine corda ſagittat. Et in lib. Sal. & alum. Si Deus non creaſſet ſalem, non perficeretur Elixir, & vanum eſſet ſtudium alchimicū. Et in Allegorijs Sap. Qui ſine ſale operatur vel

Erroris cauſa ſecunda.

Cap. 19. Tertia.

agit,

agit, corpora mortuorũ non resuscitat. Item Alius. Sales sunt radices tui operis. Illi sciant philosophos non de sale communi loqui, sed de eo quem in opere suo requirunt minerali, similitudine ducta à rebus calcinatis, à quibus omnibus cũ possit extrahi sal, merito etiam ex calce metalli sui salẽ extrahi dicunt, quo tamen aliud non significant quam terram suam. Iuxta illud Auctoris innominati. Quod inferius in cucurbita manet est sal noster, id est, terra nostra. Et in Alleg. Sap. Nota quod hæc corpora alumina & salia sunt, quæ à corporibus nostris fiunt. Et Auctor Schalæ phil. Secundæ aquæ opus est exaltare terram in salem mirabilem sola sua virtute attractiua. Nonnulli in medijs mineralibus, tutia, magnesia, marchasitis lapidis materiam quæsiuerunt, & presertim in antimonio. Cum enim philosophi dicant metalla & suum lapidem constare sulphure & argento viuo, & hæc facili artificio ex antimonio educi possint, nihil obstare quominus materia lapidis inde petenda sit. Sed cum non sufficiant philosophis simpliciter sulphur & argentum viuum, sed eadem velint esse pura & munda & omni coinquinatione carentia, homogenea, & non adustibilia

Clang. buc.

In medijs mineralib. & marchasitis artem supponentium error.

ſtibilia, ſed perſeuerantia ſuper ignem & fundentia, argentum vero viuum & ſulphur illius ſint in radicibus ſuis impura & immunda, & quę nullo artificio depurari poſſint, adhæc heterogenea, & facile ab igne recedentia, aut nō fluentia, omnibus ſanis ſuſpecta erit antimonij & reliquarū marchaſitarum natura.

Quidam in lapidibus gemmis & chriſtallo artis principia inquirūt. Sed ſi ea quæ propius ad metallorū naturā accedunt, materiā Elixeris præſtare nō poſſunt, profecto neq; gēmę aut chriſtallus neq; lapides cœteri. Si enim id ꝙ magis videtur eſſe tale non eſt tale, profecto neq; id quod minus. Hæc itaq; cū alterati ōes in corporib. metallorū facere nō poſſint, quia nō ingrediuntur, nec enim quicq̄ alterat ꝙ nō ingreditur nec fuſionē metallicā præſtent, ſed tantum vitrificatoriam, aut omnino nullam, ab arte vt omnino aliena repudiabuntur. id ipſum præcipienre Alphidio, Caue, inquit fili, & à corporib⁹ lapidibusq; mortuis te ſepara, quoniam in eis nullū eſt iter, quia vita eorum non augetur, imo tendit ad nihilum, ſicut ſunt ſalia, auripigmenta, arſenicum, magneſia, marchaſita, thutia, & his ſimilia. Alij in ſulphure communi materiam lapidis prę-

In lapidib. & gemmis.

In ſulphure

ſup-

supponunt. Cum enim philosophi in materia Elixeris requirant homogeneitatem, fixionē, & tincturam, & hæc omnia in se contineat sulphur, merito lapidis materia aut pars illius censebitur, dicente Gebro. Sulphur habet homogeneam & fortissimam cōpositionem, & est vniformis substantiæ. Ibidē. Ipsum dat pōdus completum vnicuiq; metallorum, & ipsum à fœditate depurat & illustrat. Et paulo post. Per Deum altissimum ipsum illuminat omne corpus, quoniam est lumen & tinctura. Itē Pythagoras in Turba. Aqua sulphuris munda ex solo est sulphure. Et Acsubofon ibidem. Sulphura sulphuribus continentur. Respondeo Gebrum doctissime & acutissime vt solet veritatem describere, & miris verborum inuolucris eandē occultare, non secus ac is qui sub magno palearum aceruo granum frumenti reconderet. Igitur non de cōmuni & adustibili, sed de philosophorum sulphure loquitur; Ideo addit ibidem, nō vtendū eo sine magisterio, quia sine eo nihil horū præstat, sed corrumpit & denigrat. Et Alibi. vbi de natura sulphuris & arsenici loquitur, sulphur habet in se duas causas corruptionis, inflāmabilē substantiam & terream fœculentiam.

Sum. perf. cap. 27.

Sum. perf. cap. 35.

per-

per primam, ipsius natura stare in igne non potest, quoniã comburit semper & comburitur, & nigredinem in omni opere præstat Per alterã vero neq; fusionem habet neq; ingressionẽ, quoniam si fixũ fuerit, prohibet fusionẽ, & ipsum nunq̃ figitur, nisi prius calcinetur; cum vero calcinatur nullo modo funditur in artificio, quoniam in terrenã substãtiã redigitur. Hæc Geber de sulphure cõ muni, sunt etiã Arnald. & alij omnes, ꝙ quantum à philosophorũ sulphure distet, q libet vel mediocriter in chemicis libris versatus facile cõsiderat, cũ illud argẽto viuo sit planè extraneũ; at istud ex intimis argẽti viui perfectorum corporum visceribus petitum, nec est aliud quam ignis simplex nec vrens, viuus, viuificans alia corpora mortua, & ea maturans, & naturæ defectum supplens, cũ ipsum sit superfluæ maturitatis, secundum quod in natura sua est perfectum, ac per artificium magis depuratum. Senior. Satisfecerunt Sapientes hominibus cum dixerũt, sulphur nostrum non est sulphur vulgi, quia sũlphur vulgi cõburitur, sed sulphur sapientum album comburit combustione albedinis & meliorationis. +

Rof. par. 1. cap. 3.

Differentia sulphuris vulgi & philosophorũ.

Cum igitur ex supradictis omnibus

In argento viuo vulgari.

lapidis materia elici non possit, consequens videtur, vt argentum viuum, nobis eandem subministret, quando sola mercurialis natura omnibus notis philosophici lapidis materiæ respondeat. Argentum enim viuum solum, cum sit incombustibile & homogeneum, quia aut cum tota sua substantia in igne manet, aut cũ tota sua substantia ab igne recedit, adustionis est saluatiuũ, fusionis effectiuum, & corporum perfectiuum, cum corpora illa minus comburantur & maioris sint perfectionis, quæ plús de sua natura participant & possident, quę vero minus, minoris, affirmante etiam Auicenna, Ipsum solum recipere in se quod suæ naturæ est, & alienum respuere, & cum sit metallicum, continere totum in se quo indigemus ad nostrũ magisterium. Sed ne de argento viuo vulgari hęc intelligantur, obstat illius fuga quæ sisti non potest, nisi sulphuris sibi adiuncti virtute, aut metallico vapore, dicentibus etiam Philosophis, mercurium suum non esse mercurium vulgi. Ad hæc cum imprimis corpus soluendum aut calcinandum præcipiant philosophi, neutrum in vulgare argentum viuum cadere potest, cum sit totum aëreum & spirituale. Igitur in corporibus

Elixe-

Elixeris ſubſtantia quærẽda: ſed ea ſunt aut perfecta aut imperfecta, Hæc autem cum perfectionem quam non habent, alijs dare non poſſint, cum ex ſulphure & argento viuo impuris, & parum aut nimium decoctis conſtent, & celeriter ab igne & alijs adurentibus comburantur Elixir nobis ſubminiſtrare non poſſunt, ſubtilioris enim ſubſtãtiæ & liquidioris fuſionis neceſſe eſt illud eſſe, quã ipſa corpora vulgi, & maioris fixionis, quam ſint in natura ſua. Impoſſibile etiam eſt vt ait Arnald. non fixum figere, & immundum mundare, quia non inuenitur in re, quod in ea nõ fuit antea, nec aliquis dare poteſt quod nõ habet. Deinde vt ipſa Elixir fierent, oporteret ea primum conuertere in ſimilitudinem duorum corporum perfectorum, quod fruſtra fieret, cum habeamus duo corpora perfecta à natura facta. Nec obſtat quod Philoſophi ſæpius corporis imperfecti aut immũdi mentionem faciant. Veluti Morienes, Niſi corpus immundum mundaueris, & ipſum dealbatum reddideris, & animam in ipſum miſeris, nihil huius magiſterij direxiſti. Item Aſtanus in Turba. Corpus imperfectũ coloratur coloratione firma mediante fermento. Et Geber. Paſtam fermen-

In corporibus imperfectis.

Roſ part. 1. cap. 10.

Obiectio.

Lib. fornacum cap. 9.

 men-

 mentandam extrahimus more solito ex imperfectis corporibus. Et ex hoc tradimus tibi regulam generalē, quod pasta alba extrahitur de Ioue & Saturno, pasta vero rubea ex Venere, Saturno & Marte. Qui locus Gebri doctissimos viros multum torsit, vt existimarent corpus siue materiam lapidis ex imperfectis metallis petendam, formam verò ex auro & argento vulgaribus: cum tamen & materia & eiusdem forma ab vna re sola desumenda sint, materiam enim lapidis vnicam & specie & numero esse constat, quamuis postea in plures veluti riuulos spargatur. prout auctor est Morienes. Hoc magisterium inquit ex vna primum radice procedit, quæ postmodum in plures res expanditur, & iterum ad vnum reuertitur. Et Lilium, Anima, corpus, & spiritus simul sunt, & vna res est, in se habens omnia, cui nihil additur, & cui nihil extraneum introducitur. Halý. vnus est lapis, super quem non misceas aliam rem; cū eo operantur sapiētes, & de eo exit cum quo medicatur, nō commiscetur cum eo aliud, nec in eius parte, nec in toto. Quando igitur corporis imperfecti aut immundi meminerunt Philosophi, aliud nihil quam terram suam intelligunt,

Lib. Sec. c. 9

gunt, cuius locuplex testis mihi erit Arnald. Mercurius, inquit, cum terra coniungitur, id est, cum corpore imperfecto, quæ terra mater dicitur, ideo, quia terra est mater elementorum. Nō quod ex corporib⁹ vulgaribus, plumbo, stanno, ære aut ferro materiam fermentandam desumi velint, sed ex composito suo in terram verso, quæ imperfecta adhuc est respectu perfectionis vltimæ ad quam illam perducere conantur philosophi, & ratione tincturæ quæ illi ablata fuit, & postea redditur per artificium. Nec arguit è contra quod Geber expresse dicat pastam albam extrahi debere ex Ioue & Saturno, pastā vero rubeam ex Venere Saturno & Marte. Superius enim à me ostēsum est omnia metalla tam perfecta quam imperfecta in philosophorum composito contineri, virtute & potētia & similitudine quadam, prout etiam ex allegoria Comitis Bernardi patet. Cum itaq; Elixir albū non egrediatur terminos albedinis & fixionis lunaris, pasta ipsius siue corpus dicitur extrahi ex metallis albis, & parū decoctis, Saturno videlicet & Ioue, quę fermentāda erit cū Luna, nam albedinem in operere cruditatis signū esse affirmāt philosophi. Vnde Ros. vsq; ad albedinē

In fl. flor.

 non

non vtimur igne forti, quia album crudum est, & semicoctum. Metallum autem crudum perfectum esse non potest. Arnald. Opus album est opus hyemis, rubeum vero æstatis. Pasta vero rubea dicetur extrahi ex Venere, Saturno & Marte, quia rubedinē aut manifestam aut occultam in se habent hęc metalla, ad quam maiore decoctionis calore cōpositum perducitur, quamuis adhuc imperfectum, quia nondum peruenit ad finem in quo completur, nec adeptū est formam qua perficitur, quæ est fermentum Solare. Neque mirum cuiquam videri debet si etiam de Saturno pastam suam rubeam extrahi præcipiat Geber, quem rubedinem in se occultam habere demonstrat minimum quod ex eius fit calce. Et Zenon in Turba. Hoc plumbum rubeum nostri est operis. Sed hæc quidem dicta sint ijs qui Gebri auctoritatem saluam volunt, quem ego magis occultandæ veritatis studio quam alia de causa talia scripsisse suspiçor, solitū pauculis veris plurima falsa immiscere. Si vero extrahendi verbum huiusmodi interpretationem non admittere quispiam existimet, is sciat eadem significatione id apud huius artis doctores vsitatissimum esse, Regor. Signum boni-

bonitatis primæ decoctionis est sui ruboris extractio, & in nigredinem conuersio: non quod velit rubedinem extrahi, sed tantum putrefieri & decoqui donec nigrum fiat. Et in Turba. In ventre nigredinis apparentis est albedo occulta, vnde oportet albedinem illam ab eius nigredine extrahere. Rosinus. Sapientes eum dicũt, Accipite sputum Lunæ, gummamq́ue simul liquefacite, cumq; liquefiunt ista non iusserunt rubea fieri, sed flores tãtummodo ex eorũ ventrib. extrahi. Cũ igitur ex imꝑfectis metallis lapidis materia frustra petatur superest vt ex ꝑfectis ea proliciatur. hęc autem si de sua perfectione alijs cõmunicent, ipsa imperfecta manebunt, eo quod non possunt tingere nisi in quantum se extendunt. Si vero ea perficere velimus plus quam sunt in natura sua, necessę est ea in radice magis mundari, cũ oporteat Elixir esse magis mundum & purum, nec non subtilius, quam sit ipsum aurum vel argentum. Sed ad eorũ necessariam mundationem perueniri non potest propter fortissimam ipsorũ compositionẽ naturalem, quæ nisi per corruptionẽ labefactari potest. At quæ corrupto auro euenire potest, ꝙ nec terra nec aqua alteratur, nec rebus com-

Inperfectis metallis.

Natural. hist. lib.33. cap.3.

burentibus comburitur, cum in igne etiam melioretur, dicente Plinio, Auro omniũ corporũ nobilissimo nihil igne deperit, tuto in incendijs rogisq; durante materia? Sed dicet aliquis. Cum nihil sit sub Lunari globo corruptionis expers, fieri nõ potest, quin etiam modus inueniatur aurum ipsum corrumpendi. Fateor. qui enim alioqui sulphur & argviuum, & olęa inde fieri possent, & ipsi⁹ deniq; color siue tinctura, quam incomparabilis & summus arcanorum naturę scrutator Clariss. Vir, D. Ioan. Baptista Porta Neapolitanus nostri æui decus, in suo, quem de Magia naturali inscripsit libro, quasi digito demonstrauit? Sed aurũ corrumpere ad generationem sub conseruatione suæ formæ, hoc op⁹, hic labor est. Docent itaque quidam ipsum cum argento viuo magno artis studio elaborato cõmiscere; eo nãq; modo nec alio quopiam exaltari potest vltra perfectionem suam naturalem, sed hoc nõ peruenit nisi ad artificem solertissimi ingenij. Quod tamen si fiat, iam plures res erunt, cum vnitatem in suo opere commendent philosophi. Deinde materiam suam vilẽ & parui pretij esse affirmant, cum auro post gemmas pretium sit maximum. Qui religiosiores

Auri forma in opere corrumpi non debet.

paulo fuere in hac arte, docent aurum cum argento & mercurio commiscere, vt aurum sit loco patris, argentum loco matris, mercurius sperma vtriusq;. Vnde Hermes. Pater eius est Sol, mater Luna, portauit eum ventus in ventre suo. Idem. Draco non moritur nisi cum fratre & sorore sua interficiatur, non per vnum solum sed per ambo simul. scilicet per Solem & Lunam, Et Auicenna. Cõsulo vt non opereris nisi cum mercurio Sole & Luna, istorum enim duorũ corporum coniunctio est necessaria in hac arte ad album & ad rubeum. Et Morienes. Sine stultos quærere & querendo errare circa quamlibet rem, quoniam ad propositum nõ peruenient, donec Sol & Luna in vnum corpus redigãtur. Addunt etiam rationem, Quia si in lapide esset tantum alterum eorum, nunquam facile flueret medecina, neq; tincturam daret, & si daret, in fumũ euolaret, quia non esset in eo receptaculum tincturæ. Sed qui manum operi adhibere volet, diligenter prius excutiat, quæ sint illæ species & res quæ Sol & Luna à philosophis nominãtur, ne operam & oleum, vt est in prouerbio, perdat.

In auro argento & Mercurio.

In tab. smarag.

Hic locus me admonet, vt quoniã miranda quadam & non credenda de lapide

de suo prædicant philosophi, quæ sinistre intellecta experientiæ deditum in varios & deuios errores perducere possent, antequam vlterius progrediar, de ijs paucula interseram, quæ non modo scitu iucunda, sed & maxime vtilia erunt omnibus veritatis studiosis. Imprimis autem occurrit, philosophos lapidem suum omnem rem dixisse, quod ideo fecerunt, vt ait Rosarius, quia omnia in se habet quibus indiget, & quæ ad sui perfectionem necessaria sunt. Quod verum esse testãtur passim philosophi, & imprimis. Senior. Lapis Sapientum inquit in ipso & ex ipso perficitur, radix & rami, & folia, & flores & fructus. Est enim sicut arbor, cuius rami & folia & fructus sunt ex ea, & per eam, & ad eam, & ipse est totum, & ex ipso est totum. Idem. Lapis sapientum quem nominauerunt omnem rem, habet in se totum quo indiget ex corpore, ex sole, ex aqs, ex spiritibus, ex animabus & tincturis. Omnibus etiam nominibus nominatur vt ait Rosarius ad ipsius occultationem, & propter naturæ suæ dignitatem, & propter diuersa eius regimina, & mirabilem colorum varietatem in opere apparentium, & participationem omnium elementorum in eo existentium.

Quare lapis omnis res dicatur.

In lib de fig & imaginibus.

Cur omnib. nominibus vocetur rationes quinque.

Pytha-

Pythagoras in Turba. Multis nominibus ipsum nūcupauerunt propter naturæ suæ excellentiam. Et Lilium. Quandoque in lapidis operatione colores omnes quæ hodie in mundo sunt & excogitari possunt apparent, & sic secūdum diuersos colores in opere apparentes diuersificantur eius nomina per diuersos philosophos, Est & alia ratio, quia ex omnibus quatuor elementis hic lapis perfectus est, quare cuiuslibet rei elemētatę nomine appellatur. Est & tertia ratio vt insipientes illū nō cognoscant, hæc ille. Præterea dicunt Philosophi lapidem suum animalem, vegetabilem, & mineralem, non quod ex animalib⁹, vegetabilibus, aut mineralibus indifferenter fieri possit, vt multi opinantur, frustra in illis pecuniam & labores suos insumunt. Sed Animalem quidē propter animam qua proprie homini animalium dignissimo competit, si tamen fas est hominem inter animalia connumerari, quamuis anima à philosophis his quoq; sicut & vegetabilibus tribuatur, sed non eadem ratione. Bonellus in Turba. Aes nostrum sicut homo corpus habet & animam. Et propter sanguinē, qui proprie in animalibus, quo subtracto moriuntur. Vnde Lilium. Spiritus

Lapis cur Animalis dicatur rationes duæ.

conuer-

conuertit corpus in ſpiritum tinctum, prout ſanguis eſt, quia quod ſpiritu habet, habet & ſanguinem. Et Dardaris in Turba. Non vtendum in toto regimine niſi aqua permanente, vis enim eius eſt ſpiritualis ſanguis. Morienes. Quod corpora maxime coaptat, ſanguis eſt, nam illa viuificat atque coniungit, & ex omnibus vnum corpus efficit. Ariſtot. Sanguis eſt anima, & anima eſt vita, & vita lapis noſter eſt. Non quod reuera, in eo ſit ſpiritus, anima aut ſanguis, qualis in homine, ſed ſimilitudine quadam non ineleganti. Sicut enim homo per ſeparationem animæ à corpore mortuus dicitur, & remanet ipſius cadauer, ſtatuæ potius ſimile quam homini. ita & in lapide ſeparata ipſius meliore & radicali eſſentia quæ formam dat lapidi & tincturam, quę eſt philoſoporum anima, remanebit materia quædam informis, quantum ad formam metallicam, quæ cum non ſit in cura naturæ nomen proprium nō habet, dicente Morieno, omne corpus cum anima caruerit, tenebroſum & obſcurum erit. Et ſicut credimus in reſurrectione animam cuiuſque corpori reſtitutam iri, & corpora deinde perpetua fore & incorruptibilia:

Comparatio animæ lapidis cum animæ hominis.

lia:ita in̄ hac arte corpore per ignem & aquam regimine debito examinato & purgato, anima ſua id eſt tinctura non aliunde ſed ex proprio corpore extracta illi redditur, actum primum induit colorem & formam metallicam, ſed illuſtriorem quam prius habuit. Quæ dixi communi ſapientum conſenſu vera eſſe, productis eorũdem ſententijs probabo. Hermes in Alleg. Sap. Spiritus è lapide extractus eſt albus, anima autem rubea, quibus ei redditis viuit & lętatur, quoniam decore & lumine priſtino ornatur, hilaris eſt tunc maxime cum reſurrexit, quia non amplius moritur. Zinon in Turba. Lapidis tinctura vita eſt quibus introit, detrimentum & mors à quibus extrahitur. Bonellus ibidem. Illa natura cui humiditas adēpta eſt cum per noctes dimittitur mortuo ſimilis videtur, & tunc illa natura igne indiget, quouſque corpus & illius ſpiritus in terram vertatur, & tunc fit puluis mortuo ſimilis in ſuo tumulo. His peractis reddet ei Deus ſpiritum & animam, & omni infirmitate ablata confortatur illa res, & poſt corruptionem emendatur, quemadmodum homo poſt reſurrectionē fortior fit & iunior

quam

quam fuerat in hoc mundo. Rosinus. Spiritus & anima cum extrahũtur à corpore, corpus remanet mortuum, redde sibi animam suam, & tunc viuit, & scias quod mortui resuscitati perpetui erũt. Et D. Thomas Aquinas. Superior pars lapidis est spiritus & anima, quæ mortificatum lapidem viuificat & facit resurgere. Senior. Anima est præparator siue rector corporis, & extractor, & ipsa est reductor ad corpus suum, quod viuificabit post mortem suam: Per hanc vitam postea nulla erit mors, propterea quod vita infunditur sicut spiritus corpori.

Ad Saratã-tam episc.

In cõment. super tab. Her.

Nota masculinũ adiectiuũ propter actionem in materiam.

Quod autem anima siue tinctura extrahatur non aliunde, sed ex seipso; & ex proprio corpore quamuis ex antedictis satis liqueat, tamen audiamus adhuc Menabadum in Turba. Corpus ait non potest tingere seipsum, nisi spiritus occultus extrahatur è ventre eius, & fiat spiritualis tinctura. Lilium. Hoc ouum vitam quam habet ex se in generatione extrahit, nõ autem ab alio, vel ab alijs, sed ex eius ventre flores extrahuntur, & seipsum germinare facit, & quod est intus mittit foras, & quod est foris mittit intus. Idem. Natura naturã vincit mortificando corpus & viuificando, quoniam ex ipso fuit, & in ipsum conuertitur,

&

& augmentatur. Comparatur etiam a-nimalib⁹, propter aëris respirationem. Hinc Bonellus in Turba. Hominum inspiratio ex aëre est, quæ sibi post Deum vita est, similiter æs humore inspiratur, quo vitam suscipiens multiplicatur & augmentatur vt cœteræ res. Atque hæc quidē de lapide animali. Vegetabilem vero dixerunt à similitudine animę vegetatiuæ quæ tamen cum animalibus communis est, & dicitur vis quædam in viuentibus conuertens alimentum in substantiam aliti, vt ipsum in esse conseruet, ad quantitatem debitam prouehat, & similem in sua specie generare tribuat. Cum igitur hæ tres potentiæ, Nutritiua videlicet, augmentatiua, & generatiua, reperiantur in lapide, quā-uis non plane eodem modo sicut in vegetabilibus, non absurda ratione vegetabilem nominarunt. Amplius, sicut alendi vis vt suum mun⁹ obeat quatuor alijs subseruientibus facultatibus indiget, Attractiua videlicet, retentiua, digestiua & expulsiua, eadē in opere considerantur. Per attractiuam enim substantia lapidis de mercurio attrahit id quo in artificio indiget & quod sibi familiare est, & hoc per virtutem elementatiuam implere cupiens vacuum. Per

Quare Lapis vegetabilis dicatur.

Quatuor facultates altrices in lapide.

 retentiuam, ad coctionem retineat ratione vacui appetentis. Per digestiuã h retentum in similitudinem substantiæ immutat, vt argẽtum viuum in substantiam sulphuris coagulantis. Per expulsiuam natura expellit quod ei conuenit nõ enim aqua, vt quidam ait in Turba, plus ponderis adijcit corpori, quam de humiditate metallina in se habet, quia humiditas aquę trãsit, & metallina manet. Ne quis autem hæc mea putet esse figmenta, videat Raimundi Lullij Codicillum, & testamenti eiusdem cap. 32. Quod autem lapis crescat & sibi simile possit generare, quamuis probare non sit necesse, cum is sit finis & scopus totius studij chemici, tamen aliquot philosophorum dicta ea de re proponam, &

Cap. 16. imprimis Marsilij ficini qui in lib. suo de Arte chemica ita loquitur. Lapidem partes innumeras posse tingere apud philosophiæ consultissimos ita decernitur, Quemcumque spiritum esse multiplicabilem, sed nullũ corpus; & cum lapis noster factus sit maxime volatilis, atq; vt ita dicam spiritualis, totusq; igneus, & per multi iugas solutiones & coagulationes sæpius repetitus, quid ni crederes lapidẽ innumeras partes posse tingere? si emunctis narib. naturæ rationem

tionẽ eiusq; dotes mirificas introrsum olfeceris? Quo plus enim solem solueris, & iterato coagulaueris, eo plus tinges. Quãto itẽ plures fœminas vir acceperit, eo plures habebit proles. Auctor quoq; Thesauri philos. sic ait. Aqua sapientum est vt granum tritici, nutritur enim & putrefit, & corrũpitur, deinde germinat, resurgit & seipsum multiplicat. Et Alius. Philosophi volũt nutrire granum eorum metallicũ donec vegetetur, & fructũ adferat, tale quale ipsum est. Auctor etiã Dialogi Nat. & fil. phil. Lapis vel medecina quam quæris pullulat & multiplicatur, quemadmodum granum frumenti cadens in terram bonam quum mortuum fuerit, multũ fructum adfert: cum igitur corrumpitur multa alia grana inde ꝓducere poteris.

Auror resurgens.

Lapis minèralis dicitur ex eo quod materia ipsius aut res ex quibus componitur & constituitur, sint minerales & metallicæ, nec aliunde esse possunt, si metalla transmutata sint. Si quis allleget, eadem ratione lapidem vegetabilem aut animalem dici posse, quod ex vegetabilibus aut animalibus eius sit origo, respõdeo nullam subesse rationẽ, quimo planè naturæ repugnare, vt metalla in animalibus aut vegetabilibus

Cur Lapis mineralis dicatur.

Obiectio.

Solutio.

 inue-

inueniantur, cum illorũ principia plane diuersa sint & nullo modo simul misceri queant, vt in igne perseuerent; & philosophis sufficiat similitudo aliqua quamuis non in omnibus conueniens, vt quiduis lapidi suo attribuant. Nec est quod sibi blandiatur quispiam, eo quod argenti viui fluxibilitas sistatur succis quarundam herbarum, & color quandoque illi coagulato & metallis imperfectis alius à naturali inducatur per res quæ aut ab animalibus aut vegetabilib. ortum habent, cum extrinsece tantum agant, & non alte penetrent, nec inducant formam metallicam nisi corruptam, formam vero auri & argẽti nunquam dare possunt. Veras autem esse rationes quas attuli cur lapis animalis, vegetabilis & mineralis dicatur, ipsimet Sapientes mihi testes erunt. Sic enim Rosinus, Recipe hunc lapidem animalem, id est, animam in se habentem, scilicet mercurialem sentientem præsentiam ac influentiam magnesiæ suæ, magnetis, & calaminarem, ac apicem per motum localem, prosequẽdo & fugando. Auctor quoq; noui luminis. Ostendit quasdam animæ virtutes, mouet & mouetur, agit & patitur. Pergit Rosin. vegetabilem, id est, vim suam in natura

indi-

inditam communicantem ſuo generi, multiplicantem virtutem influentiæ, ſicut radix ſtipiti ſiue herbis. Mineralē quia de minera extrahitur. Auctor Viæ vniuerſalis. Philoſophi nominauerūt lapidem Vegetabilem, quia vegetatur & creſcit, Animalem quia corpus habet, animam & ſpiritum, vt animalia. Mineralem, quia res ex quibus componitur ſunt minerales in natura ſua. Michael Scotus. Lapis dicitur mineralis, quia ex ſolis mineralibus fit, vegetabilis quia nutritur & augetur, quæ ſunt potentiæ vegetatiuæ, Animalis quia odore reficitur, & fœtore corrūpitur. quod poſtremum tamen iuxta verborum ſonum intelligendum non eſt. Auctor noui luminis. Hic eſt lapis qui in vertice montium inuenitur & dicitur merito mineralis. Animalis etiam fertur eſſe quoniam animam habet, vegetabilis etiam dicitut quia vegetatur. Non eſt itaque quod alias rationes inquirant viri docti & Alchemię ſectatores, credant Sapientibus & Magiſtris ſuis, ſi modo eorum diſcipuli eſſe deſiderant. Nec timeant Elixir ex mineralibus compoſitum minus conducere ſanitati, quam illud quod in vegetabilibus & mineralibus inquirunt, cum omnes tum philo-

Cap. 11.

Lib. de Nat. Solis & Lunæ.

Cap. 1.

Philoſophis credendum

 ſophi tum Medici eximias auri dotes & virtutes ſemper commendarint.

Elixir nil niſi aurum ſpirituale. Elixir autem ſiue lapis philoſophorum de quo nobis ſermo, nihil niſi aurum eſt, ſed millies auro vulgari pfectius: & ſi aurum non eſſet, alchimiæ ſtudium vanum eſſet, cum aurificãdi principium ab auro procedere neceſſe ſit, ſicut ignificandi principium ab igne, neque enim imperfecta metalla in aurum tranſmutaret, niſi eſſet aurum; ſimile enim à ſuo ſimili generatur. Non nego quin ex melle, vino, & ſimilibus tam ex animalibus quam vegetabilibus deſumptis Elixiria quædã fieri poſſint ad corpora humana præſeruanda, & nonnunquam etiam ſananda; ſed ea nihil ad noſtrum Elixir de quo agimus, cui nullo modo comparanda ſunt, imo in metallica metamorphoſi etiam abdicãda, & pro inutilibus reijciẽda. *Sophiſma ſapientum.* Si Philoſophi dicant aliquando lapidem ſuũ recipere adiutoriũ ab alijs rebus, & nominent res extraneas, & à metalli natura alienas, tamen plęrunq; cúm additione aliqua id faciũt, videlicet quędã eſſe magis propinqua quam alia. Et hoc eſt vnum ex vſitatiſſimis ſophiſmatib, ſapientũ in hac arte. *E act.* Propterea tyronum Philoſophiæ pfundę rationis eſſe voluit Hermes.

mes. Existimant præterea quidam lapidem ideo dici à philosophis mineralē, animalem & Vegetabilē, quod non solum humana corpora & metallica ad sanitatem & verum temperamentū deducat, & in ea vim ac potestatem suam exerceat, sed etiam in vegetabilia, quia vt ait Lullius, rectificat omnes plantas in tempone veris per suum magnum calorem Nam si de ipso grani milij quantitas in aqua dissoluta fuerit, & posita in circuitu stirpis vel vitis, vel in corde arboris, artificialiter nascentur flores & folia, & fructificabunt mēse Maio. Quæ ratio quāuis non sit incōueniens, tamen Philosophorū auctoritas maioris semper apud me ponderis erit, cū presertim in eā aliqd plus energiæ & latētis doctrinæ deprræhēdatur, q̄ vt à quocumq; percipi possit. Cur vero lapidem suum in omni re & quocunq; loco inueniri dixerint, modo excutiamus. Ostendi superius ex varijs sapientum dictis, lapidē philosophorum constare mercurio & sulphure, siue aqua & terra, quæ elementa in lapide maxime sunt cōspicua, vtrunque vero demōstraui lapidē vocari. Cū itaq; nulla res corporea sit quæ nō constet aqua & terra, & nullus locus humido aut sicco vacuus, meritò lapidem

Pract. test. cap. penult.

Cur lapis in omni re & vbique inueniri dicatur.

 suum

 ſuum vbiq; reperibilem affirmant. Hermes. Ars noſtra duabus indiget naturis. Humido ſcilicet & ſicco. Et in Allegorijs Sap. Duo lapides Sapientum, in ripis ſunt, & cacumine montium ventreque fluminum, atq; in parietibus domorum regalium, inueniuntur & in ſtercore eiecti. quibus verbis aliud nihil intelligi quam aquam & terram, ſiue humidum & ſiccum, certum eſt. Sed quia ſpiritus ſiue aqua prædominatur in opere, quoniam cum ea, & ex ea, & per eam totum magiſterium fit, hanc præcipue huius ſcientiæ doctores vbiq; inueniri dixerunt. Hinc Hermes. Secretum cuiuſlibet rei & vita in vna eſt aqua, & hæc aqua eſt ſuſceptibilis nutrimenti, in hominibus & in alijs, & in aqua eſt maximum ſecretum: aqua enim eſt quæ fit in tritico frumẽtum, & in oliua oleum, & in quibuſdã arboribus gummi & fructus diuerſi, & principium generationis hominum eſt aqua. Hamuel in Seniore. Non eſt res in mundo quæ magis cognoſcitur quã lapis, vnuſquiſq; & omnis homo indiget eo, & eſt apud illum, non poteſt etiam eſſe ſine eo, intendit philoſophus omnia quæ dicit aquam, inuenitur enim aqua omni loco, in vallibus, in montibus, & apud diuitem & paupe-

pauperem, robuſtum & debilem. Et Alphid. Cum dicit, Lapis noſter ex vili re eſt, in oculis hominum pretio carente, faſtidita, quam homines pedibus conculcant in vijs, & à qua ſe prolongant Quid aliud quam aquam intelligat? Auctor Conſ. coniugij, maſſæ Solis & Lunæ. Lapis dicitur vilis quia nullius pretij in oculis ignorantis, & eſt cariſſimus, quia ſine eo non operatur natura, ſcilicet ſine humido, lapis enim philoſophorum aqueus & humidus eſt, humor autem viliſſimus. Et Rupeſciſſa: Natura ſeu materia lapidis eſt res vilis pretij vbique reperibilis, quia eſt aqua viſcoſa. Alij non aquam ſolam, ſed omnia elementa reſpexerunt, quæ in omnibus ſunt rebus. Hinc Comes Bernard. Cum Philoſophi dicunt quod lapis ex omni fit re, intelligunt ipſum fieri ex quatuor elementis, ex quibus fit omnis res generabilis & corruptibilis. Et Roſarius. Vbique inuenitur propter elementorum participationem. Roſinus. Vt homo ex quatuor elementis eſt compoſitus, ita & lapis, itaq; lapis eſt in homine. Quidã humorem radicalem per huiuſmodi dicta intelligi volunt vel calorem omnibus rebus innatum: quęlibet enim res mundi, id eſt, omne corpus elementatũ

In cla. phil.

Lib Lucis.

Ad Thomã de Bononia.

habet in se calidum radicale seu formale cuius causa persistit, & nõ est res adeo frigida, quin foueatur sub calido in ipso incluso tanquam radice. Nonnulli figuratiue hæc interpretari malunt, inter quos est Mars. ficinus sed magis vt credo ingenij ostentandi, aut velandæ veritatis studio, quam quod ita sentiant. vt cum dicatur lapis esse vbiq;, intelligatur esse in toto vitro, in omnibus rebus id est in omnibus metallis, quæ res eorum sunt. iuxta illud Hermetis. Omnes res natæ sunt ab vna re, vbi D. Thomas & Hortulanus interpretãtur res pro metallis. In omni tempore, scilicet sui operis, In omni homine suę complexionis. Lullius quodam loco voluit naturam considerari, vt videlicet lapis reperiatur in omni re in qua sit per naturam stuultũ enim est quærere aliquid quod in re non sit. Et alio. Lapis philosophorum est in omnibus rebus in quibus nutritur. Et Senior. Hunc lapidem dixerunt esse in omni re, & hoc est ex sophismatibus sapientum. Certum est autem quod sit in omni re præparationem habente. Lullius quoque alibi dicit lapidem in omni loco inueniri ratione suarum proprietatum. Quæ quamuis vera sint, tamen philosophorum intentio

Lib. de arte chem c. 27.

In tab. sma rag.

De intent. Alch. ca. 3.

Test. ca. 37.

non est alia quam in elementis, & præsertim Aqua, prout dixi.

Enumeratis difficultatibus circa veræ materiæ cognitionem emergentib⁹, quæ totius artis clauis est, procedamus ad eius præparationem, & expendamus num in ea Sapientes sint dilucidiores. Nihil enim prodest scire vnde constet lapis, nisi similiter eius præparatio innotuerit, quam difficillimam omnium rerum appellauit Senior. Et Baccen in Turba dicit regimen eius mai⁹ esse q̃ ratione comprehendi queat. Mandinus ibid. Regendi ignorantia plurimos errare fecit. Senior. Multi cognoscunt lapidem nostrum, & nesciũt virtutẽ eius, sed si virtutem scirent, quid valeret nisi scirent operationẽ? Operationem aũt scire non possunt, nisi per donum Dei, vel per doctrinam Magistri qui eam doceat. Et Lullius. Nihil in hac scientia secretum, nisi modus operis & operandi, Verum dixisse Lullium inueniemus, si singulos præparationum modos & varietatem auctorum diligentius excutiamus. Quidam enim ita succincte lapidis regimen descripsere, vt mera tradidisse ænigmata videantur. Sic enim Geber & Auctor Perfecti magisterij. Perfecta corporum & spiri-

Regiminis cognitio necessaria, sed difficillima.

Lib. de fig & imag.

In cla. Sapma.

Test. ca. 19

Auctorum varietas difficultatẽ parit.

tuum præparatio eſt per ſuperflui remotionem & abſentis additionem. Morienes. Opus nihil aliud eſt, quam extractio aquæ à terra, & eiuſdem ſuper eam remiſſio. Lullius diuerſos paſſim operationum modos deſcribit, nam vno loco ſic ait. Duæ operationes ſunt tibi neceſſariæ, corruptio quę facta ſit ſub ſuæ formæ conſeruatione, & Generatio. Alibi ſic. Rarefactio & condenſatio eſt via originalis in elementorum trāſmutatione, in gradibus eorum. Idem. De groſſo fac ſimplum, de ponderoſo leuę, aſperum mollifica, durū fac molle, amarum dulce, & habebis magiſterium. Roſarius. Viuum occidite, & reſuſcitate mortuum. Alius Solue, coagula & tinge. Et Emiganus in Turba. Definitio artis eſt, corporis liquefactio, & animæ à corpore ſeparatio, & animæ corpori mundo coniunctio. Haly. Artificium maius fit per quatuor magiſteria, Soluere, coagulare, albificare & rubificare. Philotis in Turba. Totum magiſterium eſt, vt ſuperius fiat inferius, & inferius ſuperius. Alius quidam præcipit, diuidere mundare & congregare. Nōnulli diffuſius lapidis regimina deſcripſere, ſed non clarius. Arnaldus enim & Lullius & alij quidam quatuor opera-

Teſt. c.33.

Teſt. c.26.

Ibi. ca.24.

Opus aureum.

Lib. ſecret. Alch. cap. 1.

Efferarius Monachus.

operationis modos aſſignant, Diſſolue re, abluere, congelare, fixare. Auctor Conſil. coniug. Solis & Lunæ, vult calcinari, diſſolui, coagulari, item calcinari, & incerari. Auctor perfecti magiſt. calcinari, ſolui, diſtillari, & igne leui coagulari. Marſ. Ficinus primo componit, compoſitum putrefacit, putrefactũ ſoluit, ſolutum diuidit, diuiſum mundat, mundatum vnit, & ſic cõplet opus. Auct. Scalę P. & Riplæus Anglus. tradũt operationum modos duodecim, Calcinationem, Solutionẽ, Separationem, coniunctionem, putrefactionem, congelatiouem, cibationem, ſublimationem, fermentationem, exaltationem, multiplicationem, proiectionem Geber. & Arnald in flore fl. octo, ſublimationem, deſcenſionem, diſtillationem calcinationem, ſolutionem, coagulationem, fixationẽ, cerationem. Haly. Omnes operationes huius artis ſub ſex continentur rebus, quæ ſunt fugare, fundere, incerare, dealbare, ſoluere, coagulare. Senior ſeptem docet diſpoſitiones, ſublimationem ſcilicet, calcinationem, ſolutionem, ablutionem, cerationem, coagulationem, fixionẽ. Auicenna totidem, ſed nõ eodem ordine, ſublimationem, ſolutionem, putrefactionem,

Sum. perf. cap. 38.

Lib. Secre. Alch. ca. 15

In claui Sap. ma.

nem,

nem, ablutionem, coagulationem, calcinationem, fixionem. Alij alias, quas omnes non est opus in hunc locum cõferre. Cum igitur auctores tantopere varient, & necesse sit legẽtium animos distrahi tãta operum multitudine, quis cõfidat se lucem in tam densis tenebris conspecturum vnquam? an non tanta diuersitas necessario difficultatem parit, dum vnus solutionem primum operis gradum appellat, alter calcinationem, tertius sublimationem dicit? & sic in reliquis, si enim primus ordo variat, reliquos etiam variari necesse est. At si saltem in eisdem regiminibus concordes essent, sed ne id quidem, cum singuli ea definiant pro libito. Calcinatio enim cum dicatur rei per ignem puluerisatio ex priuatione suę humiditatis partes consolidantis: docent tamen nonnulli non igne sed aqua corpora sua calcinare, inter quos Lullius. Sic enim ait. Calcinatio terræ non fit igne, sicut Sophistæ credunt, sed per proprium spiritum suum. Spiritus aũt in hac arte appellatione nihil aliud quam aquã indicari supra dictum est. At quid potest esse diuersius, dum vnus præcipit humiditate priuari corpus, alius aquã iubeat addi? Idẽ de solutione iudicandum, quæ cum defi-

Diuersitas legentium animos confundit.

In apertorio.

definiatur rei ſiccæ in aquam reductio quod non poteſt fieri niſi per vnionem ſoluentis & ſoluendi, vt videlicet corpus ſpiritus fiat, & ſpiritus corp⁹, tamen Arnaldus contrarium aſſerens, ſoluere inquit, eſt diuidere corpora, quod nihil aliud eſt quam compoſiti partes ſeparare, & ex vno duo aut plura facere. Eadem ratione ſublimationem, quę à Gebro & alijs definitur eſſe rei ſiccæ eleuatio cum adhærentia ſui vaſis, & ab Auicenna, eleuatio partium ſubtiliſſimarum à partibus fixis, alij affirmant nihil eſſe, niſi rei groſſæ ſubtiliationem, totumque opus philoſophorum vnica ſublimatione abſolui. Sic enim Arnal. Aqua noſtra corpora ſublimat nō ſublimatione vulgari, quam intelligunt phantaſtici, credentes ꝙ ſublimare ſit ſuperius aſcendere, vel eleuare per ignē, ſed ſublimare apud philoſophos eſt ſubtilimare, mundare defœcare. Sic in reliquis operationum modis maxime diſſentiunt, quos ſi diligentius examinare vellem prolixior fierem. Illud ſolum adijciam, cum ex ſuperioribus pateat plura regimina operis deſcribi, nōnulli tamen repudiata in totū varietate vnicam tantum decoctionem volunt, ad inſtar naturæ in locis minerarū, aut

Roſ. par. 1. cap. 1.

Lib. fl. flor.

in

instar fœtus in vtero. Dicente Rosario. Quamuis sæpe dicant Philosophi, impone vasi suo & claude firmiter, tamen sufficit semel imponere & claudere, donec totum magisterium adimpleatur: quod amplius est à malo est. Lullius vero requirit tres graduales transmutationes, siue potius digestiones, ad instar earum quas in humano corpore fiũt, quarum prima est in stomacho, secunda in hepate, tertia in venis, & partibus. Tanta igitur auctorum diuersitas nõ potest non nisi maximam caliginem operantium & studentiũ oculis offundere. Sed transeamus ad pondera. & primo quantopere referat ea nouisse audiamus ab ipsis magistris, quantumuis enim materia bene præparata fuerit & bene mista, nisi quantitates rerum sint iustæ, & secundum rationem, frustra laborat artifex. Auctor perfecti magist. Caue ne ad componendum accedas, antequam inuenias componendorũ pondera completa. Auctor dialogi Natu. & fil. phil. Debita proportio est clauis omnium secretorum. Arnald. Omnia sub termino definito & dispositione certa subsistunt, Idcirco vnicuique ponderi pondus, & omni mensurę mensura opus est. Haly. Si quantitas ponderum disconuenit

Test. ca. 14.

Ponderum cognitio difficillima & imprimis necessaria.

Ros. part. 2. cap. 24.

uenit

uenit in composito, partibus eiusdem naturæ transcendentibus per augmentum & diminutionẽ, destruitur cum ea proprietas cõpositi, & fit effectus eius cassus & vacuus. Chambar in Turba. Si conficias absque pondere mora euenit, & malum putabitur. Rhasis. Qui ignorauit pondera non laboret in nostris libris, philosophi enim nihil suarum rerum posuerũt, nec aliud occultauerunt nisi hoc. Vera dixisse Rhasim depræhendent, qui in libris philosophorum versati sunt; tantum enim in diuersa abeunt vt referre pudeat, & si non pudeat, tamen nõ possim. Atqui si vnicum tantum pondus soluentis & soluendi dicerent, possemus vtiq; coniectura aliqua id assequi, si non prima saltem pluribus vicibus, ponendo tam varias partes in vitris, donec diuina fauente gratia id assequeremur, presertim cũ nihil referre videatur, si paulo plus aquę addatur nec ne, existimandũ est enim si paulo plures aquæ partes addantur, corpus citius solui, sed tardius coagulari, at si pauciores, tardi⁹ q̃dẽ solui, citi⁹ vero coagulari, ita vt omnia in vnũ recidãt; nec videntur philosophi hac in parte duodecimam partẽ prætergredi. Geber enim & Marsficinus duodecim aquæ partes sumunt,

Varietas Sap. in ponderibus.

Lib. fornacum ca. 19.

Comes Bernard. decem, Senior nouem
iuxta numerum nouem aquilarũ. Hinc
quidam. A nouem vſque ad duodecim
errare non potes. At Turba tres aquæ
partes, vnam corporis aſſumi affirmat.
Alij plus minúſve, quidam ſuperfundi
aquam iubent, vt tribus digitis ſuperē-
mineat. Sed eſto, conſequutus ſit qui-
ſpiam primum illud pondus, quod in
corporis diſſolutione expetitur, quid
de reliquis expectãdum ſit quæ in com-
poſitione depuratorum elementorum
& tincturæ additione requiruntur, non
video; in ijs enim multo maior varietas
cõſpicitur, nec enim ad duodecim aquę
aut terræ partes aſcẽdũt auctores, ſed ad
quinquaginta & amplius. Dicit n. Arn.
Infunde aquã per vices cõterendo, quo-
uſq; ipſa terra biberit de ſua aqua quin-
quageſ. ſui partẽ. Alij minꝰ aquę plus ter
ræ aſſumunt, alij cõtra plus aquæ minus
terrę capiendum affirmant, ita vt quis è
tot & tantis ambagibus ſe extricare nõ
valeat, pręſertim ſi ad naturæ operatio-
nẽ reſpiciat, cuius arcana in cõbinatio-
ne ſulphuris & argenti viui nulla inue-
ſtigatione perquiri aut ſciri à nobis poſ-
ſunt. Huc accedit & alia difficultas, ꝙ
philoſophi non diſtingnant cum pon-
dera prę ſcribunt, num ea in primo ope-
re, ſe-

De arte Chim. cap. 7.

Roſ. par. 2. cap. 15.

Philoſophi confundunt pondera primi, ſecundi & tertij regiminis.

re, ſecundo, tertio & quarto aſſumi velint, ſed omnia confundentes, nunc de ſolutione corporis, nunc de elementorũ coniunctione loquentes, aliquando vero de vtroq; ſimul partiũ proportiones debitas confundunt. Sed ſi ſaltem aquã & terrã ponderandam dicerent quę palpantur & videntur, iam cũ velint etiam aërẽ & ignẽ librari, nõ poſſum non ponderum proportionẽ difficillimam iudicare, & artificũ multorũ irritos labores & errores deflere. Proximũ eſt vt de vaſe agamus in quo fit magiſterium, cuius notitia maxime neceſſaria eſt, cũ ſit veluti matrix in animalibus, quæ in ea generantur & capiunt incrementum pariter & nutritionem; nihil enim materia aut eiuſdem pręparatio aut ponderum cognitio artificẽ iuuerint, niſi vas aptum habeat, in quo artis & naturæ operationes perficiat. Locus enim principium generationis, & locus generat locatũ; nec refert vt ait Albertus vtrum quid fiat in vaſis artificialibus, an in naturalibus; in vtriſque enim, elementales & cœleſtes virtutes operantur, modo artificialia formẽtur ad modũ naturaliũ. Vnde Haly. Niſi res magiſterij inueniat vas ſibi idoneũ, totũ op9 deſtruitur, & ei9 operarij quæſitũ nõ inueniũt,

Vaſis cognitio quam ſit neceſſaria.

In præf. lib. ſecre. Alch.

 nec

nec ipſa res prodit in effectum generationis, quia cum non inuenerit cauſam ſuæ generationis ſiue radicem, & ipſam caliditatem, contingit in operationibus caſus deſtructionis. Et Morienes. Si ſapientes antiqui & qui poſt eos fuere, ſuas expoſitiones de qualitate vaſis in in quo conficitur magiſterium non inueniſſent, nunquam quiſquam ad eius perfectionem perueniſſet. Iſtud autem cum vnicum dicant, eius inuentio non parum impedimenti inquirentibns adfert, neque veriſimile videtur in vnico vaſe poſſe tam diuerſa artis regimina exerceri, ſublimationem videlicet, calcinationem, diſtillationē, ſolutionem, incerationem & ſimilia. Aut igitur vnicum eſſe non poteſt, aut tot rei pręparationes nil niſi mera figmenta & verborum inuolucra merito cenſebuntur, niſi forte aquam philoſophorum quis intelligat, quæ nonnunquam pro vaſe capitur. Vnde Hermes. Vas philoſophorum eſt aqua eorum. Et Arnald. Lapis vt dicunt philoſophi fit in vno vaſe, & verum dicūt, nam totum magiſterium noſtrum fit cum aqua noſtra, & ex ea: nam ipſa corpora ſoluit, & calcinat, & in terram reducit, dealbat, & mundificat. Itē alius. In aqua noſtra fiūt omnes

Aqua philoſophorū vas ipſorum.
Lib. fl. flor.

modi

modi operationum, *scilicet* sublimatio, distillatio, solutio, calcinatio, fixio in dicta aqua fiunt tanquam in vase artificiali. Sulphur item vas naturę à Lullio quodam loco nominatur. Quamuis autem cũ aqua fieri posse dicantur omnes operationes, tamen aquam ipsam vase quopiam contineri necesse est, in quo sapientes plurimum discordant. A diuersis enim diuersa præscribuntur, vnus vitrum cum longo & stricto collo, ventre rotundo, alter cucurbitam cum alembico, tertius vas cum duabus cannis, quidam vas supra vas, nonnulli aludel siue sublimatorium præscribunt & alia infinita. Plures non vnum aliquod vas pro toto opere, sed diuersa requirũt in singulis eius regiminibus, ita vt tanta diuersitas maximæ difficultatis sit index. Huc annumerandæ sunt variæ etiam vasorũ formæ à similitudine quadam tam rei quam ipsius operis desumtæ, sic enim vas ouum appellat. Haly. Accipe inquit ouum, & igneo percute gladio, est enim eius clausura; quidam etiam cribratorium & cribrum, quia in eo diuiduntur partes, & mundantur, & in eo perficitur magisterium. Senior, cribra illud cribro & filo, id est, cucurbita & alembico. Et Mireris, suo cribro

Diuersitas Sap. in vase operis describendo.

ipſum ſepties cribrari oportet. Nonnulli marmor, quia in eo teritur philoſophorum materia, vas ſuum nominarunt. Dicitur etiam ſepulchrum. Vnde in Turba. Effodiatur illi draconi ſepulchrum, & ſepeliatur illic mulier cum eo. Et id totum ad eius occultationem, neque veriſimile eſt philoſophos id vſquam apertis verbis deſcripſiſſe, Teſte Maria, quæ in hunc modum loquitur. Omnia docent philoſophi præter vas Hermetis, quia illud eſt diuum, & de ſapientia Domini gentibus occultatum: & illi qui illud ignorant, neſciunt regimen veritatis, propter vaſis Hermetis ignorantiam. Lilij auctor Senior dicit viſionem eius magis quærendam quam ſcripturam. Non autem tantummodo à vaſis forma oritur difficultas, ſed etiam ab eius quantitate, ne videlicet maius aut minus ſit quā æquum eſt. Si enim maius fuerit diſpergentur nimium lapidis vapores ſiue ſpiritus ſubtiles, neq; ad corpus ſuum reuertentur. Sin minus fuerit, reuolutio elemētorū lapidis adimpleri non poterit, & germen eius ſuffocabitur. Sicut enim per motū firmamenti fit reuolutio elementorum, perquam corpora ſubtilia nitūtur ſuperius aſcendere, & quod ponderoſum eſt manet

Difficultas in quantitate vaſis.

net inferius, sic quoq; in opere peritorũ
chemicorum fieri asserũt philosophi.
In vasis item clausura non minima dif-
ficultas consistit: sunt enim in eo spiri-
tus subtilissimi, qui si detenti non fue-
rint, peribit magisterium. Vnde Rosa-
rius. Conserua vas & ligaturam eius vt
potens sit in conseruatione spirituum.
Certe si tantum vnica esset in opere de-
coctio linearis & continua, sufficere vi-
deretur vas oblongum cuius collum
stringi & candẽte ferro solidari posset,
sed cum sublimari distillari, & calcina-
ri præcipiant, rationem non reperio,
quomodo vapores aërei in vase conti-
neri possint, quocumq; etiam modo lu-
tum aut colla præparetur, nisi vas post
singulas operationes frangendum sit,
quod necesse non esse satis innuunt sa-
pientes, cnm dicunt vnico vase totum
perfici magisterium. Progrediamur vl-
terius ad ignẽ, sine cuiꝰ cognitione om-
nis operatio artificũ inualida est, cũ cõ-
modũ & incõmodũ huiꝰ rei ꝓueniat à
cõmodo ignis, vt ait Haly. Et Plat. Ignis
addit ꝑfecto cõmodũ & corrupto incõ-
modũ, seu corruptionẽ: vnde cũ fuerit
eius quãtitas bona & idonea ꝑficiet, sed
cũ multiplicauerit in reb. vltra modũ,
corũpet ambo, scz. ꝑfectũ & corruptũ.

In clausura

Ignis cognitio necessaria.

Secr. Alch. cap 3.

 Et Alphidius. Agens in hoc toto mun-
In cla. phil. do est vnũ, scilicet calor, calore autem
priuato nullus est mot⁹ aut actus, ipsius
enim dispositionis radix calor est. Mo-
rienes. Maxima huius operis efficacia
in suo igne perpenditur, nam cũ eo mi-
neræ aptantur, & animæ in corporibus
suis retinentur; ignis quoq; est tota eius
natura, & perfecta probatio. Et. Si sci-
ueris dare ignem, aqua & ignis tibi suffi-
Quam dif- ciunt. Maria. Totum regimen est in
ficilis sit. temperie ignis. Necessitatem cognitio
nis ignis recensui, audiamus modo quã
difficile sit ignis regimen naturæ conue
niens reperire, & perpendamus quid di-
cat Senior. Homines inquit qui ope-
rantur in ista scientia, sunt decepti ma-
gis in regimine ignis, quam in alia re,
quia nesciuerunt temperantiam ignis:
multi enim sciunt rẽ, sed regimen ignis
ignorant, in quo iacet tota perfectio.
Tractat. 5. Hermes. Ignium scientia mirabile mu-
nus est. Sed interrogabit fortasse ali-
quis, quare ignoretur ignis regimen, cũ
ars naturam imitetur quantum potest;
in mineralibus autem videmus viam
quasi linearem, calorem videlicet len-
tum & æqualem, quia metalla in pene-
tralibus terræ excoquit, & ad perfectio-
nem ducit, igitur cognita materia &
eius

eius diſpoſitione & vaſe, ſi lento igne omnia regantur, philoſophorum inde lapidem procreari neceſſe erit, Recte ſane quis ita ratiocinari poſſet, ſi ſemen lapidis purũ & numeris omnibus abſolutum natura nobis tradidiſſet, prout frumenti granum aut alterius vegetabilis ſemen, quod terræ commiſſum & ſolis calore fotum, cœlique rore madefactum abſque hominis adiutorio conſurgit in ſpeciem ſimilem ei vnde habuit originem, Sed naturæ non eſt conceſſum à Deo, vt inquit Lullius, quod lapidem philoſophorum poſſit generare ſine ingenio & operatione manuum humanarum. Ideo præcipiunt philoſophi lapidem corporea mole liberari, deinde mundari à ſuis ſuperfluitatib⁹, quod vt aſſequantur, varia deſcribunt regimina, quæ omnia igne tam lento fieri non poſſunt. Propterea nonnulli quatuor ignis gradus præcipuos tradunt, præteritis inter hos medijs. Et quamuis vnico igne per omnia æquali Elixir perfici poſſet, difficile admodum iudicare eſſet, vnde ignis ille componi, & calor iſtiuſmodi excitari poſſit, cum in eo maxime varient auctores, Quidam enim balnei calore, cinerum, aut arenę materiam ſuam continendam aſſerunt. Au-

Teſt. c.88.

 ctor Lilij ignem flammę dicit adhibendum qui supra vas reuerberet, Dracone inquit in vase posito & sepulto, ignis quinq; fustium siccatorum in fouea fornacis accendatur, qui sit continuus neq; minuatur neq; augeatur. Alphi. calorē fimi requirit, Sic enim ait, Igne coquere, est abscondere in equorum stercore humido, quod est sapientum ignis. Alij in vinaccis, serratura lignorum, stipulis, & carbonibus iuniperinis calorem illum quęrunt. Morienes sterc⁹ columbinum & folia oliuarum laudat. Multi oleo, sepo, butyro, aut aqua ardente ignem philosophicum nutriendum putant. Hunc cōparant calori hominis sani, aut gallinę ouis incubantis, aut calori Solis dum est in Ariete. Proinde Comes Bernardus æthereum quendam calorem describit: vaporosum, digerentem, continuum non violentum, subtilem, circundatum, aëreum, clausum, incomburentem, alterantem, penetrantem & viuum. Ioan. Pontanus, cuius epistola practicæ Philippi de Rouillasco præfixa est, mirabilē admodum ignem describit, & qui vix à quopiam intelligatur, in hanc sententiam. Mineralis est, æqualis est, continuus est, non vaporat, nisi nimium excitetur, de sulphure

Ignium varietas.

parti-

participat, aliunde ſumitur quam à materia, omnia diruit, ſoluit & congelat, ſimiliter & calcinat, & eſt artificialis ad inueniendum, eſt cõpendium ſine ſumptu aliquo, ſaltem paruo: & ignis ille eſt cum mediocri ignitione, qui omnes debitas ſublimationes facit, qui non compræhenditur niſi per ſolam & profundam cogitationem. Putarem ipſum aquã philoſophorum intelligere, quæ ſæpenumero ignis à ſapientibus nominatur. Sic enim Menardus & Dardaris in Turba, Argẽtum viuum eſt ignis corpora comburens & corpora mortificãs magis quam ignis. Et Alius. Ignis quem tibi oſtendam eſt aqua. Sed obſtare videtur quod dicat aliunde ſumi quam à materia. Sic & terra Philoſophorum nonnunquam ignis dicitur. Vnde Auctor Scalæ philoſ. Scias quod aqua noſtra eſt oleum, & terra noſtra eſt ignis ſiccus. Quare cum ignoremus quem potiſſimum ex tot igniũ generib. eligere debeam⁹, merito tota eius inqſitio diffi cultatũ pleniſſima erit: quas nõ mediocriter augẽt philoſophi dũ de quatuor igniũ generib. ſępe loquuntur, elemẽtali videlicet, naturali, innaturali, & cõtra naturã, quorũ cognitionẽ omnimodã artificẽ habere decet, anteq̃ opus tẽtet.

Aqua phil. Ignis dicitur.

Quatuor ignium genera apud philoſophos

De

De igne inuenio hoc ænigma. Littus maris, nō plene combustus sanguis hominis, & succus vuæ rubeus est ignis noster. Sub igne autem & furni secretum contineri manifestū est, cum ignis non nisi in furno idoneo fieri possit. Quot autem furnorum genera à philosophis passim recenseantur ex Gebro facile colligi potest, qui solus vt alios auctores prætermittam, septem enumerat, Calcinatorium videlicet, sublimatorium, distillatorium, descensorium, fusorium, solutorium, & fixatorium; cum tamen vnicam solam fornacem quærant, quam cum indicare volunt, proprio ipsius nomine cœlato, furnum secretum appellant. Ex cuius augmento vel diminutione contingit similiter artificem errare, Magna enim fornax magnum dat ignem, paruum vero parua; quemadmodum etiam ex eius spissitudine vel tenuitate, spissa enim fornax condensatum & fortem dat ignem, tenuis vero debilem, Spaciosa item respiracula clarum & magnum dant ignem, stricta debilem. Quapropter vt proportionem æqualem igni quem quærit inueniat, laborandum imprimis est artifici.

Difficultas in fornace cognoscenda.

Lib. fornacum.

In proportione fornacis.

Superest, vt de ortu & natiuitate lapidis

pidis aliquid dicam, & de eius terminis, omnis enim actio naturalis cum suum habeat motũ & tempus determinatum in quo perficiatur & terminetur maiore vel minore temporis spatio, vt ait Philosophus, necessario & lapis philosophorum suũ habebit tempus certum & determinatum intra quod oriatur & compleatur. Volunt autem Philosophi ipsum nasci post accuratissimam elementorum ipsius mundationem, & ab omnibus inquinamẽtis depurationem in albedine quadam quæ fulget candore admirabili vincens omnes mundi albedines, & ab igne fugiens & euanescẽs, nisi artifex decoctioni finem imponere sciat, & in ipsa hora animam ei adiungere. Exemplo fœtus in matrice, qui à principio conceptionis perficitur cõtinue vsq; ad tempus partus; & tempore natiuitatis perfectus est de se, & si tunc non egrediatur, suffocatur & moritur, quia tunc eget auxilio expulsiuę virtutis: & cum ortus est, tunc eget vltimo perfici, quia motus ambulationis deficit ei, cognitio & loquela. Eodem modo lapis hic oritur perfectus per se, sed deficit ei tinctura, & fixio stans, & coniunctio matrimonialis, ideo eget auxilio artificis extrahentis tunc ipsum statim,

Tempus natiuitatis lapidis.

Quando nasci dicatur.

 tim, & complentis eum, antequam euolet ab igne, aut antequam senescat & morbidus fiat. Hinc Morienes. Radix huius scientiæ est in hora compositionis suæ. Et Alphidius. Omnis creatura potest augeri quousque perficiatur, cum autem ad finem perfectionis deuenerit, in detrimentum diminutionis tendit, vel descendit: per eiusmodi viam iter suum dirigunt vniuersa quæ in mundo sunt. Simile etiam quippiam euenire videmus in ijs quæ nostræ subiacent voluntati, in coctione panis videlicet & confectionibus mellis & sacchari, quæ cum fuerint in complemento suæ decoctionis, perfecta sunt & ab igne remouenda, & si vlterius coquantur, comburuntur & destruuntur.

In cla. phil.

Oportet itaque artificem attentum esse & vigilem, vt terminum in opere non transcendat, & sequi consilium auctoris Lilij, qui inquit, hoc opus teneas cum Hermete vt toties continue iteretur, donec visui patefiat mutatio, ita quod operis visio te doceat.

Terminorū in opera varietas.

Hunc autem terminum nunquam nisi mystice & obscure admodum indica-

dicarunt philoſophi & conſulto variarunt, ne compræhendi aut cognoſci à quoquam verè poſſit, niſi per Dei gratiam & benignitatem, cum eo ignoto omnium prædictorum notitia nihil iuuet. Quidam enim hunc terminum definiunt anno vno, iuxta illud Platonis. Pauciores dies præparationis eſt circuitus luminaris maioris. Alij nouem menſibus, quidam centum quinquaginta diebus aut centum viginti, & etiam centum, nonnulli octuaginta aut ſeptuaginta, quin etiam quadraginta. Sunt & qui nouem aut ſeptem diebus aut etiam tribus terminum hunc definiant. & alijs modis infinitis, cum tamen non ſit niſi vnus terminus & dies, imo hora & momentum vt quidam volunt in qua fiat totius operis perfectio aut annihilatio. Moyſes. Iſtud opus fit ita ſubito, ſicut veniunt nubes de cœlo, vt inquit Hermes, & etiam in ictu oculi. Et Roſinus ſimiliter. Hoc opus fit in momento vno, & eſt eius efficacia in purificatione lapidis ab vnguentoſis ſuis, & alijs quæ impediunt virtutem eius. Huius termini cognoſcendi difficultatem & periculum innuēs Mireris

In quartū, ſiue Stolliscis.

Ad Euſtchiam.

Mimen-

Mimensidum sic alloquitur. Si philosophice operaris, & terminum in ipso opere non transcendis, benedictus bis eris, hoc si subito videris, admiratio, terror & tremor tibi euenient, caute ergo operare. Et Plato. Caue ne in putrefactione peruenias ad terminum nociuum, si enim contraxerit opus in solutione moram, fortasse augmentabitur in corruptione, Vnde caue ab hoc. Et quidam in Turba. Omnibus à te ratione peractis, si dealbationē tamen ignoras, speratam amittis lætitiam. Et Alius ibidem. Si compositū plusquam oportet regatur, lumen eius à pelago sumptum extinguitur. Item Haly. Lapis noster est vita ei qui ipsum scit & eius factum: & qui nesciuerit & non fecit, & non certificabitur quādo nascetur, aut putabit alium lapidem, iam parauit se morti, & pecuniam suam perditioni; quia nisi hunc lapidem, honoratū cum germinauerit inuenerit, non consurget alius loco suo. Et Alphid. Cum iste lapis dirigitur & ei forma perficitur, tunc est aptus operationi, antequam melancholia super ipsum abundet, & antequā aër in eo gignatur & senescat. Hermes. Si ab angustia post angustiam ipsum extraxeris, & in diebus tibi notis ratione rexeris,

Lib. secret. Alch. ca. 7.

Claui phil.

Tract. 2.

rexeris, comes & conueniens tibi erit, tu vero dux eo decoraberis. At Arnald. Additamentum dispositionis & pręparamentū debent esse in magisterio philosophorum, & operantium, quia natura motum suum præterire non poterit. Certum namque tempus est quod ipsa habet ad imprægnandum, pariendum, nutriendum & operandum. Vnde cum terram imprægnatam habueris, expecta partum, cum vero pepererit, nutrias eam quousque possit tolerare omnem ignem. Hanc difficultatem ortus lapidis non parum intendunt philosophi, cum terminum hunc cum fine primæ & vltimæ decoctionis scienter confundunt, loquentes nunc de termino vnius, nunc de fine alterius, vt legentium animos distrahant, & veram intentionē ipsorum non capiant. Vnde bene nobis consulit Parmenides in Turba. vt ad opus nō accedamus nisi cognitis omnibus conditionibus lapidis & naturis. In hunc modum. Intendite noscere imprimis, quid est quod naturam putrefaciat & renouet, & cuius sit saporis, & quæ naturaliter habeat propinqua & longinqua, & quomodo se inuicem diligant, & qualiter post amorem corruptio & inimicitia illis accidat, & qualiter illæ

Naturā lapidis cognoscenda antequam artifex opus incipiat.

naturæ se complectantur inuicē, & quomodo in igne lento concordes fiant: quibus notis & perceptis, manus vestras operi applicate. Quod si dictas qualitates ignoratis, nolite huic operi appropinquare, quoniam totum est noxium, infortunium & tristitia. Quare cum ea quæ supra diximus de lapidis materia, regimine, ponderibus, vase, & igne, sint inuentu & cognitu admodum difficilia, tempus autem præcisum natiuitatis & ortus lapidis nosse difficillimū, imo vt quidam volunt supernaturale & diuinum, & merito tota ipsius praxis difficillima iudicabitur. Habent autem & aliud secretum Philosophi, quod miris modis ab ipsis cœlatum hic pertrāsco, cum nihil certi adhuc de eo compertum habeam, eo quod Lullius parcissime de eo loquatur, alijs omnibus quos quidem ego legi tacētibus, excepto vno Seniore, aut interprete eius Hamuele, qui idem arcanum vnico verbo attingit. Videant igitur nunc & oculos tandem aperiant, & resipiscant, qui absque librorum intellectu tam graue & difficile attentant opus. Valeant etiam qui lapidis opus ita leue & facile fingunt, vt quiuis vel rusticus & indoctus, modo fortunatus, eius notitiam habere, aut

Secretum artis.

fructum

fructum ex eo aliquem ſperare poſſit, cum intellectu prę̄ditis ſatis iam pateat illum neque caſu aut euentu, ſed nocturno diurnoque ſtudio & labore Dei gratia adiuto parari debere. Quocirca Lullius reddẽs rationem quare ita raro inueniatur, ſic ait. Homines ignorant naturam & naturalem illius commiſtionem & operationẽ, nec ſuccurrere poſſunt naturæ, ratione ſuæ ignorãtiæ, quouſque per philoſophiam tranſierint vniuerſalem, quæ reuelat eis res, quæ illis erant abſconditæ atq; ignotæ. Ideo Lapis noſter eſt & non ruſticorum, & penitus noſtræ philoſophiæ, ſicut filius eſt patris qui illũ genuit. Hactenus Lullius.

Quare tã raro perueniatur ad artem.

QVARTA HVIVS LIBRI pars & vltima, quæ artem chemicam cuiq; vitandam docet, & concludit.

SAtis ſuperq; de tribus impedimentorum generibus ſcientiam hanc perdifficilem reddentibus ſuperius dixiſſe mihi videor, quibus tametſi maximis, ſi quiſpiam non moueatur, aut à propoſito reuocetur, ſed ſuo confidens ingenio & iudicio porro ire pergat, & ſperet per induſtriam ſuam

obstacula omnia remoueri aut superari posse, & ad intentionem suam peruenire, is aliorum exemplo cautior euadat, & tanq̃ è specula aspiciat irrita studia doctissimorũ hominum, qui libros hac de arte ædiderũt. Pertractet Io. Braceschi opuscula, & in eundem animaduersiones Tauladani, videat Laurentij Venturæ de arte chemica librum, qui gloriatur se ducenta quinquaginta volumina hujus scientię in bibliothecam Illustriss. Comitis Palatini intulisse, & præter illa quinquaginta adhuc alia habere; & videbit pudendos & prodigiosos istorum errores, vt interim taceam de illis qui nostra ætate Rosarium Arnoldi de Villanoua, & chemicos Paracelsi libellos declarandos & elucidandos suscepere, qui se paraphrastas & interpretes fateri non erubescunt eorum, quos non intelligunt. Sed sicut istorum dementia risum, ita aliorum frustrati labores misericordiam demerentur, qui cum doctrina & eruditione claruerint, nec laboribus aut sumptibus pepercerint in perscrutandis metallorum arcanis, tamen ab ijs veritas abscondita fuit voluntate proculdubio omnipotentis Dei, qui hominum scrutatur corda & renes, magno sane omnibus qui hanc

Doctes multos viros nõ peruenisse ad artis notitiam.

artem

artem inconsulte sectantur exemplo. Si enim tam doctos & præclaros viros quibus diuersorum auctorum libri non defuere, huius artis practica, imo ipsa materia latuit, quid mihi aut mei similibus sperandum est, qui ingenio & eruditione minus valemus, quibus etiam ne libri quidem, quod in hac arte maximũ est, nisi paucissimi respectu eorum quos se dicit habuisse Ventura ad manum sunt? Quid postremo expectandum illis, qui musas ne à limine quidẽ salutarunt, qui neque radices mineralium neque generationis modum callẽt? neq; vnquam naturæ abscondita inuestigare curarunt, sed tantummodo auaritia vel ambitione, aut similibus prauis affectibus inducti, ad has epulas illotis properant manibus tanquam pecudes ad pabulum. Profecto tam facilem illis artem iudico, quam si manibus suis stellas cœlo detrahere conarẽtur. Proinde mirum non est, si malis principijs innitentes, peiorem sortiantur finem, cum decoctis bonis senectutem in mœrore & inopia agere cogantur, & metamorphosim quam in metallis expectabant, in seipsis experiantur. in quos nõ insulse illud detorqueri posset, Quod habuerunt, scilicet diuitias, amiserunt,

Exemplum ab alijs capiendum.

Indoctos ab arte omnino excludi.

quod non amiserunt habent, paupertatem scilicet & miseriam. Deinde cum quã paucissimis huius artis notitia contingat, idq; solius Dei beneficio & misericordia, cuius voluntas nobis inexplorata est, & cuius potius iudicia timere debemus, nec quicquã de nobis præsumere; cumque tempus quo in hoc seculo versamur adeo breue sit & pretiosum vt nullis opibus resarciri queat, male admodum sibi consulit, qui incertos & ancipites euentus certis & securis anteponit. Quin potius Theologiam, Iurisprudentiam, medicinam, architecturam aut similia sectetur, in quibus vel mediocria ingenia ita pficere possunt, vt alios consilio, opera vel re iuuare, sibi nomen & famam, diuitias & honores parare aut saltem familiæ prouidere possint. Neque enim quispiam à Republica aut munijs quibuscunque obeundis arcetur, etiamsi summum suæ facultatis aut scientiæ apicem non attigerit, quod rarissime euenit: neque enim omnes Theologi D. Augustino & Thomę Aquinati, Iurisperiti Papiniano aut Barthol, Medici Hipocrati aut Galeno, Architecti Proclo vel Archimedi doctrina scientiáve aut experimentis pares sunt, nihilominus tamen & hodie

Propter finem & euẽtum incertum, artem cuiq; vitandam.

die in pretio ſunt quamplurimi diuerſis inter ſe eruditionis gradibus diſtincti in eiſdem facultatibus, nec eſt quod eos temporis amiſſi aut male collocati pœniteat. At in chemica arte plane cōtrarium euénit, quam monti cuidam altiſſimo comparare ſoleo à parte ſeptentrionali præcipiti & prærupto, ab auſtrali leuiter decliui, qui duas regiones diſcriminet, quarum altera borealis ſole rariſſime illuſtrata, ſed nube plærunq; opaca & denſa caligine operta, ventis validiſſimis perflata, ſiluis horrida, ſentibus & dumetis aſpera, ſemitam nullam ſed ſolum omne luto, aut niue glacieque impeditum habeat, nihilq; producat quod vel ad ſolatium ſit hominis aut neceſſitatem. Altera contra meridionalis totos dies ſole illuſtretur, aura ſuauiſſima ventiletur, collibus vitiferis, arboribuſq; omnium pomorum feracibus diſtinguatur, fontib. & riuulis ſuauiter decurrentibus irrigetur, pratis longe viriduntib. & mille florum generibus diſtinctis, ædibuſque pulcherrimis, & vmbraculis adorata ſit demum quicquid ad bene beateq; in hoc mundo viuendum deſiderari poſſit, ibi cumulatiſſime reperiatur, ſed ad quam aditus non detur niſi per montem.

Cōparatio.

Qui chemica ſectari inſtituit, is imprudenter & ſine cõſilió regionem ſeptentrioni expoſitam ingreditur, & in maximas difficultates ſeipſum præcipitat: cuperet oblectamentis alterius regionis auſtralis perfrui, ſed viam tritam nõ inuenit, lutum veſtigia abſorbet, nix & glacies lubricitate fallunt, ſpinæ & vepres pungunt, tandem etiam præruptus & ſaxoſus mons impedit, quo minus ad culmen aſcendat. Quid faciat? fruſtra cœlum votis & ſuſpirijs fatiget, ni arrepta ſecuri vi & maximo labore arbores & dumeta excindat, ſaxa ferro & igni diſrumpat, viamq; ſibi inter ea aperiat. Aut ſi Deus & aſtra illi faueãt, è ſummo montis faſtigio ſcalam quiſpiam aut funem dimittat, quo ſurſum attractus, deſuper voluptatis hortum aſpiciat, & tandem plenis manibus fructus carpat, famem ſatiet, ſitimq; reſtinguat, & poſt exantlatos duriſſimos labores, exoptatiſſima quiete potiatur. Sed quotuſquiſq; eſt qui aſtra ita benigna habeat, vt aliena opera montem aſcendat? quis enim audeat manum alteri porrigere, niſi fido, cõſtantia, munificentia in pauperes, & vitæ ſanctimonia conſpicuo, quem non arrogantem, non ambitioſum, ſed humilem & manſuetum, non

Impedimẽta chemiſtarum varia.

Labore & ſtudio viam ad ſcientiã parari.

Rariſsime euenire vt aliena doctrina quis artem aſſequtur.

ſuæ

ſuæ ſed Dei gloriæ ſtudioſum iamdudū multis factis periculis ſit expertus. Opus eſt igitur vt quiſquis illam regionē inconſulte ingreſſus eſt, retrorſum pedem moueat, aut ſi vlterius pergere volet, ſolitudinem ne timeat, aduerſus vētum veſtigia firmet, frigora veſte duplici & pellibus ſuffulta, alijsq; fomentis arceat, ocreas tibijs propter lutum adaptet, baculo & ferrata cuſpide greſſum in glacie fulciat, & tandem in monte gradus ſibi paret, ſuoque marte ad ipſius cacumen aſcendat. Quod ni fecerit, omni fructu laborum ſuorum priuabitur, timendumque eſt, ne vel per abrupta montis tandem cadat, & debilitatis artubus vel membris mutiletur, aut cœnoſa voragine hauriatur, vel profunda niue glacieq; detineatur, aut ſentib⁹ laceretur, aut fame, frigore & ſiti vitā miſere finiat. In alijs facultatibus & ſcientijs nemo fruſtra laborat aut ingenium exercet, & ſi non ſummum ſaltem aliquē inter ſuos gradum meretur. Chemica vero qui tractat, niſi imperfectorum metallorum in aurum & argētum metamorphoſim vere calleat, qui artis eſt finis & totius ſtudij periodus, fruſtra ætatem ſuam triuit, temporiſq; inconſulte amiſſi pœnitentiam aget. Quis

Artifici cito retrogradiendum, aut conſtanter operi inſiſtendum.

Impedimēta omnia primum remouenda.

Chemiſtarum ſtudia omne [illegible]ne, ſi plenam artē adipiſci[illegible]tur

igitur nisi imprudens, loquor autē non Principibus & magnatibus, quibus parum decedit, si centenos aliquot aureos quotannis in re honestissima & pulcherrima iucundissimaq;, si ratione & consilio omnia fiant, impendant, sed meæ conditionis hominibus, quis inquam dubia sectetúr, vnde nil nisi temporis & operæ dispendium, egestatem & inopiam speret, & non potius ea vnde certa præmia, honor, diuitię, fauor inter suos & admiratio expectantur? Quid stultius quam ea inquirere, quæ postquam maximo labore & impensis non vulgarib. adeptus sis, ne audeas quidem euulgare? quam miseram vitam tuam fore existimas cum in summa fortuna fortunam desideres, & ne id possis quod velis, com pedes tibi iniectas senties. vt merito cū Horatio dicere possis,

Vita misera eorum quibus felicitas damno cedit.

Quo mihi fortunam, si non conceditur vti?

At poteris alijs benefacere; splēdidum id quidem & magnificū sed ne hoc quidem, nisi occulte. Deinde vt alijs sis amicus, tibi inimicus eris, vt alios promoueas, teipsum deprimes, & ancipiti fortunæ committes, animo inter spem & metum semper suspensius, vt alijs dones, tua prius insumes, floridam iuuentutem perdes, & in imum desperationis bara-

Sibi quisq; potius amicus sit, quā cuiuis.

barathrum te conijcies? cùm ne gratia quidē vlla ab ingratis affinibus, consanguineis & amicis expectanda sit, existimantibus te nō ex amore sed abundantia, & parca admodum manu largiri cū possis largissima, si tamen voto potitus sis; sin autem, nemo tibi vel teruntium reddet, etiamsi omnia tua insumpseris, quinimo rideberis & ludibrijs omnium expositus contabesces. Et cum ne vnus quidem è decem millibus qui chemica tractant propositum sibi finē consequatur, an non potius timendum est, ne cum decem millibus operam ludas, quam cum vnico illo rem quęsitam obtineas? Quare omnes & singulos amice rogatos & monitos velim, vt Alchymiam tanq̃ pestem & carcinoma aliquod euitent, serpit enim vbi semel admiseris, & interiora hominis depascitur, rodit animum, nec quietē admittit spe ingentium bonorū, quæ nō secus atq; metus magni vitā humanā nō solum difficilē & laboriosam reddit, sed senectutē accelerat & mortē. Spes q̃ differtur inquit sapiēs affligit animam; id si in alijs verum in hac certe arte verissimū. Quis iam enumeret morbos, quos fumi, fœtores, argenti viui crudi & sublimati exhalationes reliquorumque venena-

Ingratis nihil quicquā satis.

Spes rarissime contingentium fallax.

Cur Alchemiæ studiū vitandum.

Alchimia inquietum hominem reddit.

Prouerb. 13

Morbos creat & alia animi & corporis incōmoda.

torum attrectationes, diutinæ vigiliæ, labores quotidiani chemistarum corporibus adferunt? quis vstiones ex aquis fortibus aut candentibus metallis, quis animi tædia referat, dum aliter atq; presumunt spes suas in irritum cadere prospiciunt. Quis innumeros sumptus breuiter perstringat, dum hinc vitra, illinc ollæ ferreæ, inde catini aut argilla igni valido resistens, argentum viuum, marchasitæ auri & argenti aliorumque metallorum, & similia ex ipsis venis maximo terrarum spatio distantibus petuntur, nebulones, frugiperdæ & sycophantæ vt fallant, vltro etiam ex alijs prouincijs & transalpinis accersuntur. Omitto infamiam quæ hos auripetas pleruncq; comitatur, & dubia de illis hominũ iudicia, dum quisq; vt sentit de illis loquitur, hic impostorem, ille falsarium, & monetæ adulteratorem suspicatur: qui minus male, suarum rerum prodigum & male sibi consulentem, & ad egestatem sponte properantẽ affirmant, multi etiam miserentur, tanquam de ipsius salute conclamatum esset. Sed antedicta quanquam ab Alchymiæ vere sectatoribus tãtum absint, quantum cœlum à terra, nec in philosophantem & naturæ arcana callide perquirentem cadere possint,

Maguo constat.

Odiosum & infamẽ reddit.

Differentia veræ Alchimiæ à falsa

possint, cum is nec multis nec etiam pre tiosis indigeat, nec opus sit vt aliunde petat quæ vbique venalia inueniuntur, neque illi periculum sit à vaporibus aut fumis, tamen antequam eo perueniat, vt philosophorum scripta intelligat, materiam artis & eius regimen & cœtera necessaria sciat, multa dum tentare, plurima expendere contingit, neque omnino forte ab exhalationib. tutus esse poterit, neque vulgi iudicia subterfugere, vt sileam interim nonnullos probos & doctos alioqui viros, qui audito Alchymistæ nomine non secus atque visa crudeli aliqua fera inhorrescũt, & quodammodo contremiscũt, & antequam norint impostorem iudicãt. Adeo hæc ars omnium dignissima non sine omni potentis Dei iudicio vilis & improba iudicatur. Quod quamuis primum incipientibus difficile & iniurium videatur, tamen procedente tẽpore cum philosophorum dicta obscura intelligere & degustare incipiunt, & nonnulli eorum quamuis paucissimi ad ꝓpositum perueniunt, tum demũ in sinu gaudent, non tam ob auri argentiq; spem aut copiam, quam quod ars impossibilis & vana ab alijs iudicetur, ridentque occulte pridem irrisi aliorum vecordiam & im-

Non sine Dei iudicio artem vilipendi.

pro-

probitatem, cum ſecure etiamſi quæ ſuſpicio oborta ſit diuinæ in eos collatæ gratiæ hominum loquacitatē contemnere poſſint, prouocando ad maiorem illorum partem. Quid? dicerent, putas ne hunc ſi tantis diuitijs affluerret, non hæc aut illa acturum? familiam numeroſam aleret, emeret, ædificaret, pompoſe veſtitus, ſeruorum cohorte comitatus incederet, & magnum quippiam moliretur. Recte ſane, ſi omnes eodem eſſent animo, niſi & olim & noſtra etiamnum hodie ferret ætas tales, qui moderate diuitias ferre, nec ꝓpter illas ſeſe extollere, arrogantiā, pompas, & cœtera mundi vana faſtidire, & ſecuram ſemper & vbique continentiam, humilitatemq; nullis vndarum fluctibꝰ agitatam amplecti didiciſſent. Sciant hi qui tam diuerſa meditantur, hanc artem à Deo non niſi pauperibus ſpiritu dari. Sic enim Alphidius. Hanc artem rationabilibus filijs Adæ, deinde pauperibus propriam tribuit Deus. Audiant Beatum Thomam dicētem, hęc ars inuenit hominem ſanctum, aut reddit hominem ſanctum, non quidem per ſe, ſed quod fieri non poſſit, quin ſe ante faciem Dei proſternat & humiliet, & ei immortales gratias agat, qui tantum theſaurum

Vana homi nū iudicia.

Ars quibus propria.

In cla. phil.

&

& ſapientiam pauciſſimis datam ſola Dei miſericordia coſequutus ſit. Itaque nihil mirum ſi ſeſe intra rationis limites contineat, & tantum meditetur ſui negligens quæ ad Dei gloriam, & proximorum charitatem ſpectant. Et quare tandem in vulgus efferat, quæ ſibi mox ſint obfutura.

Non vulgāda quæ auctori ſuo nocere poſſūt.

Vulgo nota ſunt quæ pauciſſimis ab hinc annis Bragadino euenerunt, qui cum Venetijs metalla vilia in aurum tranſmutandi artem profeſſus eſſet, & à populo perexcellentiam magnus Alchimiſta vocaretur, adijt eum Toparcha Picolomineus proſcriptus à quibuſdam Italiæ principibus, petit mutuum triginta aureorum milia, & cupit impudenter edoceri præterea artem, vnde tantum ſibi paret poſthac quantum velit. Bragadinus pauore exanimis cum nec haberet quātum ille peteret, & multo minus artem calleret, nihil tamen ob eius crudelitatem & temeritatem negare auſus, promittit vtrunque: ſed cum differt & & tergiuerſatur, nunc hæc, nunc illa excuſando, alter acrius inſtare, & mortē minari ni promiſſum exoluat, nec enim ſe rideri à quoquā velle aut paruipēdi. Cogitur itaq; ſtipatorum caterua

Hiſtoria Bragadini.

ſe mu-

se munire aduersus insidiātis ferociam quod tamen ipsi parum profuisset, nisi sui immemor dum alteri laqueum tendit Picolomineus ipsemet in casses incidisset, & captus fuisset. Euasit tum Bragadinus peiori sorti suæ reseruatus. Posset tamen contingere fortasse vt eadem ars ad indignos aliquando deueniret, quos ad aliorum exemplum Deus non serus vindex atrociter puniat, qui æque bonis & malis vtitur ad nominis sui gloriam. Accepi à nobili quodam viro nostra hac ætate monachum quēdam Italum hac arte confisum religioni & ordini suo renunciasse, & in Germaniam venisse vt liberius viueret, cucullam & aspera monasteriorum detestatum: sed dum incauti⁹ se gerit, duos in intimam ipsius familiaritatem sese insinuasse, à quibus postea in silua quadam ex itinere maximo scelere trucidatus sit. quorū alter puluerem apud monachum repertum pro suo diuersis principibus & magnatibus ostenderit, & mille imposturis sub falso scientiæ nomine homines illuserit. Quis itaque horum duorum exemplo non sibi caueat, secretumque suum occultet, quod propolatum aut mortem aut carceres, aut ad minimum perpetuum metum, & spontaneum exilium

Historia alia.

Aliorum periculo potius discendū quam suo.

lium procul à patria & ſuis adferat. Multis iamdudum cõtrouerſijs inter philoſophos antiquos agitatum fuit, quid eſſet ſummũ bonum, dum alius virtutem, alius gloriam, voluptatem, dolorum abſentiam, ſanitatem, fortitudinem, animi ſecuritatem, & ſimilia in cœlum laudibus vehit; Non dubitandum ſane eſt, quin maxima eorum pars ſi lapidis philoſophici notitiã aliquam habuiſſent hunc omnibus antedictis, cœteriſque in mundo rebus prætuliſſent, cum eo diuitiæ immenſæ, & omnia quæ auro & pecunia parantur haberi, morbi propelli & ſanitas conſeruari poſſit. Si enim expertis & ſua cuique in arte credendum eſt, cum vnanimiter auctores tradant Elixir iſtud corpus humanum ad verum temperamentũ reducere (intelligo in diſpoſitis) ſublimem memoriam, hilaritatem perpetuam, ſi violentiam externam excipias, prudentiam & audaciam cõciliare, quid ni credendum ſit organum ita diſpoſitum virtutibus varijs, omnibuſq; fere vt ita dicam corporis & animi bonis efflorere poſſe? Sed quis ſummum bonum iudicet id, cuius adeptio tam anceps, & poſtquã adeptus ſis, ne audeas quidem euulgare, niſi inſidijs vndique peti, & mille periculis exponi

Diſputatio antiquorũ de ſummo bono.

Elixeris miræ proprietates.

Beatus eſſe in perpetuo timore nemo poteſt.

 poni

poni velis, aut in perpetuo metu & terrore versari. Qui antiquitus eximium quid consecuti sunt gaudebant videri & cognosci, & fama sui frui dum viuerent; Hæc sola scientia gaudet in tenebris, & latibula quærit, nec caput nisi post mortem audet exerere: nec id quidem nisi libello aliquo conscripto, & apud amicos deposito, quo fortunam suam posteris, & præsertim Chemię studiosis testatam volunt, quos eo munere dignatur summus Deus. Cum gloria in cęteris hominum actionib. & scientijs summum calcar sit ad ardua aspirantibus, in hac arte impedimentum potius adferre, animi vigorem retundere, & feliciter cœpto itinere quemcunq; posset auocare. Ac ne diuitias quidē summas prob⁹ quisque qui felicitatem suam cœlo & Dei amore metitur, expetere deberet, cum difficillimum sit animo temperare in summa fortuna, & ab iniurijs aliorum abstinere, aut ea non facere quæ reprænensionem & culpam in hoc mundo, & in venturo seculo pœnam ęternam mereantur. Cum igitur hæc scientia quamuis pręcellens tantopere sit incerta propter impedimenta & difficultates superius enarratas, vt vix quispiam vel sperare illam audeat nisi incōsulte admodum

Gloria virtutis incitamentum.

dum

dum & temere, cum infiniti rem & tempus miserè perdant, & hominum ludibrijs se exponant, morbos & egestatem sibi vltro accersant, & seniũ accelerent: denique cum ars adepta tantum periculorum secum vehat, iterum consulo omnibus, iuuenibus præsertim & mediocris fortunæ hominibus, vt quisq; famæ suæ & salutis curam habeat, nec hanc semitam terat aut ingrediatur, aut vt ingressus mox pedem retrahat, ne sero nimium cum multis sapiat, & stultitiæ suę tarda & nihil profutura pœnitentia pœnas luat.

Alchimiæ incõmoda.

Sed vt is qui consilio meo nullo modo acquiescere, sed magis fortunam tentare maluerit, aliquam etiam vtilitatem ex hoc libello referat, præcepta non insalubria dabo. Primo semetipsum examinet, & consideret num conditiones in artifice requisitas habeat, & ante omnia rei familiari prospiciat, ne si proposito vacuus maneat, egestate postea laboret, aut opus incœptum dimittere cogatur. Diuersorum auctorum libros sibi accumulet, quia alioqui impossibilis est illorum intellectus, nec lectum semel, bis, terue librum reijciat, quamuis non intelligat, sed relegat decies, vicies, & quinquagies etiam

Præcepta Chemistũ omnib. maxime vtilia.

1.

2.

 iam & amplius: deinde videat in quo maxime concordent auctores, ibi enim latet veritas, sed naturæ possibilitatem imprimis spectet. Vnde Philosophus, secundum naturam sit tua intentio. Radices præterea mineralium cognoscat, vt ex ipsis faciat opus suum, alioqui in vanum laborabit. Ne aliena opera vtatur, non enim eo animo alijs atque sibi quisque operam nauat, Deinde hæc ars non secus atq; regnum aliquod est societatis impatiens, nisi fide, innocentia & Dei præcipue amore animi iuncti fuerint. Proinde Geber non temere inter artis impedimenta ponit membrorum truncationem. At quibus membra magis trunca videntur, quam ijs qui aliena opera artem quærunt, & seipsos naturalium rerum scrutatione indignos profitentur? Qui itaq; otium non habet alijs negotijs distractus, vt librorum lectioni vel exercitationi artis vacare possit, potius ab ea abstineat, quia nihil est quod votis suis secūdum expectet. Aut si diuitijs abundet & expēsas non timeat, quærat sibi virum aliquē probum & eruditū & linguarū aliquot maxime vsitatarum peritum, mediocriter in distillationibus sublimationib. & calcinationib. cōmunib. versatū, non quod eæ in hac arte

Senior in clauē Sap. ma.

3.

4.

Ars impatiens societatis.

arte admodũ necessariæ sint, sed vt opera philosophica à vulgarib. sciat distinguere. Ei salarium annuum cõstituat, libros & instrumenta arti necessaria suppeditet, sed eo animo vt iacturam pecuniæ suæ non ægre ferat, etiamsi per aliquot annos nec vnde potissimum incipiat sciat artifex. Neque enim lecto aliquo libro fortasse falso & ab impostore quopiam composito, manum operi adhibendam quis putet, sed post aliquot annorũ spatia cum se auctores iam probe intelligere existimauerit. Sic enim legimus in Allegorijs Sapientum. Noli opus incipere antequã ipsum scias, quia si opus nõ noueris errabis, & opus tuum in vanum peribit. Semel receptum nisi magna de causa non mutet, etiamsi tardiusculus videatur properanti. Circumforaneos & indoctos qui sese Alchimistas profitentur procul à limine arceat, neq; enim quenquam docebũt quæ ipsi ignorent. Si quid ab ipsis disci possit, id totum varijs fornacibus & ignibus, eorumq; gradibus consistit, quod dato munusculo ab ijs sciri poterit, aut si ea de causa retinendi videntur, vas semper sigillatum & exterius coopertum detineatur: Si materia aspicienda aut eximenda, aut miscendũ aliquid, domo amanden-

5.

 dentur. Caueat sibi quisq; à libris & char-
6. tis quæ varias receptas (vt vocant) continent, & albificationes aut rubificationes, auri argentiq; multiplicationes, aut auri ex ære & argento extractiones promittunt. Nec credat facile ijs qui operis
7. abbreuiationes pollicētur, aut Elixeris perfecti augmentationem, natura enim tempus suum completū habeat necesse est quo actionē suam perficiat, si quis motum illius turbet, non lucrū sed damnum & incommodū sibi accumulabit. Nemo etiam Elixeri augmentum dare, aut eius virtutem intendere potest, qui artem integre non calleat, & opus per experientię viam antea ad complemen-
8. tum perduxerit. Fugiat sublimationes, calcinationes, & solutiones omnes vulgares, nihil enim vtilitatis inde expectandum, cum philosophorū regimen à vulgaribus sit longe diuersum. Euitet
6. omnia quæ magno constant. Si in auro & argento artem sitā existimet, paruam eorum quantitatē sumat, vtpote drachmam vnam aut ad summū duas, si principia felicia fuerint, postea poterit ma-
10. iori pondere opus repetere. Vilipendat cemētationes omnes, & olea, aquasque graduales, quibus miranda quædam se posse efficere iactant nonnulli, cum
parum

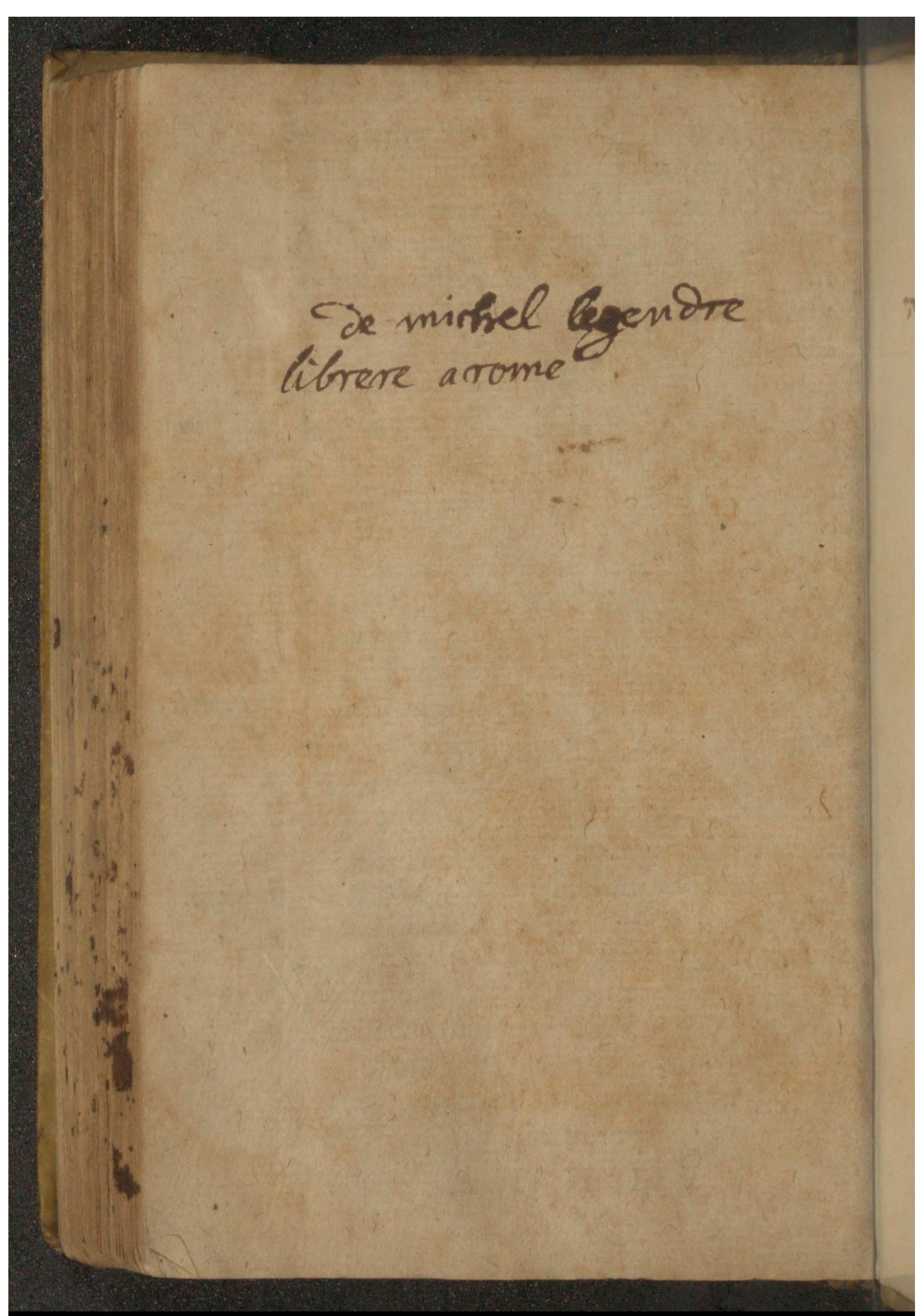
parum ſit in illis lucri, plus damni & periculi. Nam demus vt aliquid auri argentique ex metallis imperfectis exprimatur ea ratione, certe id exiguum erit, & ſumptibus & laboribus vix reſpōdebit, nec augmentationem vllam admittet. Damnet vegetabilia omnia & animalia, aut quæ ortum ex eis habent, media præterea mineralia, & nō capiat niſi naturam metallicam, circa illam hæreat & operam ſuam impendat, alioqui laborem, impēſas & tempus ſuum deplorabit. Nec tamen propterea etiam ſibi proſperum euētum polliceatur ſi in debita materia operatus fuerit, cum teſte Gebro & alijs philoſophis hæc ars tota à Deo pendeat, qui cui vult etiam largitur & ſubtrahit, qui eſt ſublimis & glorioſus & omni iuſtitia & bonitate repletus: ſi enim Deus ſciret in eo mentem fidelem, vt ait Lilium, vtiq; ei veritatem intimaret. Proinde ſi quis votis ſuis fruſtratus fuerit, non Deo maledicat, nec ignorantiæ ſuæ culpam philoſophis imponat, aut eos repræhēdat, ſed ſeipſum, qui plus de ſe præſumpſerit quam æquum erat, & ſuadenti vt ab arte abſtineret non obtemperauerit.

11.

Sum. perf. cap. 7.

Concluſio.

F I N I S.

de michel legendre
librere a rome

